

**ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ԿՐԱ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅԱՆ
ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՀԱՅՏ**

**«Աւքարի անտառտնտեսություն» մասնաճյուղի
2021 – 2030թթ կառավարման պլան»
հիմնադրությային փաստաթղթի**

ՁԵՌՆԱՐԿՈՂ՝

«Ուայդ Գեյթ» ՍՊԸ

ՊԱՏՎԻՐԱՏՈՒ՝

ՀՀ ՇՄ նախարարության Անտառային կոմիտե

ԵՐԵՎԱՆ – 2021

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ	2
ԱՄՓՈՓ ՆԱԽԱԲԱՆ	4
1. ՁԵՌՆԱՐԿՈՂԻ ԱՆՈՒՆԸ ԵՎ ԳՏՆՎԵԼՈՒ ՎԱՅՐԸ	8
2. ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԱՅԻՆ ՓԱՍՏԱԹՂԹԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԱՆՎԱՆՈՒՄԸ ԵՎ ՆՊԱՏԱԿԸ	8
3. ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԱՅԻՆ ՓԱՍՏԱԹՂԹԻ ԵՆԹԱԿԱ ՏԱՐԱԾՔԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ ԵՎ ԻՐԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ՍԽԵՄԱՆ	8
3.1. Անտառտնտեսության տեղադրություն.....	8
3.2. Տարածքի կազմավորումը.....	8
3.3. Անտառտնտեսության կառուցվածքը.....	9
3.4. «Սևքարի անտառտնտեսություն» մասնաճյուղի սահմանները.....	9
3.5. Անտառտնտեսության տարածքի փոփոխությունը.....	9
3.6. Լեռնագրության, ռելիեֆի և հողերի բնութագրեր.....	12
3.7. Կլիման.....	13
3.8. Զրագրություն.....	14
3.9. Բուսական և կենդանական աշխարհ.....	14
3.10. Իրադրության սխեման և այլ քարտեզներ.....	16
4. ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԱՅԻՆ ՓԱՍՏԱԹՂԹԻ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ, ԿԻՐԱՌՎԱԾ ՄԵԹՈԴԻԿԱՆ ԵՎ ԿԱՐԳԱՎՈՐՄԱՆ ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ՈՒ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐԸ	26
4.1. Անտառի կատեգորիաներ.....	27
4.2. Անտառների գնահատման մեթոդը.....	27
4.3. Անտառտնտեսության հողերի դասակարգում.....	28
4.4. Գույքագրման տվյալների ծրագրային ապահովում.....	30
4.5. Քարտեզագրական աշխատանքներ.....	30
4.6. Օդալուսանկարներ և արբանյակային նկարներ.....	31
4.7. Քառակուսիների տեղաբաշխման սխեմա.....	31
4.8. Կոլեկտիվ ուսուցում.....	32
4.9. Անտառկառավարման պլանավորման մասնակցային մոտեցում.....	33
4.10. Անտառտնտեսության ընդհանուր տարածքի բաժանումն ըստ հիմնական նպատակային նշանակության և հողատեսքերի.....	34
4.11. Անտառային հողերի բաշխվածությունն և փոփոխությունն ըստ հողատեսքերի.....	36
4.12. Անտառաձածկ մակերեսի և պաշարի բաշխվածությունը ըստ անտառկազմող ծառաթփատեսակների.....	37
4.13. Անտառաձածկ տարածքի և պաշարի բաշխվածությունը ըստ ծովի մակերևույթից բարձրության....	37
4.14. Անտառաձածկ մակերեսի բաշխվածությունն ըստ տարիքային խմբերի.....	38
4.15. Անտառաձածկ մակերեսի բաշխվածությունն ըստ լանջի թեքության և տարիքային խմբերի.....	40
4.16. Անտառաձածկ մակերեսի բաշխվածությունն ըստ ծառուտի լրիվության.....	41
4.17. Անտառաձածկ մակերեսի և պաշարի բաշխվածությունն ըստ հասակային դասերի.....	42
4.18. Անտառի տիպ.....	44
4.19. Անտառաճման պայմանների տիպ.....	45
4.20. Հիմնական անտառկազմող ծառատեսակների գնահատման միջին ցուցանիշները.....	46
4.21. Անտառի ներկա իրավիճակի վերլուծություն.....	50
5. ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋՎԱՅՐԻ ՎՆԱՍԱԿԱՐ ԱՂԴԵՑՈՒԹՅԱՆ ԲԱՑԱՌՄԱՆԸ, ՆՎԱԶԵՑՄԱՆՆ ՈՒ ՓՈԽՀԱՏՈՒՑՄԱՆՆ ՈՒՂՂՎԱԾ ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԸ	53
5.1. Ֆլորա / Անոթավոր բույսեր.....	53
5.2 Ֆաունա.....	54
5.2.1. Անողնաշար կենդանիներ.....	54
5.2.2. Ողնաշարավոր կենդանիներ.....	54
5.2.3. Երկկենցաղներ և սողուններ.....	56

5.2.4. Թռչուններ	57
5.2.5. Կաթնասուններ	58
5.3 Անտառային տնտեսության վարման հիմնական սկզբունքները.....	59
5.4 Անտառշահագործման և փայտամշակման բնութագիրը.....	60
5.5 Բնափայտային անտառոգտագործում.....	60
5.5.1. Անտառավերականգնման հատումներ.....	60
5.5.2. Խնամքի հատումներ.....	61
5.5.3. Անտառպաշտպանական միջոցառումներ.....	65
5.5.4. Նախագծված անտառոգտագործման ծավալներն ըստ հատման տեսակների.....	66
5.6 Ոչ բնափայտային անտառոգտագործում.....	67
5.7 Անտառավերականգնման միջոցառումներ	69
5.7.1. Անտառածեցման պիտանելիության դասակարգում	71
5.7.2. Անտառապատման և անտառավերականգնման եղանակներ	71
5.8 Անտառմշակույթների հիմնման ժամանակ նախատեսվող սխեմաները.....	72
5.9 Տնկանյութի աճեցում.....	85
5.10 Նախատեսվող միջոցառումների արդյունքում անտառային տարածքների արդյունավետության բարձրացում.....	89
5.11 Անտառի պահպանություն	93
5.11.1. Անտառպահպանության խնդիրներն ու պահաբաժինների առանձնացումը.....	93
5.11.2 Ճանապարհային ցանց.....	95
5.12 Պահպանություն անտառային հրդեհներից.....	96
5.13. Էկոտուրիզմ.....	97
5.14. Պատմամշակութային հուշարձաններ.....	98
5.15. Անտառտնտեսության կառավարում.....	101
5.16. Անտառի և կենսաբազմազանության պահպանություն.....	102
5.17. Մոնիթորինգ և գիտական ուսումնասիրություններ.....	102
5.17.1. Մոնիթորինգի ծրագիր.....	102
5.17.2. Գիտական ուսումնասիրություններ	103
6. ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԾԱՆՈՒՑՄԱՆ, ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԼՍՈՒՄՆԵՐԻ և ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԻ ՆԱԽՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ.....	106
7. ՀԱՎԵԼՎԱԾՆԵՐ.....	107
Հավելված 1. 1-ին հանրային քննարկման հայտարարությունը	107
Հավելված 2. 1-ին հանրային քննարկման մասնակիցների ցանկը	108
Հավելված 3. 1-ին հանրային քննարկման արձանագրությունը	109
Հավելված 4. ՏԻՄ նախնական համաձայնության գրությունը.....	111

ԱՄՓՈՓ ՆԱԽԱԲԱՆ

Իջևանի տարածաշրջանի անտառներում ուսումնասիրություններ իրականացվել են դեռևս 1870-ական թվականներին Ռուսաստանի անտառային դեպարտամենտի արշավախմբի կողմից՝ նպատակ հետապնդելով Դեբեդ և Աղստեվ գետերի ավազանների բնափայտային պաշարները բացահայտել աչքաչափական գնահատման եղանակով, Հայաստանում տեղակայված ռուսական ռազմական կայազորների և Թբիլիսի - Կարս երկաթգծի կառուցման պահանջարկը բավարարելու համար:

Սևքարի անտառտնտեսության ներկայիս սահմաններում անտառի գույքագրման, գնահատման և քարտեզագրման աշխատանքները առաջին անգամ իրականացվել են ռուս գնահատող Պանին Վատոլինի գլխավորած արշավախմբի կողմից, որի հիմնական նպատակը Իջևանում նախագծվող փայտավերամշակման կոմբինատի փայտանյութի պահանջարկի և առկա պաշարի գնահատումն էր:

Հաջորդ ուսումնասիրությունները իրականացվել են Հայրենական Մեծ պատերազմի նախորդող ամիսներին և ավարտվել 1942 թվականին, այնուհետև շարունակվել յուրաքանչյուր 10 տարին մեկ, իսկ վերջին անտառչինական աշխատանքները կատարվել են ՀՀ Տավուշի ու Լոռվա մարզերում Բնական պաշարների և չքավորության նվազեցման ծրագրի շրջանակներում 2005 թվականին՝ ֆիննական «Ինդուֆոր-Սավկոր» խորհրդատվական կազմակերպության կողմից:

ՀՀ Շրջակա միջավայրի նախարարության Անտառային կոմիտեի և «Ուայդ գեյթ» ՍՊ ընկերության միջև կնքվել է 14.04.2020թ. N ՇՄՆԱԿ-ԲՄԱՇՁԲ-20/1-2 պայմանագիր Ճամբարակի (Գեղարքունիքի մարզ) և Սև քարի (Տավուշի մարզ) անտառտնտեսությունների անտառկառավարման պլանների պատրաստում՝ համաձայն տեխնիկական բնութագիր-գնման ժամանակացույցին համապատասխան:

Պայմանագրի համաձայն իրականացվել է.

- Սևքարի անտառտնտեսության գործող անտառկառավարման պլանի գույքագրման և քարտեզագրական նյութերի ուսումնասիրություններ,
- կլիմայի, լանդշաֆտի, ռելիեֆի և անտառային հողերի տիպերի բնութագրում,
- անտառտնտեսության տարածքում գետերի քանակի և ձգվածության, ջրահավաք ավազանի, լճերի և գրունտային ջրերի մակարդակի վերաբերյալ տեղեկատվության հավաքագրում,
- ծրագրի տարածքում բնակչության զբաղվածության, անտառանյութի տեղական սպառման շուկաների վերաբերյալ տեղեկատվության հավաքագրում,
- ոչ բնափայտային անտառային պաշարների օգտագործման ուսումնասիրություն,
- նախորդ անտառչինության պլանշետների, անտառծառուտային պլանների և քարտեզ սխեմաների ձեռք բերում և ուսումնասիրություն,

- ժամանակավոր օգտագործման հատկացված հողերի քարտեզագրական նյութերի ձեռք բերում և ուսումնասիրություն,
- անտառտնտեսության և հարակից հողօգտագործողների սահմանների վերաբերյալ իրավաբանական ձևակերպումների ուսումնասիրություն,
- անտառսերմնային տեղամասերի, պլանտացիաների և տնկարանային տնտեսության առկայության և վիճակի վերաբերյալ տեղեկատվության հավաքագրում,
- հարակից համայնքների հետ անտառշինական և համայնքների կադաստրային քարտեզներում առկա անտառային հողատեսքերի անհամապատասխանությունների ճշտման աշխատանքներ:

Անտառգույքագրման մեթոդների և դաշտային գործողությունների ուսուցման նպատակով ծրագրի հիմնական և օժանդակ (տեխնիկական) անձնակազմի համար կազմակերպվել է գործնական ուսուցում:

Իրականացվել են նաև կենսաբազմազանության գույքագրման և գնահատման, բարձրարժեք բնապահպանական անտառների որոշման և սահմանազատման, ինչպես նաև էկոհամակարգային ծառայությունների գնահատման աշխատանքներ:

Դաշտային գույքագրման արդյունքները ենթարկվել են СОЛИ համակարգչային ծրագրի հենքի վրա արդիականացված Forest Book համակարգչային ծրագրային մշակման:

Քարտեզագրական նյութերը մշակվել են օգտագործելով ArcGIS ծրագրային ապահովումը, որը հնարավորություն է ընձեռել դաշտային գույքագրման նյութերի վրա ստեղծել բազմանպատակային ԱՏՀ տվյալների բազա, ինչի շնորհիվ էլ պատրաստվել են թեմատիկ քարտեզները: Ստեղծված թվայնացված հատվածային քարտեզագրական բազան լրացվում է ինֆորմացիայով՝ թեմատիկ քարտեզների համար հատվածների բնութագրերի հետ EXCEL-ի աղյուսակների կցման ճանապարհով, ընդ որում, թեմատիկ քարտեզներ հնարավոր է կազմել ցանկացած ցուցանիշի համար, որն առկա է անտառային հատվածային բնութագրերի բազայում:

Տվյալների քարտեզագրական բազան ունի հատվածային բնութագրեր, որոնք օգտագործվել են թեմատիկ քարտեզների կազմման համար:

Գույքագրման և անտառտնտեսության հարակից համայնքների վարչական սահմաններում անտառային հողերի կադաստրային քարտեզագրական նյութերի համադրությունն ի հայտ է բերել անտառային հողերի սահմանների և մակերեսների անհամապատասխանություններ, դրանք ճշտվել և քարտեզները համաձայնեցվել են համայնքների ու անտառտնտեսության հետ:

Սևքարի անտառտնտեսության վերջին կառավարման պլանը պատրաստվել է 2004-05 թվականներին՝ հիմք ընդունելով 1994թ. անտառային օրենսգիրքը, համաձայն որի անտառներն ըստ նպատակային նշանակության բաժանվել են՝

- Պաշտպանական՝ ջրապահպան, հակաէրոզիոն և հողապաշտպան նշանակության անտառներ,
- Սոցիալական՝ սանիտարահիգիենիկ, առողջարարական և ռեկրացիոն նշանակության անտառներ,
- Հատուկ նշանակության՝ բնության հատուկ պահպանվող տարածքների համակարգում ընդգրկված անտառներ:

Սույն կառավարման պլանի պատրաստման աշխատանքները իրականացվել են հիմք ընդունելով 2005թ. Անտառային օրենսգիրքը, համաձայն որի անտառներն ըստ նպատակային նշանակության բաժանվում են՝ արտադրական, պաշտպանական և հատուկ նշանակության անտառների:

Հաշվի առնելով վերը նշվածը, կառավարման պլանում ներկա և նախորդ անտառաշինության՝ ըստ անտառի կատեգորիաների վերլուծության նպատակով, 2005թ. գույքագրման և գնահատման համապատասխան նյութերը համապատասխանեցվել է 2005թ. Անտառային օրենսգրքով սահմանված ըստ նպատակային նշանակության անտառի բաժանման չափորոշիչներին:

Համաձայն Հայաստանի անտառներում անտառաշինության և անտառկառավարման պլանների պատրաստման հրահանգի (2005թ.), սահմանված կարգով իրականացվել են տեխնիկական և անտառաշինական խորհրդակցությունները:

1-ին տեխնիկական խորհրդակցությունը կազմակերպվել է 2020թ. մայիսի 22-ին «Zoom» ծրագրով, քննարկվել են նախապատրաստական փուլի աշխատանքները, կայացվել է համապատասխան որոշումներ:

Անտառաշինական առաջին խորհրդակցությունը կազմակերպվել է Անտառային կոմիտեի կողմից, 2020թ. հունիսի 11-ին «Սևքարի անտառտնտեսություն» մասնաճյուղի վարչական մասնաշենքում: Քննարկվել են անտառկառավարման պլանի պատրաստման դաշտային փուլում իրականացվող գործողությունները, խնդիրները, անտառտնտեսության և անտառաշինական աշխատանքները իրականացնող կազմակերպության միջև համագործակցությունը ու այլ հարցեր:

2021թ Մարտի 17-ին անց է կացվել երկրորդ տեխնիկական խորհրդակցությունը «Zoom» ծրագրով, որի ընթացքում քննարկվել են անտառաշինական դաշտային աշխատանքների կատարման արդյունքները, անտառների վիճակի և անտառտնտեսության վարման նախնական վերլուծությունը, տեղամասերի ցանկը, որտեղ նշանակված են հիմնական անտառտնտեսական միջոցառումներ և այլ խնդիրներ:

Երկրորդ անտառաշինական խորհրդակցությունը իրականացվել է անտառկառավարման ծրագրի հիմնական բաժինների մշակման ավարտից հետո 2021թ Մայիսի 27-ին «Zoom» ծրագրով: Քննարկվել են՝

- Անտառային ֆոնդի գնահատման հիմնական ցուցանիշները, առկա փոփոխությունների բնույթը և պատճառները նախորդ ժամանակաշրջանի համար,
- անտառային տնտեսության վարման վերլուծության արդյունքները,
- անտառօգտագործման ծավալները, վայրը, իրականացման եղանակները և մեթոդները, հատումների տնտեսական և անտառագիտական և բնապահպանական հիմնավորումները,
- անտառօգտագործման և անտառվերականգնման միջոցառումների ծավալները,
- անտառսերմնային տնկարանային տնտեսության կազմակերպումը,
- անտառների հակահրդեհային և անտառպաշտպանական միջոցառումների ծրագիրը,
- կողմնարդյունքի (ոչ բնափայտային հումքի պաշարների) գնահատումը:
2021թ. հունիսի 2-ին անտառտնտեսության վարչական մասնաշենքում կայացել է Սևքարի անտառտնտեսության կառավարման պանի նախագծի առանձին բաժինների վերաբերյալ քննարկումներ, մասնակցությամբ՝ Անտառային կոմիտեի, «Սևքարի անտառտնտեսություն» մասնաճյուղի և անտառշինական կազմակերպության ներկայացուցիչների:

1. ՁԵՌՆԱՐԿՈՂԻ ԱՆՈՒՆԸ ԵՎ ԳՏՆՎԵԼՈՒ ՎԱՅՐԸ

Նախատեսվող փորձաքննական գործընթացում, որի նախնական փուլի մեկնարկի նպատակով մշակվել և ներկայացվում է սույն Նախնական գնահատման հայտը, որպես ձեռնարկող հանդես է գալու «Ուայդ Գեյթ» սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերությունը, որը գտնվում է ք. Երևան, Գևորգ Քոչար 21 հասցեում:

2. ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԱՅԻՆ ՓԱՍՏԱԹՂԹԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԱՆՎԱՆՈՒՄԸ ԵՎ ՆՊԱՏԱԿԸ

Հիմնադրությամբ փաստաթղթի անվանումն է «Սևքարի անտառտնտեսություն» մասնաճյուղի 2021 – 2030թթ կառավարման պլան»-ի նախագիծ: Փաստաթղթի նպատակն է Սևքարի անտառտնտեսության մասով անտառաշինության արդյունքների մշակումը և այդ անտառտնտեսության վարումը: «Սևքարի անտառտնտեսություն» մասնաճյուղի համար իրականացված անտառաշինության ընթացքում անտառային տնտեսության վարման նպատակով կազմվել են համապատասխան նախագծեր, որոնք տալիս են անցած ժամանակաշրջանի համար անտառային տնտեսության վարման և անտառօգտագործման ամբողջական գնահատականը, ինչպես նաև անտառային տնտեսության վարման առաջիկա 10 տարիներին իրականացվելիք միջոցառումները:

3. ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԱՅԻՆ ՓԱՍՏԱԹՂԹԻ ԵՆԹԱԿԱ ՏԱՐԱԾՔԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ ԵՎ ԻՐԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ՍԽԵՄԱՆ

3.1. Անտառտնտեսության տեղադրություն

«Հայանտառ» ՊՈԱԿ-ի Սևքարի անտառտնտեսությունը գտնվում է Տավուշի մարզի նախկին Իջևանի վարչական շրջանում: Անտառտնտեսության գրասենյակը գտնվում է Սևքար բնակավայրում, հեռավորությունը մայրաքաղաք Երևանից 151կմ, իսկ մարզկենտրոն Իջևանից՝ 21կմ: Անտառտնտեսությունը հյուսիս-արևմուտքից սահմանակցում է Նոյեմբերյանի, հարավում Իջևանի անտառտնտեսություններին, իսկ մյուս կողմերից Իջևանի ենթաշրջանի համայնքային հողերին: Անտառտնտեսության տարածքի ձգվածությունը հյուսիսից հարավ և արևելքից արևմուտք գրեթե հավասար է՝ 22-23կմ (քարտեզ 1):

3.2. Տարածքի կազմավորումը

Սևքարի անտառտնտեսության ներկայիս տարածքը մինչև 1958 թվականը անտառապետության կարգավիճակով գտնվել է Իջևանի անտառտնտեսության կազմում: ՀՀ Մինիստրների սովետի 15.09.1958թ. N 11-343 որոշմամբ, Սևքարի

անտառապետության հենքի վրա կազմավորվել է Սևքարի անտառտնտեսությունը՝ 13764 հա ընդհանուր մակերեսով: 1992թ. Սևքարի անտառտնտեսությունը միավորվել է Իջևանի անտառտնտեսությանը, իսկ 1997թ. առանձնացել է ընդհանուր 18993 հա ընդհանուր մակերեսով, կազմում ընդգրկելով Սևքարի, Կիրանցի, Գետաշենի և Այգեհովիտի անտառապետությունները:

2000 թվականին իրականացված կառուցվածքային փոփոխությունների արդյունքում Սևքարի անտառտնտեսության կառուցվածքում ներառվել են Սևքարի, Կիրանցի, Գետաշենի և Աչաջրի անտառապետությունները՝ 20239 հա ընդհանուր մակերեսով, ներառյալ նախկին սովխոզ-կոլխոզային տնօրինման 878 հա ընդհանուր մակերեսով անտառները:

3.3. Անտառտնտեսության կառուցվածքը

«Սևքարի անտառտնտեսություն» մասնաճյուղի կազմում 2021թ. ընդգրկված են չորս՝ Սևքարի՝ 4432հա, Աչաջրի՝ 6804հա, Գետաշենի՝ 5839հա և Կիրանցի՝ 4075հա մակերեսով անտառապետությունները: «Սևքարի» անտառտնտեսության ընդհանուր մակերեսը կազմում է 21150հա

3.4. «Սևքարի անտառտնտեսություն» մասնաճյուղի սահմանները

Անտառտնտեսության սահմանները որոշվել են ռելիեֆային առանձնահատկություններով (ջրաբաժաններ, ձորակներ, գետակներ, լեռնալանջեր և այլն), որոնք բնության մեջ արտահայտիչ են և հանդիսանում են համեմատաբար կայուն սահման, ինչպես նաև օդալուսանկարների և արբանակային պատկերների վերծանման արդյունքների հիման վրա՝ հաշվի առնելով «Սևքարի անտառտնտեսություն» մասնաճյուղի ներկայիս սահմանները:

3.5. Անտառտնտեսության տարածքի փոփոխությունը

Վերջին մոտ 32 տարիներին անտառտնտեսությունում կառուցվածքային և մակերեսային փոփոխություններ է կատարվել 1988թ. համեմատությամբ, 2005թ. անտառտնտեսության մակերեսի ավելացումը 6705 հեկտարով բացատրվում է հիմնականում Աչաջրի անտառապետության միացման հանգամանքով, ինչպես նաև անտառտնտեսության շրջակա բնակավայրերի նախկին կոլխոզ-սովխոզային տնօրինության անտառային հողերի անտառտնտեսության տնօրինությանը հանձնելու և մակերեսները երկրատեղեկատվական համակարգով ճշտման հիմնավորումով, իսկ 2021թ.-ին՝ 2005թ. համեմատությամբ, 666,0հա ավելացումը բացատրվում է համայնքների վարչական սահմաններում անտառային հողատեսքերի կադաստրային քարտեզագրմամբ անհամապատասխանությունների և մակերեսները երկրատեղեկատվական համակարգով ճշտման հիմնավորումով (աղյուսակ 1, 2 քարտեզ 2):

Աղյուսակ 1. Անտառտնտեսության կառուցվածքը

№	Անտառապետության անվանումը	Մակերեսը, հա			
		1988թ	2005թ	2021թ	Տարբերություն
1	Սևքարի	4133	4376	4432	+56,0
2	Աչաջրի	-	6382	6804	+422,0
3	Գետաշենի	5644	5707	5839	+132,0
4	Կիրանցի	4002	4019	4075	+56,0
5	Ընդամենը	13779	20484	21150	+666,0

Աղյուսակ 2. Սևքարի անտառտնտեսության քառակուսիների համարակալման ամփոփ տեղեկագիր ըստ անտառապետությունների

Անտառապետության անվանումը	2005թ.		2021թ.		Տարբերություն	Բացատրություն
	Քառակուսու համարը	Մակերեսը հեկտար	Քառակուսու համարը	Մակերեսը հեկտար		
Սևքարի	1	234	1	226	-8	Սահմանների ճշտման արդյունք
	2	123	2	122	-1	Սահմանների ճշտման արդյունք
	3	186	3	188	2	Սահմանների ճշտման արդյունք
	4	161	4	162	1	Սահմանների ճշտման արդյունք
	5	178	5	182	4	Սահմանների ճշտման արդյունք
	6	233	6	234	1	Սահմանների ճշտման արդյունք
	7	251	7	242	-9	Սահմանների ճշտման արդյունք
	8	159	8	169	10	Սահմանների ճշտման արդյունք
	9	175	9	175	0	Սահմանների ճշտման արդյունք
	10	153	10	153	0	Սահմանների ճշտման արդյունք
	11	220	11	220	0	Սահմանների ճշտման արդյունք
	12	277	12	301	24	Սահմանների ճշտման արդյունք
	13	171	13	172	1	Սահմանների ճշտման արդյունք
	14	161	14	157	-4	Սահմանների ճշտման արդյունք
	15	227	15	226	-1	Սահմանների ճշտման արդյունք
	16	180	16	182	2	Սահմանների ճշտման արդյունք
	17	180	17	174	-6	Սահմանների ճշտման արդյունք
	18	246	18	245	-1	Սահմանների ճշտման արդյունք
	19	115	19	118	3	Սահմանների ճշտման արդյունք
	20	110	20	112	2	Սահմանների ճշտման արդյունք
	21	236	21	232	-4	Սահմանների ճշտման արդյունք
	22	237	22	238	1	Սահմանների ճշտման արդյունք
	23	96	23	125	29	Սահմանների ճշտման արդյունք
	24	67	24	77	10	Սահմանների ճշտման արդյունք
	Ընդհանուր	4376	Ընդհանուր	4432	56	Սահմանների ճշտման արդյունք
Աչաջրի	1	189	1	189	0	Սահմանների ճշտման արդյունք
	2	79	2	79	0	Սահմանների ճշտման արդյունք
	3	205	3	204	-1	Սահմանների ճշտման արդյունք
	4	150	4	166	16	Սահմանների ճշտման արդյունք
	5	84	5	78	-6	Սահմանների ճշտման արդյունք
	6	205	6	228	23	Սահմանների ճշտման արդյունք
	7	227	7	206	-21	Սահմանների ճշտման արդյունք
	8	136	8	131	-5	Սահմանների ճշտման արդյունք
	9	178	9	172	-6	Սահմանների ճշտման արդյունք
	10	127	10	158	31	Սահմանների ճշտման արդյունք
	11	123	11	125	2	Սահմանների ճշտման արդյունք
	12	205	12	233	28	Սահմանների ճշտման արդյունք
	13	162	13	172	10	Սահմանների ճշտման արդյունք
	14	107	14	116	9	Սահմանների ճշտման արդյունք
	15	186	15	185	-1	Սահմանների ճշտման արդյունք

Անտառայեղտության անվանումը	2005թ.		2021թ.		Տարբերություն	Բացատրություն
	Քառակուսու համարը	Մակերեսը հեկտար	Քառակուսու համարը	Մակերեսը հեկտար		
	16	207	16	207	0	Սահմանների ճշտման արդյունք
	17	127	17	127	0	Սահմանների ճշտման արդյունք
	18	141	18	148	7	Սահմանների ճշտման արդյունք
	19	258	19	261	3	Սահմանների ճշտման արդյունք
	20	151	20	191	40	Սահմանների ճշտման արդյունք
	21	163	21	202	39	Սահմանների ճշտման արդյունք
	22	186	22	176	-10	Սահմանների ճշտման արդյունք
	23	111	23	112	1	Սահմանների ճշտման արդյունք
	24	98	24	88	-10	Սահմանների ճշտման արդյունք
	25	214	25	207	-7	Սահմանների ճշտման արդյունք
	26	175	26	179	4	Սահմանների ճշտման արդյունք
	27	116	27	100	-16	Սահմանների ճշտման արդյունք
	28	107	28	181	74	Սահմանների ճշտման արդյունք
	29	52	29	69	17	Սահմանների ճշտման արդյունք
	30	151	30	168	17	Սահմանների ճշտման արդյունք
	31	147	31	164	17	Սահմանների ճշտման արդյունք
	32	178	32	224	46	Սահմանների ճշտման արդյունք
	33	163	33	158	-5	Սահմանների ճշտման արդյունք
	34	216	34	206	-10	Սահմանների ճշտման արդյունք
	35	203	35	215	12	Սահմանների ճշտման արդյունք
	36	136	36	141	5	Սահմանների ճշտման արդյունք
	37	112	37	125	13	Սահմանների ճշտման արդյունք
	38	219	38	308	89	Սահմանների ճշտման արդյունք
	39	85	39	110	25	Սահմանների ճշտման արդյունք
	40	157	40	177	20	Սահմանների ճշտման արդյունք
	41	146	41	118	-28	Սահմանների ճշտման արդյունք
	Ընդհանուր	6382		6804	422	
Գետաշենի	1	152	1	154	2	Սահմանների ճշտման արդյունք
	2	204	2	187	-17	Սահմանների ճշտման արդյունք
	3	255	3	259	4	Սահմանների ճշտման արդյունք
	4	268	4	250	-18	Սահմանների ճշտման արդյունք
	5	219	5	214	-5	Սահմանների ճշտման արդյունք
	6	240	6	229	-11	Սահմանների ճշտման արդյունք
	7	201	7	194	-7	Սահմանների ճշտման արդյունք
	8	268	8	261	-7	Սահմանների ճշտման արդյունք
	9	191	9	187	-4	Սահմանների ճշտման արդյունք
	10	238	10	269	31	Սահմանների ճշտման արդյունք
	11	206	11	210	4	Սահմանների ճշտման արդյունք
	12	167	12	162	-5	Սահմանների ճշտման արդյունք
	13	280	13	275	-5	Սահմանների ճշտման արդյունք
	14	230	14	222	-8	Սահմանների ճշտման արդյունք
	15	260	15	264	4	Սահմանների ճշտման արդյունք
	16	198	16	208	10	Սահմանների ճշտման արդյունք
	17	184	17	177	-7	Սահմանների ճշտման արդյունք
	18	209	18	259	50	Սահմանների ճշտման արդյունք
	19	215	19	245	30	Սահմանների ճշտման արդյունք
	20	204	20	201	-3	Սահմանների ճշտման արդյունք
	21	287	21	298	11	Սահմանների ճշտման արդյունք
	22	226	22	276	50	Սահմանների ճշտման արդյունք
	23	224	23	249	25	Սահմանների ճշտման արդյունք
	24	100	24	95	-5	Սահմանների ճշտման արդյունք
	25	172	25	172	0	Սահմանների ճշտման արդյունք
	26	181	26	186	5	Սահմանների ճշտման արդյունք
	27	128	27	136	8	Սահմանների ճշտման արդյունք

Անտառապետության անվանումը	2005թ.		2021թ.		Տարբերություն	Բացատրություն
	Քառակուսու համարը	Մակերեսը հեկտար	Քառակուսու համարը	Մակերեսը հեկտար		
	ընդամենը	5707		5839	132	
Կիրանցի	1	149	1	147	-2	Սահմանների ճշտման արդյունք
	2	183	2	190	7	Սահմանների ճշտման արդյունք
	3	128	3	124	-4	Սահմանների ճշտման արդյունք
	4	204	4	200	-4	Սահմանների ճշտման արդյունք
	5	235	5	240	5	Սահմանների ճշտման արդյունք
	6	225	6	223	-2	Սահմանների ճշտման արդյունք
	7	242	7	246	4	Սահմանների ճշտման արդյունք
	8	240	8	237	-3	Սահմանների ճշտման արդյունք
	9	219	9	227	8	Սահմանների ճշտման արդյունք
	10	176	10	185	9	Սահմանների ճշտման արդյունք
	11	177	11	176	-1	Սահմանների ճշտման արդյունք
	12	206	12	201	-5	Սահմանների ճշտման արդյունք
	13	202	13	207	5	Սահմանների ճշտման արդյունք
	14	254	14	260	6	Սահմանների ճշտման արդյունք
	15	219	15	222	3	Սահմանների ճշտման արդյունք
	16	164	16	184	20	Սահմանների ճշտման արդյունք
	17	247	17	252	5	Սահմանների ճշտման արդյունք
	18	228	18	231	3	Սահմանների ճշտման արդյունք
	19	169	19	168	-1	Սահմանների ճշտման արդյունք
	20	152	20	155	3	Սահմանների ճշտման արդյունք
	Ընդհանուր	4019		4075	56	
Ամբողջը		20484		21150	666	

3.6. Լեռնագրության, ռելիեֆի և հողերի բնութագրեր

Սևքարի անտառտնտեսության տարածքը գտնվում է Փոքր Կովկասյան լեռնահամակարգի հյուսիսային հատվածում՝ Ոսկեպարի, Կիրանցի, Մթնասարի և Իջևանի լեռնաբազուկների վրա, հյուսիս-արևելյան անտառածման շրջանում: Անտառտնտեսությունում անտառները տեղաբաշխված են ծովի մակերևույթից 700-2000 մետր բարձրությունների վրա, ընդ որում Սևքարի, Գետաշենի և Աչաջրի անտառապետությունում՝ 700-750մ-ից, իսկ Կիրանցի անտառապետությունում՝ 850մ-ից բարձր:

Անտառտնտեսության տարածքում ռելիեֆը բնութագրվում է խիստ կտրտվածությամբ և լանջերի դիրքադրության փոփոխությամբ, որտեղ գերակշռում են հյուսիսային դիրքադրության լանջերը (52,8%): Գերակշռող են 20-30° թեքության լանջերը (անտառտնտեսության 49,5%-ը):

Սևքարի անտառտնտեսության տարածքի, և ընդհանրապես լեռնային ծագման հողերի, կազմավորման պրոցեսում կարևոր դեր են խաղում տեղագրական պայմանները, որին համապատասխան հաճախակի փոփոխվում է հողերի ջրագրական ռեժիմը: Վերջինս իր ազդեցությունն է թողնում բուսականության տեսակային կազմի, էրոզիոն պրոցեսների ինտենսիվության և դրանից կախված՝ հողակազմավորման ընթացքի տարբերության, հողերի բազմազանության բնութագրի, նրանց զարգացման և քիմիական ու մեխանիկական կազմի վրա:

Համաձայն հանրապետության հողային քարտեզագրական նյութերի՝ անտառտնտեսության տարածքում հանդիպում են լեռնային դարչնագույն և լեռնային գորշ անտառային հողեր, լեռնային ճակարբոնատային և ոչ մեծ տարածքների վրա լեռնահովտային բերվածքային (ալուվիալ) հողերի տիպերը:

Հյուսիսային կողմնադրության լանջերին ձևավորված լեռնային մուգ շագանակավուն հողերը բավականաչափ հզոր են, իսկ հարավային կողմնադրության լանջերում գերիշխում են բաց գորշավուն հողերը, որոնք բնորոշ են կաղնու և կաղնուտ-բոխուտային տարբեր տիպի ծառուտներին:

Լեռնային (անտառային) դարչնագույն հողերը հանդիպում են մինչև 1700մ բարձրությունների վրա, որոնցում զարգացած են բոխու, կաղնու, թխկու անտառային զանգվածները, իսկ անտառային գորշ հողերը հիմնականում հանդիպում են 1400-1900մ բարձրության՝ չափավոր տաք և խոնավ կլիմայի և բոխու, կաղնու, հաճարի ծառատեսակների ծածկոցի պայմաններում:

3.7. Կլիման

Հայաստանի տարածքն աչքի է ընկնում բնակլիմայական պայմանների մեծ բազմազանությամբ: Համաձայն Հայաստանի ագրոկլիմայական տեղեկագրի՝ Սևքարի անտառտնտեսության տարածքը հիմնականում վերագրվում է 6-րդ և 7-րդ ագրոկլիմայական գոտիներին, ընդ որու 6-րդ գոտին ընդգրկում է ծովի մակերևույթից 600–900մ բարձրությունները, իսկ 7-րդ գոտին՝ չափավոր ցուրտ, 900 մետրից բարձր: Անտառի տարածման վերին գոտում՝ 1700 մետրից բարձր, կլիմայական պայմանները համեմատաբար խիստ են: Տարածքին բնորոշ են ջերմաստիճանի փոքր տատանումները՝ չափավոր տաք, համեմատաբար չոր ամառ, անձրևային աշուն և չափավոր ցուրտ ձմեռ: Մթնոլորտային տեղումները հիմնականում ենթարկվում են արևմուտքից և արևելքից մուտք գործող օդային հոսանքների շարժման օրինաչափությանը:

2018-19 թվականներին տարեկան տեղումների քանակը դիտվել է 360-470մմ, տարեկան միջին ջերմաստիճանը՝ 12,5–13°C, բացարձակ բացասական ջերմաստիճանը՝ -11°C: Ձյան շերտի հզորությունը հասնում է 10սմ–ից մինչև 50-60սմ:

Նշված անտառածման շրջանի կլիմայական պայմանները նպաստավոր են հյուսիսային Հայաստանի դենդրոֆլորայի բազմաթիվ ծառաթփատեսակների աճման համար (աղյուսակ 3):

Աղյուսակ 3. Կլիմայական բնութագրերը ըստ Իջևանի օդերևութաբանական կայանի տվյալների

Օդի դիտված առավելագույն ջերմաստիճանը (°C)													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	առավել.
2019	15.5	16.5	19.0	25.0	29.0	36.0	36.0	35.0	30.0	26.0	19.0	19.0	36.0
2020	14.0	19.0	24.0	22.0	31.0	36.0	36.0	34.0	33.0	26.0	28.0	14.0	36.0
Օդի դիտված նվազագույն ջերմաստիճանը (°C)													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	նվազ.

Օդի դիտված առավելագույն ջերմաստիճանը (°C)													
2019	-4.1	-6.5	-2.9	0.5	8.3	15.1	10.9	15.1	6.9	6.7	-1.1	-3.3	-6.5
2020	-7.7	-	-0.1	0.3	3.5	12.9	14.1	10.7	12.1	7.7	-2.1	-5.5	-10.9
Օդի միջին ամսական և տարեկան ջերմաստիճան (°C)													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	տարի
2019	3.9	4.2	6.4	10.7	17.5	23.2	23.4	23.3	16.7	15.0	6.1	5.4	13.0
2020	2.3	4.3	8.9	9.2	15.7	21.7	23.7	20.9	20.3	14.1	7.2	2.2	12.5
Ամսական և տարեկան տեղումների քանակը (մմ)													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	տարի
2019	3.7	18.1	49.0	49.5	79.6	47.2	35.4	16.9	34.7	0.8	15.6	14.3	364.8
2020	6.6	15.6	11.7	90.7	102.1	48.5	82.9	26.7	8.7	35.6	20.9	26.9	476.9

3.8. Ջրագրություն

Անտառտնտեսության տարածքը պատված է մանր գետակների ցանցով: Դրանք ունեն լեռնային բնույթ, ունեն ստորգետնյա, հալոցքային և անձրևային սնում, արագահոս են, ոչ ջրառատ, սակայն գարնանը դառնում են սելավատար: Տարածքում հոսում են Աղստև գետի Սպիտակաջուր, Լուսաձոր, Աչաջուր, Սևքար վտակները և Կիրանց գետը: Խոշոր լճեր և ճահճուտներ տարածքում չկան:

3.9. Բուսական և կենդանական աշխարհ

Սևքարի անտառտնտեսությունը, պայմանավորված ռելիեֆի խայտաբղետությամբ, աշխարհագրական դիրքով և ուղղաձիգ գոտիականությամբ, աչքի է ընկնում հարուստ կենսաբազմազանությամբ:

Սևքարի անտառտնտեսության տարածքում հանդիպում են անոթավոր բույսերի 47 ընտանիքի և 89 ցեղի պատկանող 743 տեսակ, որոնցից 7 տեսակն ընդգրկված են Հայաստանի բույսերի Կարմիր գրքում:

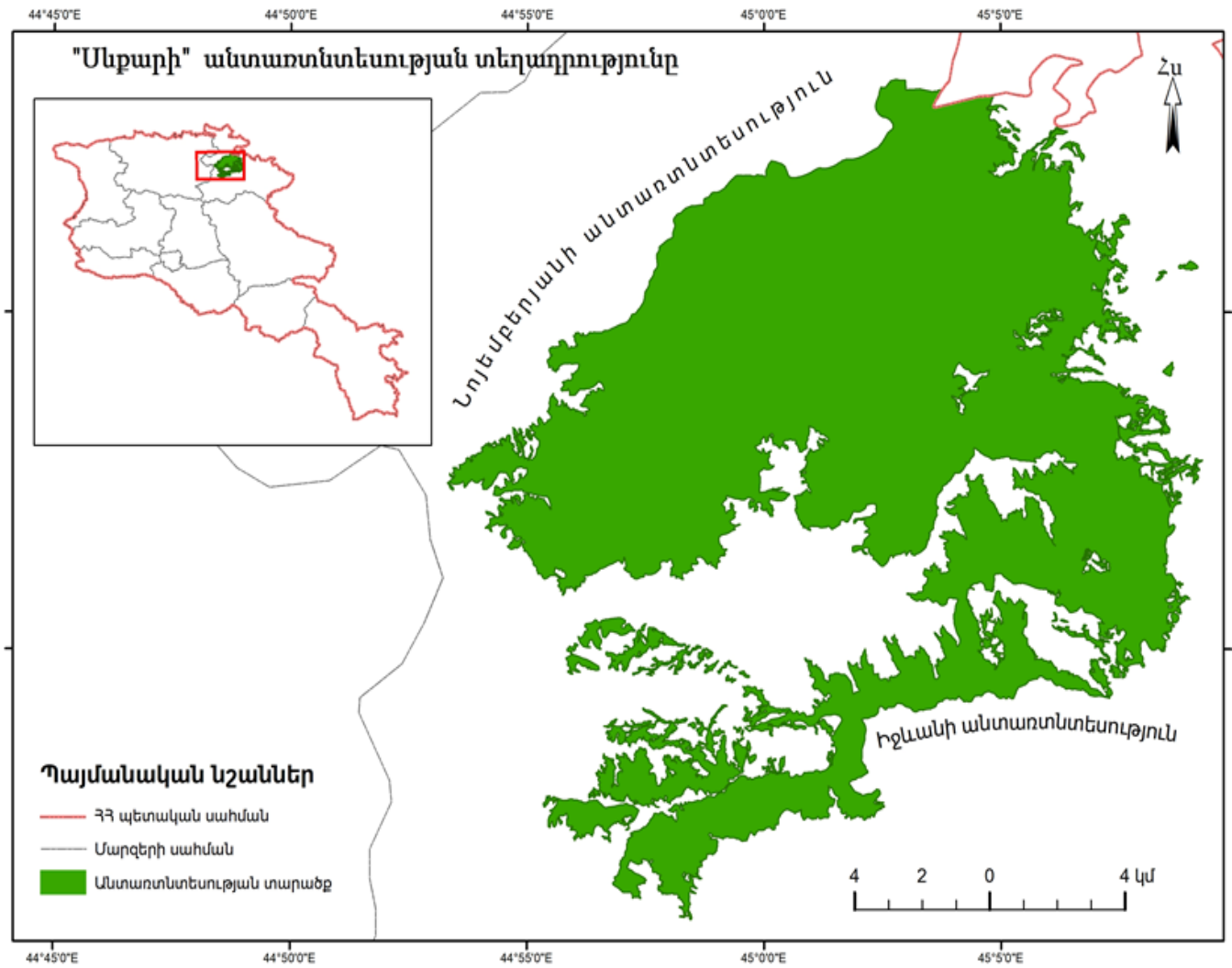
Անտառտնտեսության տարածքը հարուստ է բազմաթիվ օգտակար բուսատեսակներով, որոնցից շատերը լայնորեն և վաղուց օգտագործվում են մարդու կողմից: Ըստ նախնական տվյալների՝ տարածքում լայն տարածում ունեն ուտելի և համեմունքային (51 տեսակ), մեղրատու (44), դեղատու (38), կերային (30) նշանակության տեսակները: Սևքարի անտառտնտեսության տարածքն ըստ անտառածման պայմանների մտնում է Տավուշի ֆլորիստիկ շրջանի մեջ, որտեղ հիմնական բուսական տիպն անտառայինն է: Անտառկազմող գլխավոր ծառատեսակներն են խոշորատեջ և վրացական կաղնիները, արևելյան հաճարին, կովկասյան լորին, կովկասյան սոճին, կովկասյան բոխին, իսկ ուղեկցող ծառատեսակներն են, սովորական հացին, անտառային տանձենին, Լիտվինովի կեչին, սրստերև թխկին, արևելյան բոխին և այլ տեսակներ, որոնք մասնակցում են հաճարի և կաղնու խառը կամ բարդ ծառուտների կազմավորմանը, իսկ առանձին դեպքերում ձևավորում են միատարր ոչ մեծ ծառուտներ:

Միջին լեռնային գոտում հյուսիսային կողմնադրության լանջերը հիմնականում զբաղեցնում են հաճարկուտները, հարավային լանջերը՝ կաղնու համակեցությունները: Հաճարկուտներում անտառի կազմի մեջ հիմնականում մտնում են բոխին, կաղնին, լորին, հացին:

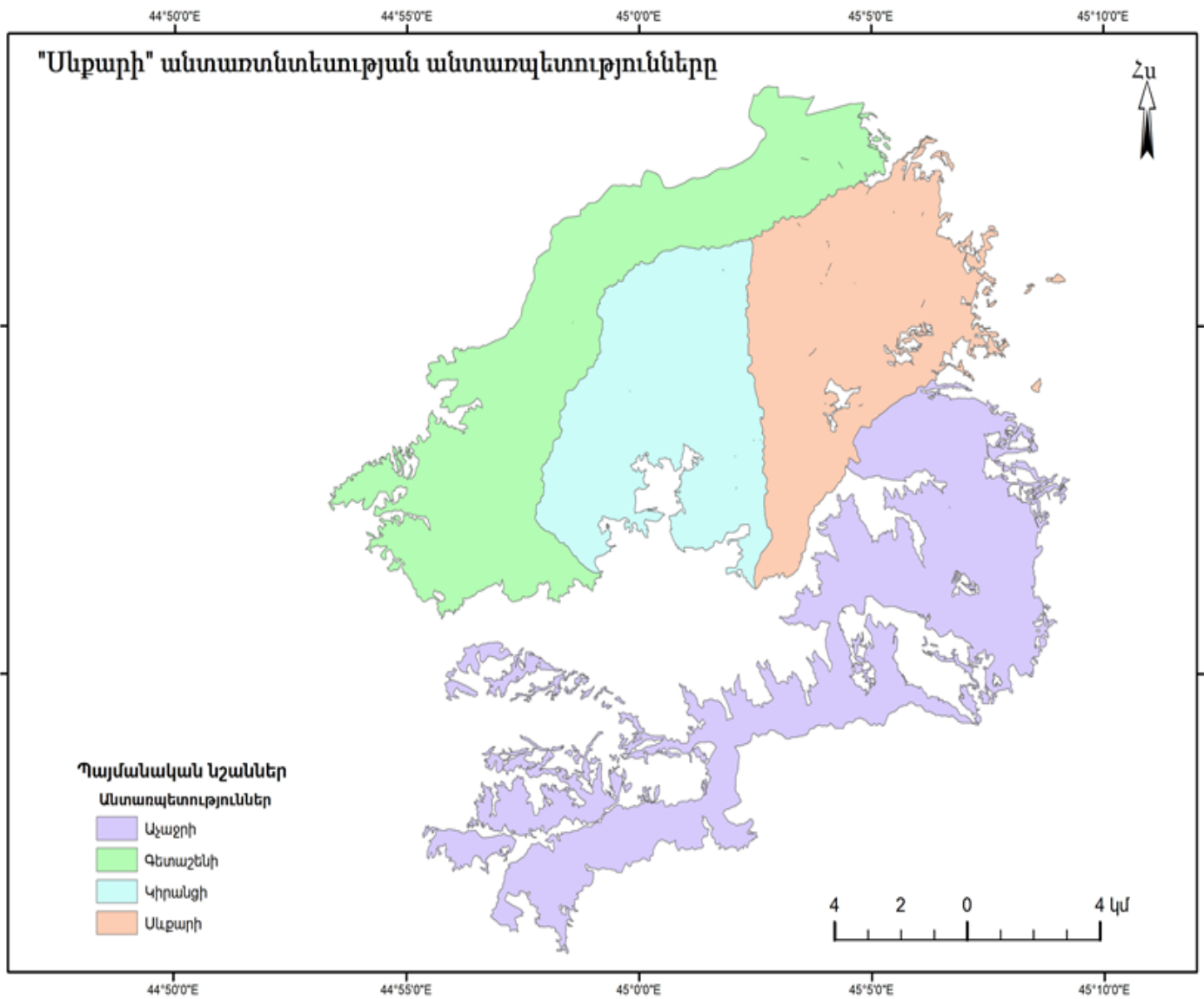
Հարավային լեռնալանջերին, մինչև 1300մ բարձրությունները գերակշռում է վրացական կաղնին, իսկ դրանից վերև, մինչև անտառի տարածման վերին սահմանը հիմնականում զբաղեցնում են խոշորառեջ կաղնու ծառուտները: Կաղնու ծառուտներին բնորոշ է խառը կազմ՝ բոխու, հացու, թխկու, լորենու, անտառային տանձենու մասնակցությամբ:

3.10. Իրադրության սխեման և այլ քարտեզներ

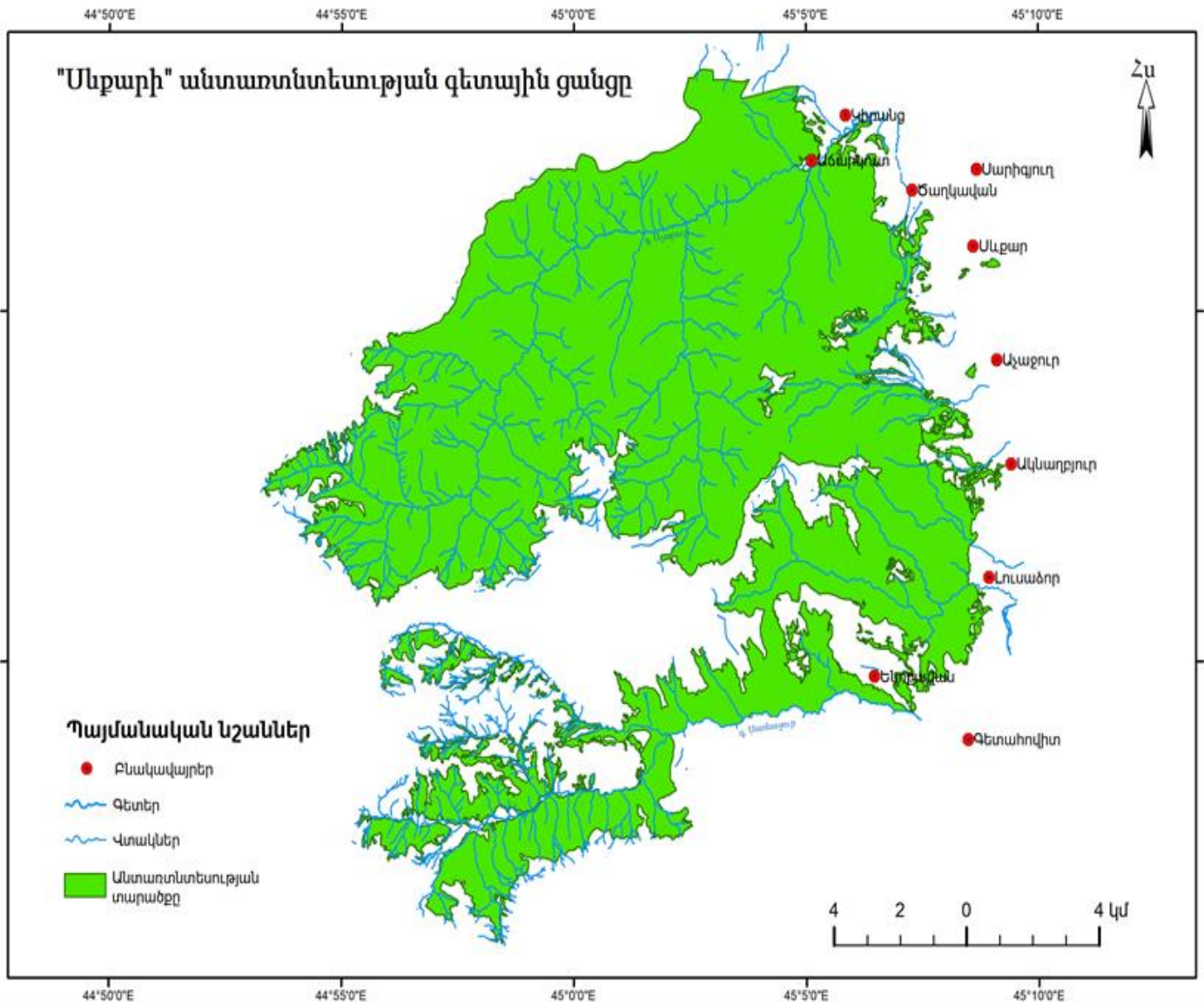
Քարտեզ 1. Սևքարի անտառտնտեսության իրադրության սխեման

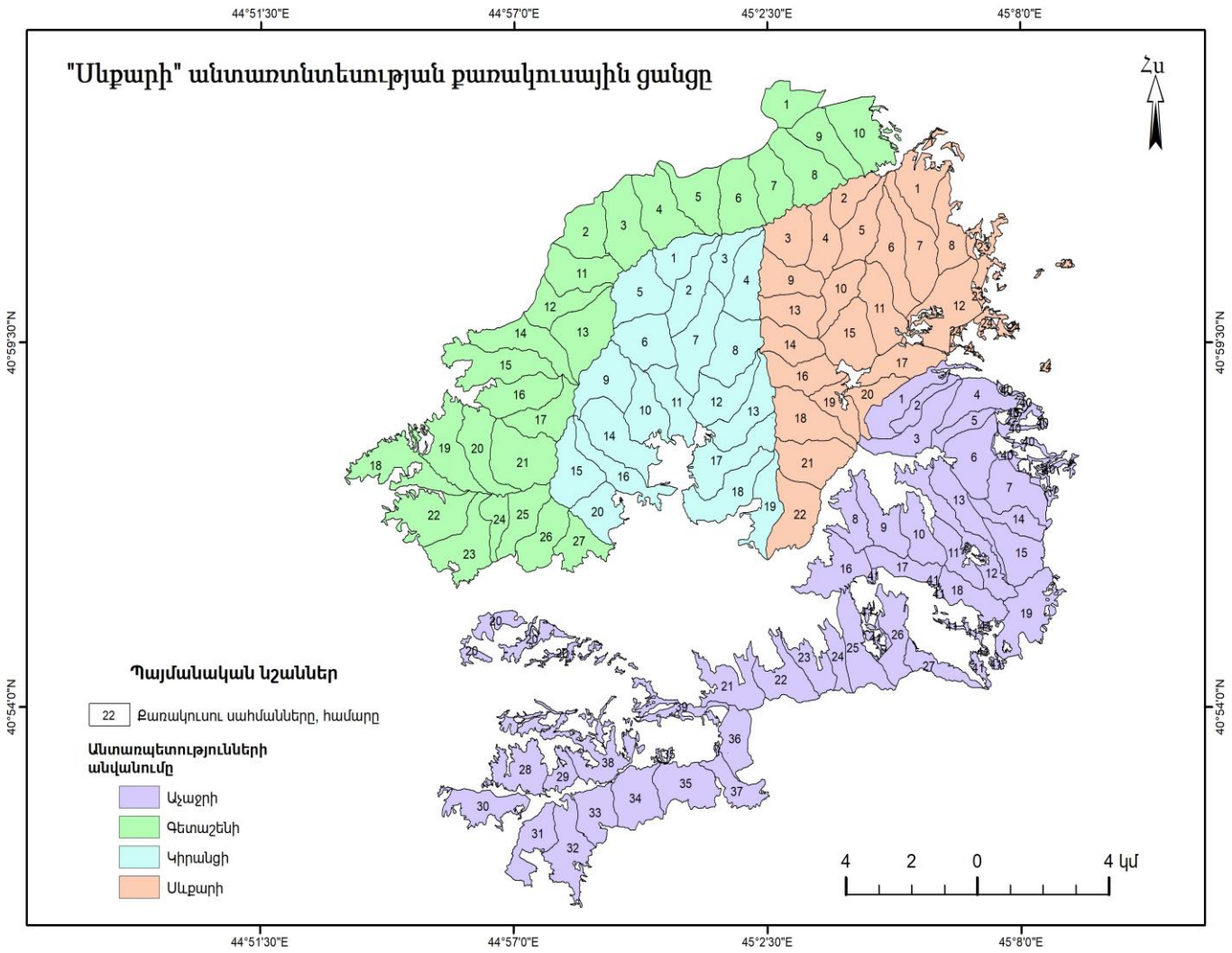
Քարտեզ 2. Անտառտնտեսության անտառապետությունները

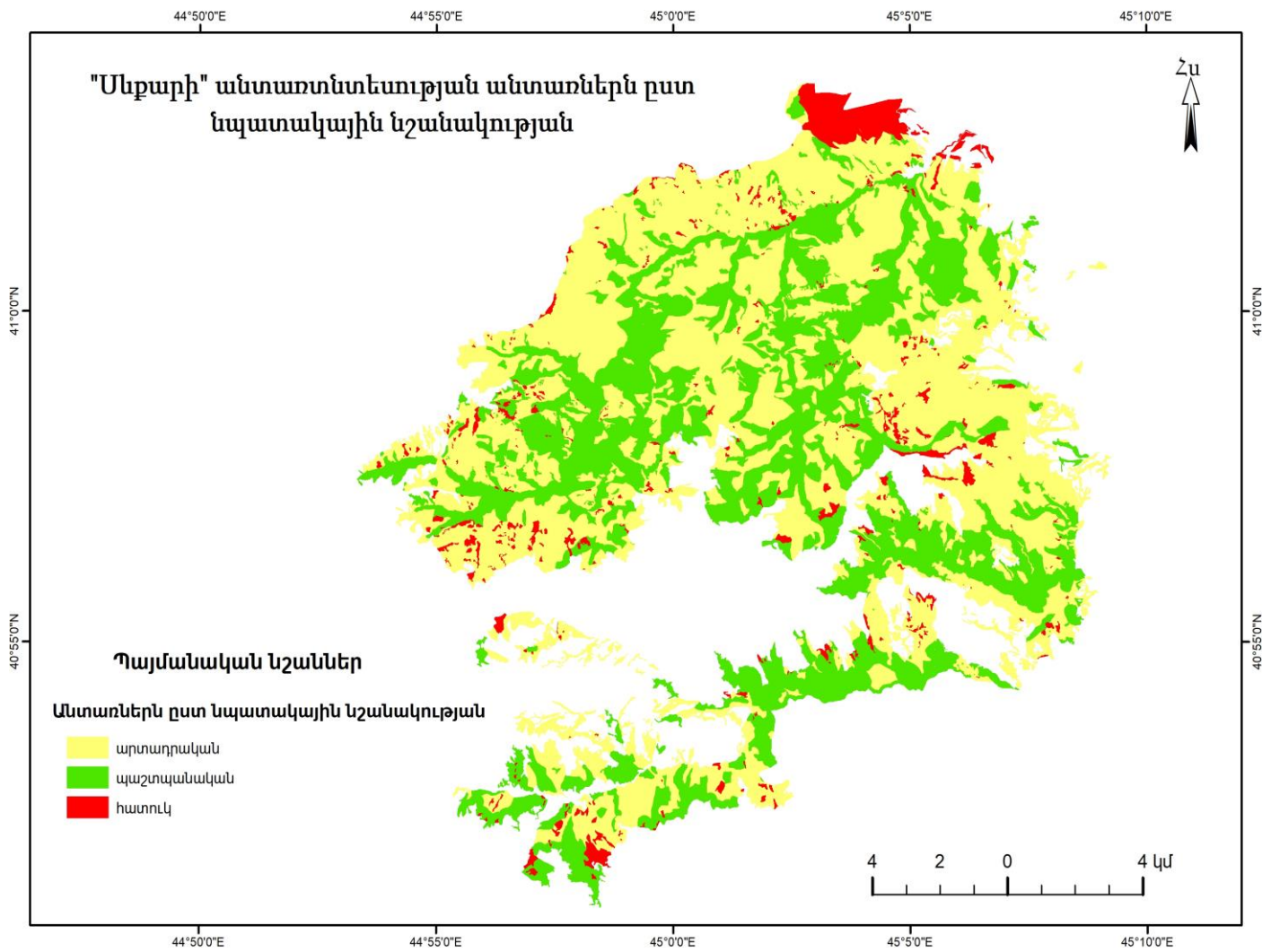
Քարտեզ 3. Անտառտնտեսության գետային ցանցը

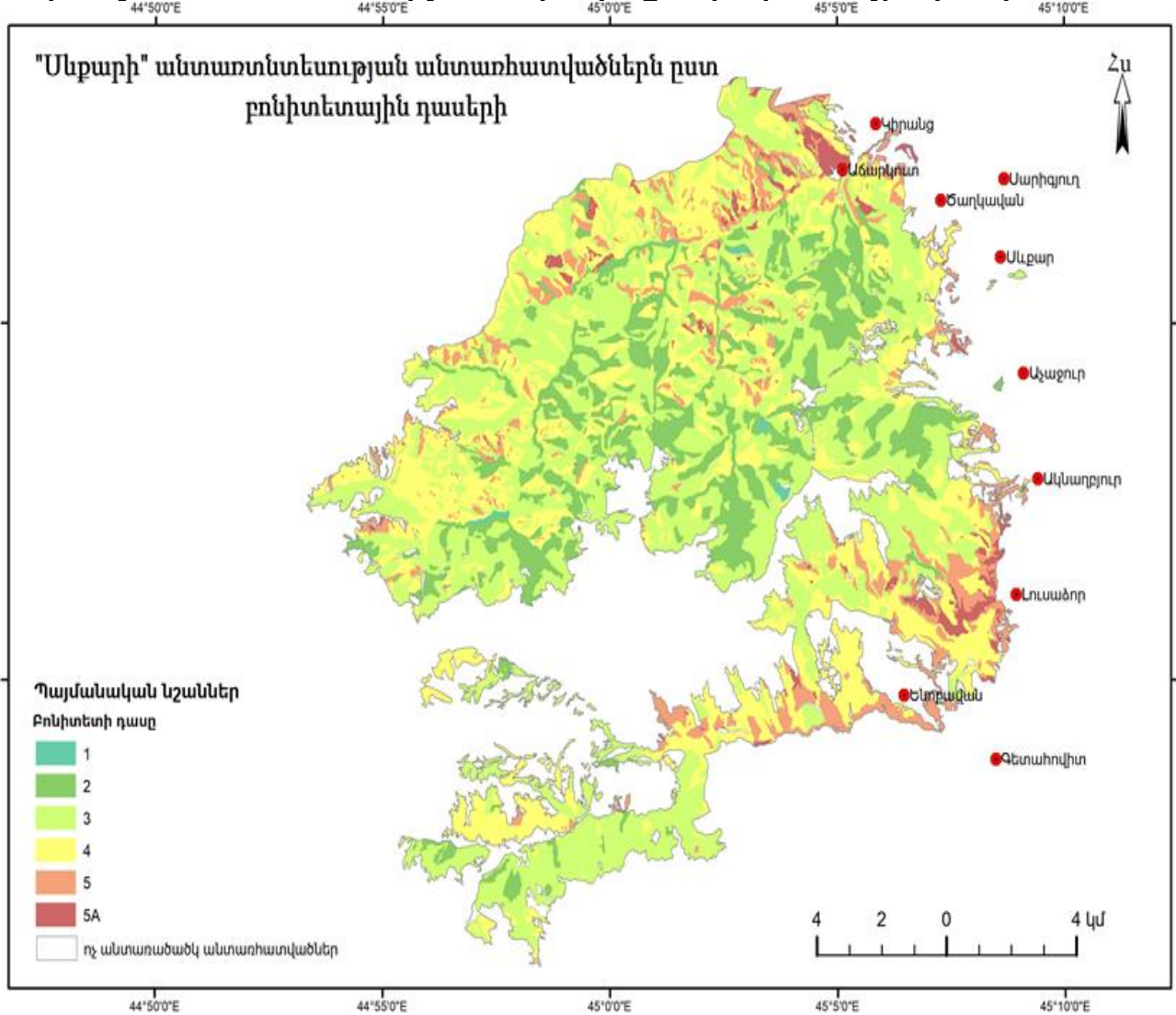
Քարտեզ 4. Անտառտնտեսության քառակուսային ցանցը

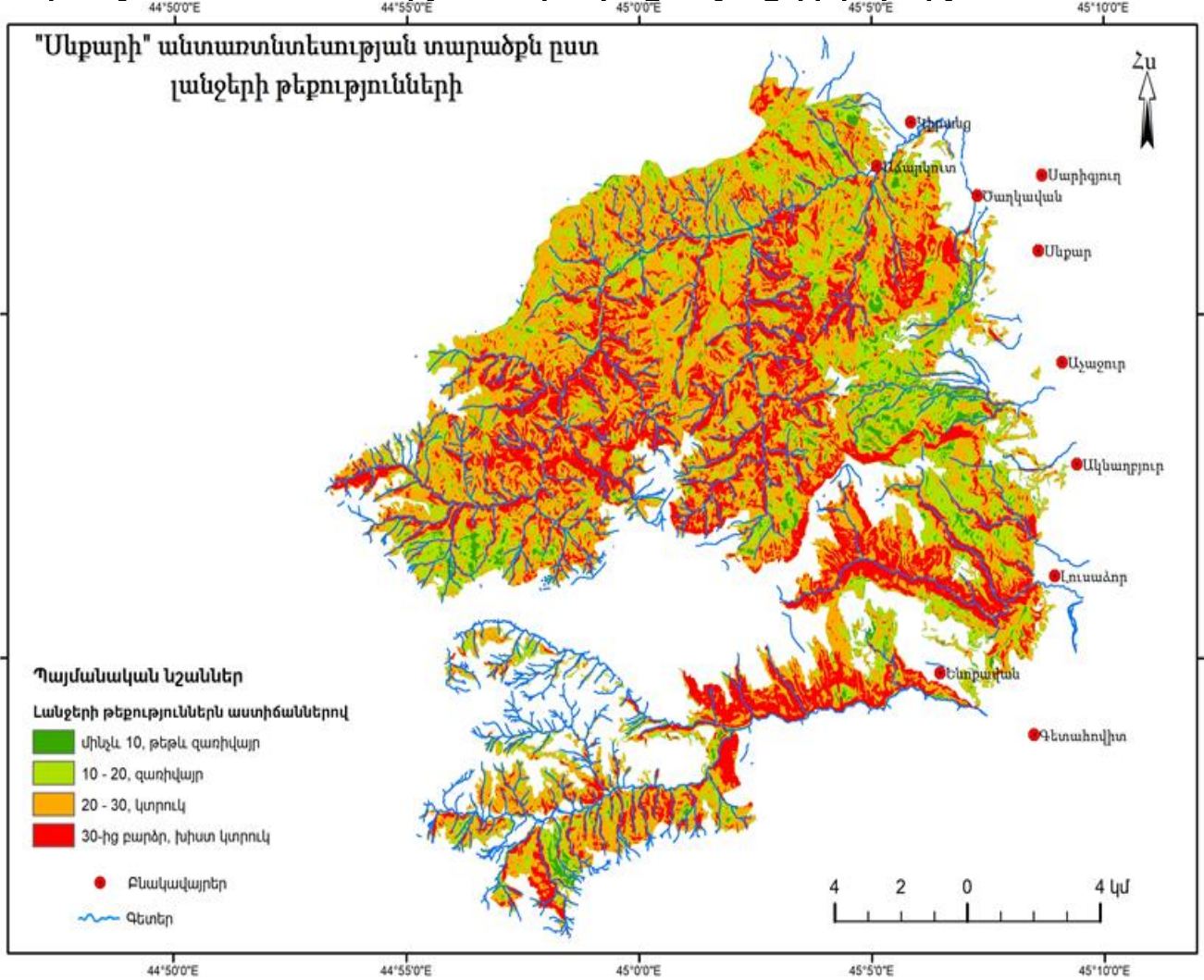
Քարտեզ 5. Անտառտնտեսության տարածքն ըստ նպատակային նշանակության

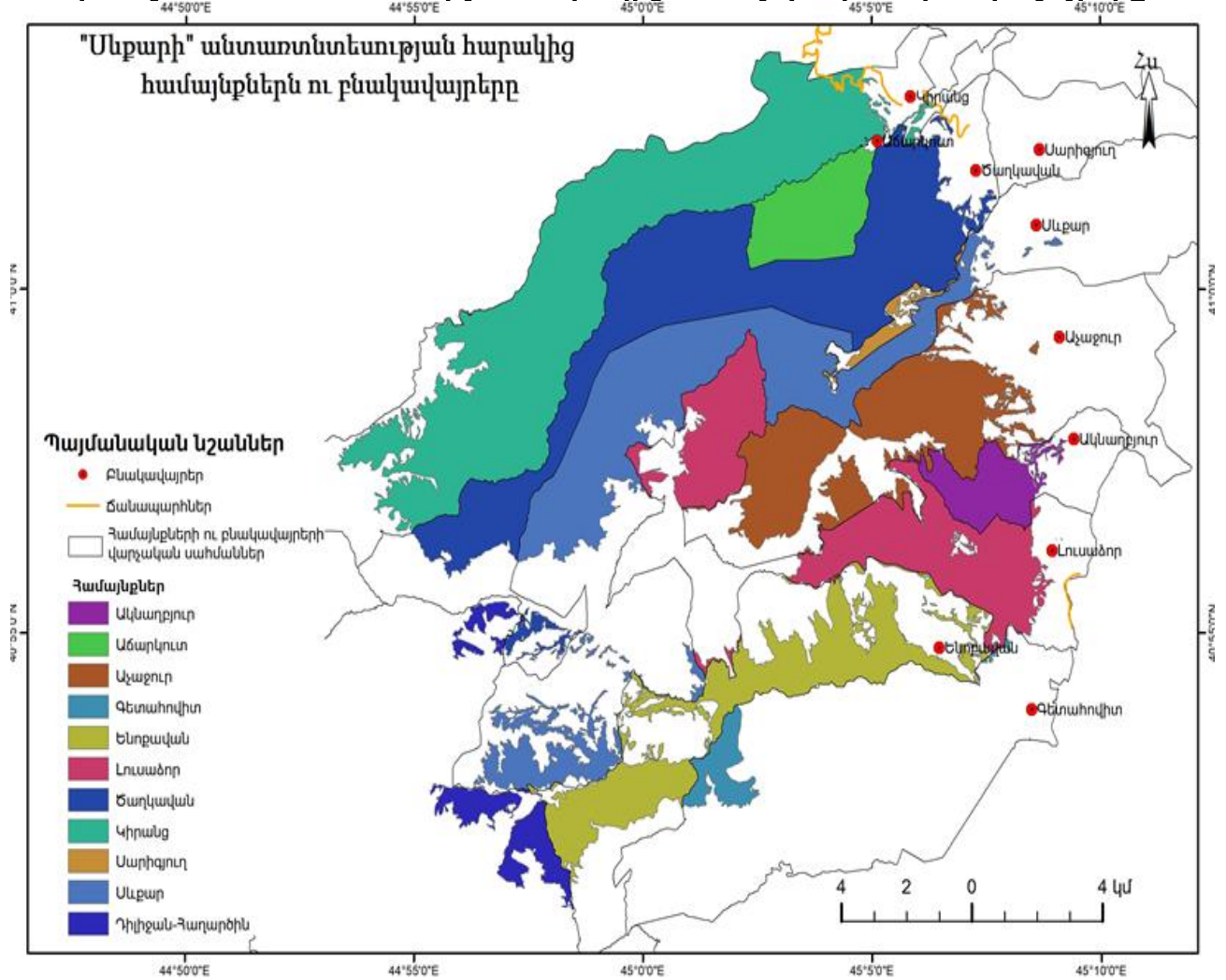
Քարտեզ 6. Անտառտնտեսության տարածքն ըստ բնիտետային դասերի

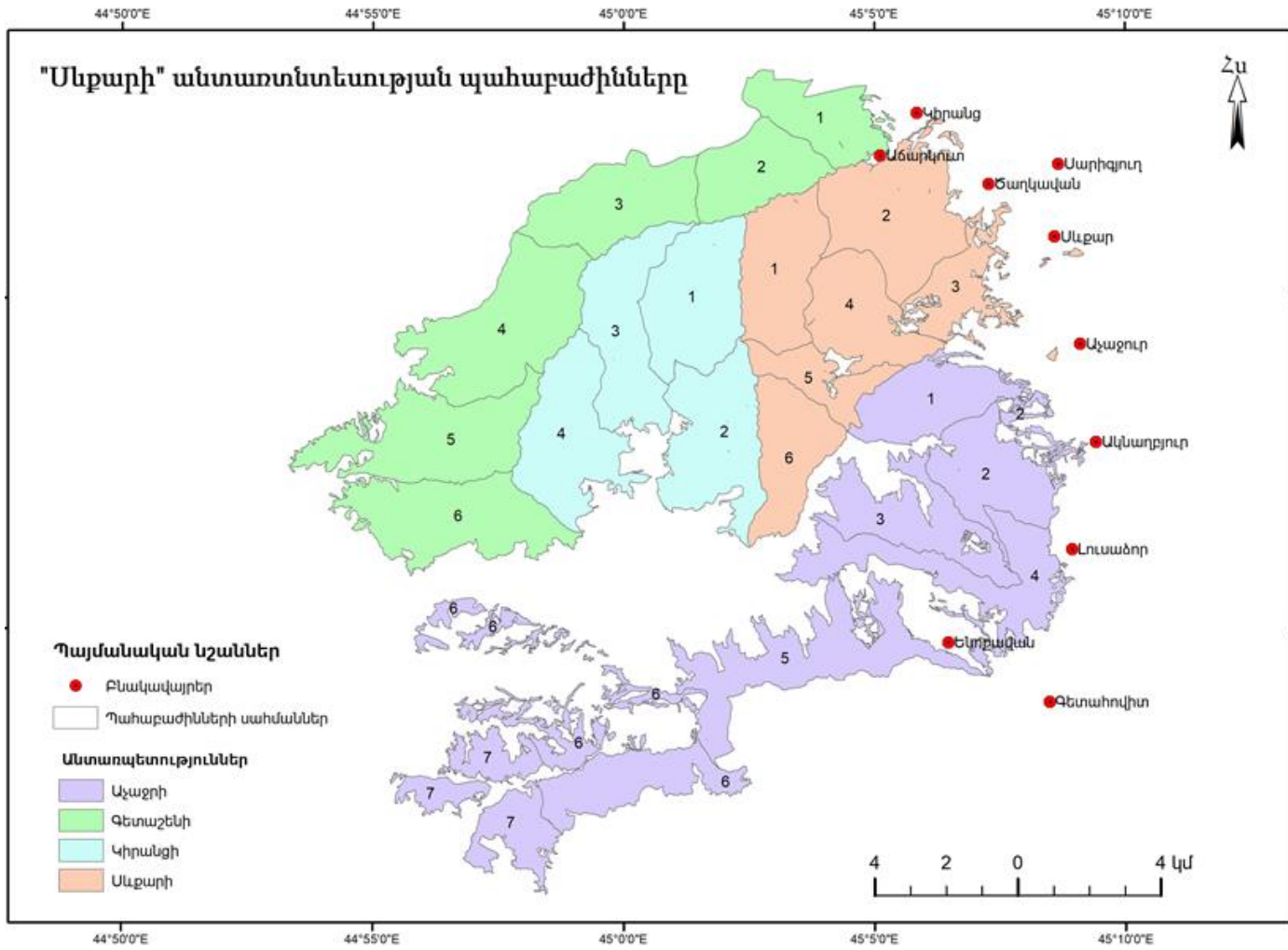
Քարտեզ 7. Անտառտնտեսության տարածքն ըստ լանջերի թեքության

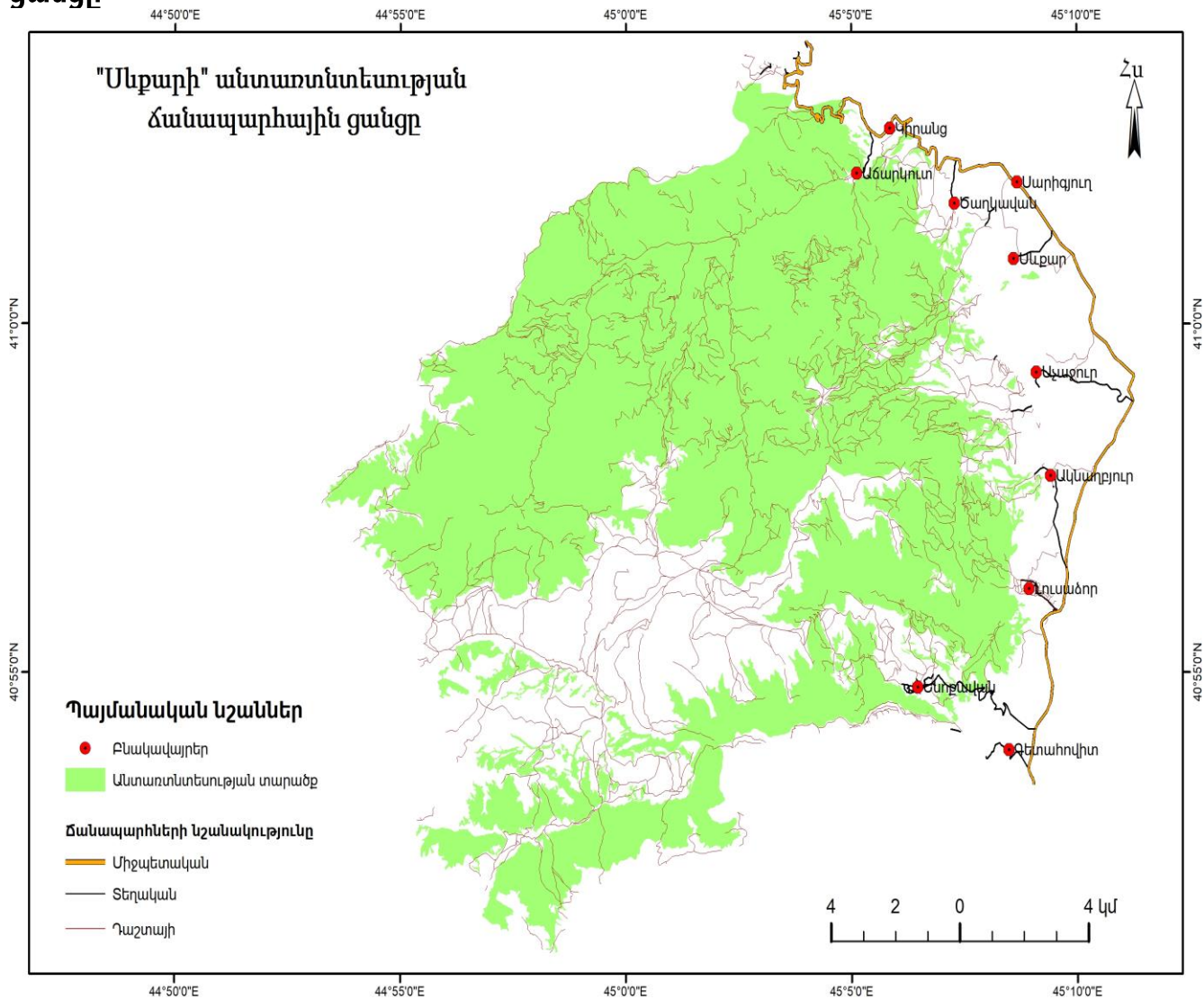
Քարտեզ 8. Անտառտնտեսության հարակից համայնքներն ու բնակավայրերը

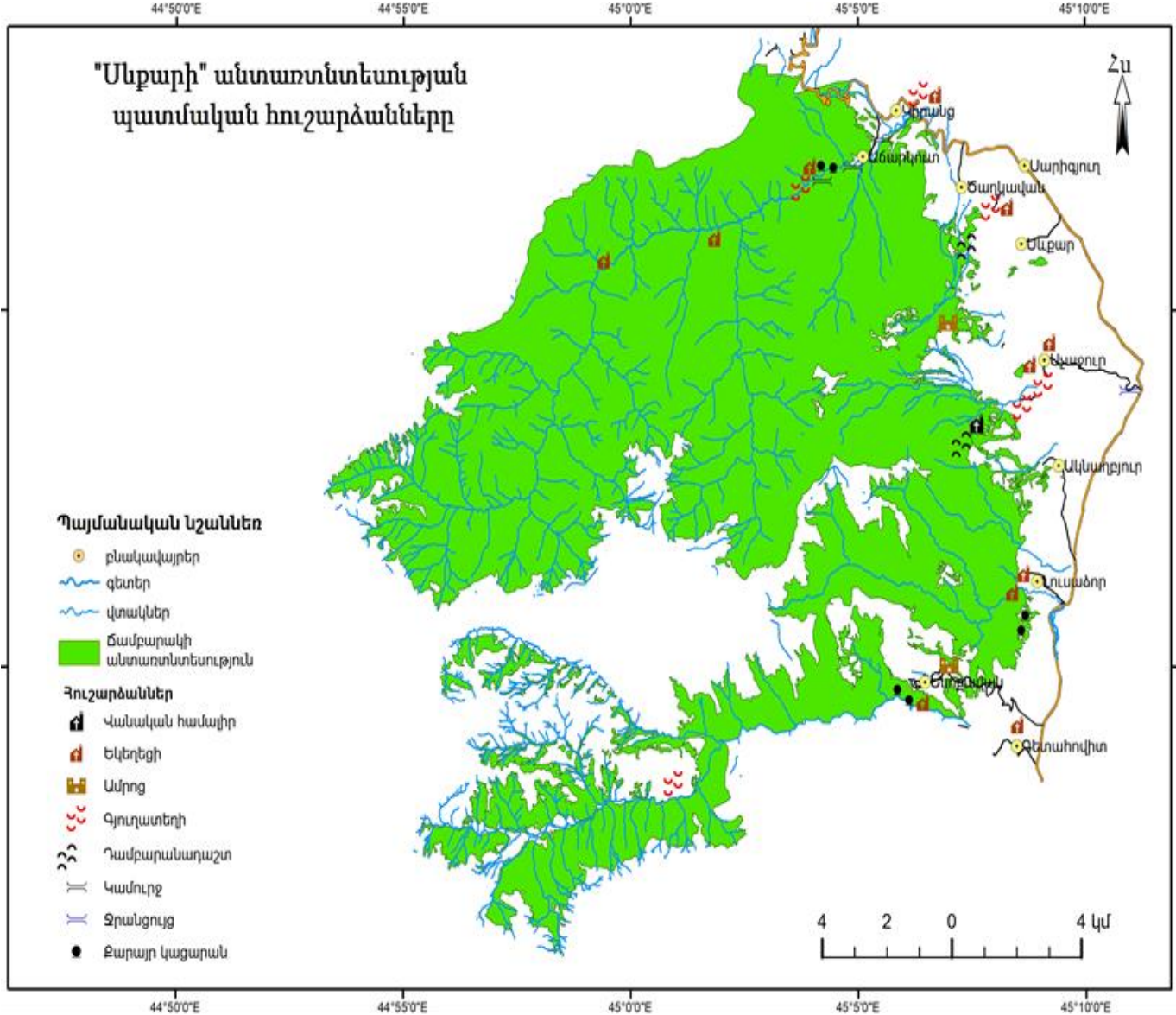
Քարտեզ 9. Անտառտնտեսության պահաբաժինները

Քարտեզ 10. Անտառտնտեսության և հարակից տարածքների ճանապարհային ցանցը

Քարտեզ 11. Անտառտնտեսության և հարակից տարածքների պատմամշակութային հարիւրաձանները

4. ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԱՅԻՆ ՓԱՍՏԱԹՂԹԻ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ, ԿԻՐԱՌՎԱԾ ՄԵԹՈԴԻԿԱՆ ԵՎ ԿԱՐԳԱՎՈՐՄԱՆ ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ՈՒ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐԸ

4.1. Անտառի կատեգորիաներ

Անտառի անտառառնտեսության կառավարման պլանի պատրաստման աշխատանքները իրականացվել են համաձայն սույն ծրագրի տեխնիկական առաջադրանքի՝ հիմք ընդունելով ՀՀ Անտառային օրենսգիրքը (2005), համաձայն որի Հայաստանի Հանրապետությունում անտառներն ըստ նպատակային նշանակության դասակարգվում են հետևյալ կատեգորիաների՝

Պաշտպանական նշանակության անտառներ, որոնք են՝

- ջրային օբյեկտների ջրապահպան գոտիների անտառները,
- բարձր թեքության (30° -ից ավել) վրա գտնվող անտառները,
- անտառների վերին և ստորին սահմանների 200մ լայնությամբ շերտը,
- բուսաբանական, կենդանաբանական այգիների, դենդրոպարկերի շրջակա անտառները՝ 100 մետր շառավղով,
- կիսաանապատային, տափաստանային, անտառտափաստանային գոտիներում աճող անտառները:

Հատուկ նշանակության անտառներ, որոնք են՝

- Բնության հատուկ պահպանվող տարածքներում ընդգրկված անտառները,
- Քաղաքային և քաղաքամերձ անտառները,
- Ռեկրեացիոն և առողջարարական անտառները,
- Սահմանային, ռազմական նշանակության անտառները,
- Պատմական և գիտական արժեք ներկայացնող անտառները,
- Սանիտարական գոտիները պահպանող անտառները:

Արտադրական նշանակության անտառներ, որոնք են՝

- բնափայտի շարունակական արտադրությունն ապահովող անտառները, որոնք չեն դասվում հատուկ և պաշտպանական նշանակության անտառների շարքին:

4.2. Անտառների գնահատման մեթոդը

Անտառների ընդհանուր գույքագրումն իրականացվել է համաձայն Հայաստանի անտառներում անտառաշինության և անտառկառավարման պլանների մշակման հրահանգի, ընտրելով աչքաչափային-չափողական մեթոդը, որը հիմնված է բնականում անտառի աչքաչափային, ընտրողական չափողական և հաշվարկային գնահատման մեթոդների համատեղման վրա, իսկ միջոցառումներ նախատեսվող հատվածներում կիրառվել է հաշվարկային մեթոդը՝ հիմնական շառավղով շրջանաձև հրապարակների տեղադրմամբ:

Անտառի գնահատման բոլոր ցուցանիշները գրանցվել են գնահատման քարտում, որը հանդիսացել է հիմնական դաշտային փաստաթուղթը, ընդ որում այն լրացվել է գնահատման յուրաքանչյուր անտառային հատվածի համար:

Լանջերի բաժանումն ըստ թեքության աստիճանի կատարվել է համաձայն լեռնային պայմաններում հատումների կատարման գործող կանոնների:

Լանջերն ըստ թեքության բաժանվում են հարթ՝ մինչև 10° թեթև զառիվայր, $11-20^\circ$ զառիվայր, $21-30^\circ$ կտրուկ զառիվայր, 30° -ից բարձր՝ խիստ կտրուկ զառիվայր:

Շարահարկերի բաժանումը կատարվել է հետևյալ պայմաններում.

1. յուրաքանչյուր շարահարկի լրիվություն պետք է լինի ոչ պակաս 0,3,

2. շարահարկների միջին բարձրության տարբերությունը պետք է կազմի ոչ պակաս 20%,

3. շարահարկի միջին բարձրությունը կազմում է վերին շարահարկի բարձրության ոչ պակաս 1/4-ը:

Պարզ ծառուտներում տեսակային կազմը կամ բարդ ծառուտներում շարահարկը որոշվում է տոկոսային հարաբերությամբ անտառկազմող տեսակի պաշարից (անտառի էլեմենտ) և գրանցվում է ֆորմուլայով, որտեղ բերվում են յուրաքանչյուր ծառատեսակի կրճատ նշանակումը և յուրաքանչյուրի մասնակցության բաժինը ծառուտի կազմում՝ արտահայտված գործակցի տեսքով (ամբողջ թվով), որում յուրաքանչյուր միավորը համապատասխանում է 10% մասնակցության չափի ընդհանուր պաշարում:

Ծառատեսակը, որի պաշարը կազմում է մինչև 2-5% ծառուտի ընդհանուր պաշարից (շարահարկ), գրվում է ֆորմուլայի կազմում «+» նշանով:

Միջին տարիքը որոշվել է անտառկազմող յուրաքանչյուր տեսակի համար և գրանցվել գնահատաման քարտերում:

Բոնիտետային դասը որոշվել է միջին տարիքով և միջին բարձրությամբ անտառի հիմնական էլեմենտի համար (շարահարկ):

Լրիվությունը որոշվել է առանձին ծառուտի ամեն շարահարկի համար՝ ծառերի տրամագծերի ընդլայնական կտրվածքների ընդհանուր մակերեսների գումարով կամ շրջանաձև հրապարակներում ծառերի հաշվառման ճանապարհով, կամ էլ ժապավենային հաշվառումով:

Բնափայտի 1հա-ի պաշարը որոշվել է անտառի գնահատման ժամանակ ծառուտների առանձին շարահարկերի համար տարածաշրջանի համար ընտրված ծավալային աղյուսակներով:

Անտառի բնական վերածի նկարագրության համար նշվել են. տեսակային կազմը՝ կենսունակ նմուշների ընդհանուր քանակի համեմատությամբ, տարիքը (միջին), միջին բարձրությունը, նմուշների քանակը՝ հազար հատ 1հա-ի հաշվով:

Ենթանտառի նկարագրության ժամանակ նշվել են թփերի հիմնական տեսակները և նրանց խտության աստիճանը: Խտության աստիճանը որոշելու համար օգտագործում են հետևյալ չափանիշները՝ խիտ (տարածքի 50%-ից ավել ծածկված), միջին խտության (10-49% ծածկված) և նոսր (10%-ից պակաս):

Ճանապարհային հասանելիությունը նշվել է յուրաքանչյուր հատվածի համար: Մատչելի համարվում է հատվածը, եթե նրանով անցնում է ճանապարհը կամ հատվածի սահմանից մինչև ճանապարհը պակաս է 200մ-ից: Գոյություն ունեցող բոլոր ճանապարհները պատկերվել են անտառային քարտեզներում:

Հատվածները հաջորդաբար համարակալվել են արաբական թվանշաններով՝ քառակուսու հյուսիս-արևմուտքից դեպի հարավ-արևելք:

4.3. Անտառտնտեսության հողերի դասակարգում

Հողատեսքերի գույքագրման և գնահատման ժամանակ հիմք է ընդունվել անտառշինության և անտառկառավարման պլանների պատրաստման հրահանգով սահմանված հետևյալ դասակարգումը.

1. Անտառային հողեր - անտառապատ, կենդանական և բուսական աշխարհի պահպանման, բնության պահպանության, ինչպես նաև անտառով չծածկված, բայց անտառային տնտեսության կարիքների համար տրամադրված կամ նախատեսված հողեր: Անտառային հողերին պատկանում են.

- անտառածածկ հողերը,
- ոչ անտառածածկ հողերը,
- չմիակցված սաղարթով անտառմշակույթները,
- անտառային տնկարանները և պլանտացիաները:

2. Անտառածածկ տարածքներին վերագրվում են.

- 0,4 և բարձր լրիվությամբ երիտասարդ տարիքային խմբի ծառուտները,
- մնացած տարիքային խմբերի 0,3 և բարձր լրիվության ծառուտները,
- թփերով պատված հողատեսքերը, որոնցում առանց հատուկ անտառմելիորատիվ աշխատանքների հնարավոր չէ հիմնել անտառ:

3. Ոչ անտառածածկ անտառային հողերին պատկանում են.

- հատված տարածքները,
 - անտառվերականգնման համատարած հատման հատատեղերը,
 - բացատներ - որտեղ բացակայում կամ առկա են առանձին ծառեր,
 - նոսրուտներ - 0,1-0,2 լրիվության ծառուտները (բացի երիտասարդ խումբը),
 - հրդեհված - անտառի հատված մինչև աճի դադարեցման աստիճան վնասված,
 - մահացած ծառուտներ - անտառամասեր ֆիտո և էնտո ներգործությունից, արտադրական արտանետումներից, ռեկրեացիոն բեռնվածության և այլ գործոնների ազդեցությունից արմատի վրա չորացած, մահացած ծառուտներ, ինչպես նաև համատարած քամատապալ և ձնետապալ անտառամասերը:
- Գնահատման ժամանակ առանձնացվում են ոչ անտառային հողերի հետևյալ կատեգորիաները.
- գյուղատնտեսական հողահանդակներ և հատուկ նպատակային նշանակության հողեր, վարելահող, խոտհարքներ, արոտավայրեր, այգիներ, պտղատու տնկարաններ, անտառային ճանապարհներ, անտառուղիներ և հակահրդեհային ճեղքեր, էլեկտրահղորդակցության, հեռախոսակապի գծեր, բնակատեղեր, ավազահանքեր, մելիորատիվ առուներ և այլն,
 - հողեր, որոնք առանց հատուկ մելիորատիվ միջոցառումների պիտանի չեն անտառածեցման համար,
 - ժայռեր, քարացրոններ, ճահճուտներ, ոչ անտառածածկ թեք լանջեր և այլն:

Աղյուսակ 4. Գնահատման հատվածների նվազագույն մակերեսը

№	Հողատեսքեր	Մակերեսը, հա
1	Ստուգման ժամանակաշրջանի անտառմշակույթներ	0,1
2	Բնական ծառուտներ	0,3
3	Ոչ անտառածածկ տարածքներ	0,3
4	Անտառներմնային բազաներ	0,1
5	Բնության և մշակութային ժառանգության արժեքավոր օբյեկտներ	0,1
6	Վարելահողեր, այգիներ, ավազուտներ	0,1
7	Խոտհարք, արոտավայր	0,3

4.4. Գույքագրման տվյալների ծրագրային ապահովում

Անտառտնտեսության դաշտային գույքագրման արդյունքները ենթարկվել են СОЛН ծրագրային հենքի վրա մշակված Forest Book համակարգչային ծրագրային մշակման:

Քարտեզագրական նյութերը համակարգչով մշակվել են՝ օգտագործելով ArcGIS ծրագրային ապահովումը, որը հնարավորություն է ընձեռնում դաշտային գույքագրման նյութերի վրա ստեղծելու բազմանպատակային ԵՏՀ տվյալների բազա, որից և պատրաստվել են թեմատիկ քարտեզներ: Ստեղծված թվայնացված հատվածային քարտեզագրական բազան լրացվում է ինֆորմացիայով՝ թեմատիկ քարտեզների համար հատվածների բնութագրերի հետ EXCEL-ի աղյուսակների կցման ճանապարհով, ընդ որում, թեմատիկ քարտեզներ հնարավոր է կազմել ցանկացած ցուցանիշի համար, որը առկա է անտառային հատվածային բնութագրերի բազայում:

Հատվածների մակերեսները ներմուծվել են գնահատման քարտերի մեջ քարտեզագրական նյութերի թվայնացումից և ArcGIS բազայից համակարգչով հատվածների մակերեսների (կլորացված մինչև տասնորդական) որոշումից հետո: Տվյալների քարտեզագրական բազան ունի հատվածային բնութագիր, որը հնարավորություն է ընձեռնել պատրաստել թեմատիկ քարտեզներ

4.5. Քարտեզագրական աշխատանքներ

Սևքարի անտառտնտեսության անտառների քարտեզագրման համար հիմք են հանդիսացել.

- Սևքարի անտառտնտեսության 3 անտառպետությունների նախորդ անտառշինության քարտեզագրական նյութերը,
- 1:25000 մասշտաբի տեղագրական քարտեզները,
- ծրագրի տարածքի արբանյակային պատկերները,
- համայնքների հատակագծերն ու կադաստրային վերջին քարտեզները:

Վերը նշված նյութերը տեղափոխվել են երկրատեղեկատվական համակարգ: Կատարվել է քարտեզների և պլանշետների թվայնացում և դրանց գրանցում աշխարհագրական կոորդինատային ցանցում:

Համայնքների հատակագծերից, կադաստրային քարտեզներից և 2004թ անտառշինական պլան-քարտեզներից վերցվել են անտառային տարածքների ուրվագծերը: Տեղագրական քարտեզներից վերցվել են գետային և ճանապարհային ցանցերը, բնակավայրերը, բարձրության իզոգծերը (հորիզոնականներ) և այլ տվյալներ, որոնց միջոցով ճշտվել է անտառային տարածքների որոշ սահմաններ, օրինակ՝ քառակուսիների միջև սահմանները, որոնք անցնում են գետերով կամ ջրաբաժաններով:

Արբանյակային հանույթների օգնությամբ կատարվել է անտառային տարածքի նախնական բաժանում՝ ըստ հատվածների: Ճշտվել են նաև ճանապարհային և գետային ցանցի որոշ տվյալներ, ինչպես նաև անտառային տարածքի արտաքին և ներքին սահմանները:

Համայնքների վարչական տարածքներում անտառային հողերի գույքագրման և գնահատման արդյունքներով բացահայտվել են համայնքների կադաստրային քարտեզներում անտառային հողատեսքերի անճշտությունները, որոնք կազմակերպության կողմից քարտեզագրվել և համաձայնեցվել են համապատասխան համայնքների հետ:

4.6. Օդալուսանկարներ և արբանյակային նկարներ

Աշխատանքն իրականացնելու նպատակով կատարվել է օդալուսանկարահանում անօդաչու թռչող սարքի միջոցով:

Հանույթն իրականացվել է 2 տեսախցիկներով՝ բազմասպեկտրալ 5 ալիքներով (կապույտ, կանաչ, կարմիր, հեռավոր կարմիր, մերձավոր ինֆրակարմիր) և տեսանելի RGB ալիքներով:

Բազմասպեկտրային հանույթն իրականացվել է պիկսելի 50 սմ լուծաչափով, իսկ տեսանելի RGB հանույթը՝ 15 սմ լուծաչափով, որոնք, համապատասխանաբար, կարող են ապահովել 25 և 7,5սմ քարտեզագրական ճշտություն: Օբյեկտիվի թեքման անկյունը կազմել է 0° (աղյուսակ 5): Աշխատանքն իրականացնելիս օգտագործվել է նաև ArcGIS Basemap WorldImagery առցանց բաց աղբյուրի արբանյակային նկարները:

Աղյուսակ 5. Օդալուսանկարների տեսակը և պատկերներով ապահովված մակերեսը

№	Անտառապետության	Արբանյակային պատկերի տեսակը և լուծաչափ	Պատկերներով ապահովված
1	Սևքարի	Օրթոլուսանկար տեսանելի RGB սպեկտրում (0,15 մ/փիքսել) Բազմասպեկտրային օրթո պատկերներ(0,5 մ/փիքսել)	4500
2	Աչաջրի	Օրթոլուսանկար տեսանելի RGB սպեկտրում (0,15 մ/փիքսել) Բազմասպեկտրային օրթո պատկերներ(0,5 մ/փիքսել)	6900
3	Գետաշենի	Օրթոլուսանկար տեսանելի RGB սպեկտրում (0,15 մ/փիքսել) Բազմասպեկտրային օրթո պատկերներ(0,5 մ/փիքսել)	5900
4	Կիրանցի	Օրթոլուսանկար տեսանելի RGB սպեկտրում (0,15 մ/փիքսել) Բազմասպեկտրային օրթո պատկերներ(0,5 մ/փիքսել)	4100

4.7. Քառակուսիների տեղաբաշխման սխեմա

Անտառտնտեսության տարածքի բաժանումը քառակուսիների կատարվել է հաշվի առնելով տեղանքի աշխարհագրական տարրերը՝ գետեր, ճանապարհներ և այլ գործոններ, ընդ որում նախորդ գույքագրման քառակուսային ցանցը հիմնականում պահպանվել է: Անտառտնտեսության տարածքը բաժանվել է 112 քառակուսիների,

ամենափոքր քառակուսու մակերեսը 77հա է (Սևքարի անտառապետություն, քառակուսի 24), իսկ ամենամեծը Աչաջրի անտառապետությունում՝ 308հա (քառակուսի 38), միջին մակերեսը 189հա է: Անտառի գնահատման հատվածների ընդհանուր քանակությունը 3570 է, հատվածների միջին մակերեսը՝ 5,9 հա: Նախորդ կառավարման պլանի համեմատ՝ հատվածների ընդհանուր թիվն ավելացել է 283-ով, իսկ հատվածի միջին մակերեսը նվազել է 0,3 հեկտարով (աղյուսակ 6, քարտեզ 4):

Աղյուսակ 6. Անտառոտնետեսության կազմակերպման հիմնական տարրերը

Անտառապետության անվանումը	Տարին	Մակերեսը, հա	Քառակուսիների քանակը, հատ	Քառակուսիների մակերեսը			Հատվածների քանակը, հատ	Հատվածի միջին մակերեսը
				Առավելագույն	Նվազագույն	Միջին		
Սևքարի	2021	4432,0	24	277	77	185	763	5,8
	2005	4376,0	24	277	67	182	776	5,6
Գետաշենի	2021	5839,0	27	298	95	216	1111	5,3
	2005	5707,0	27	287	152	214	960	5,9
Աչաջրի	2021	6804,0	41	308	78	166	1099	6,2
	2005	6382,0	41	258	85	156	976	6,5
Կիրանցի	2021	4075,0	20	260	124	204	597	6,8
	2005	4019,0	20	254	128	201	575	7,0
Ընդամենը	2021	21150,0	112	308	77	189	3570	5,9
	2005	20484,0	112	287	67	188	3287	6,2

4.8. Կոլեկտիվ ուսուցում

Համաձայն Հայաստանի անտառներում անտառչինության և անտառկառավարման պլանների պատրաստման հրահանգի, դաշտային գույքագրումից առաջ կազմակերպվել է անտառի գույքագրման և քարտեզագրման գործնական կամ կոլեկտիվ ուսուցումներ:

Կոլեկտիվ ուսուցումներն իրականացվել են նախօրոք ընտրված ծառուտներում, որի նպատակը գույքագրող հիմնական և տեխնիկական անձնակազմին նախապատրաստելն ու անտառի գնահատում իրականացնելն է կոնկրետ գույքագրման տարածքի պայմաններում պահանջվող ճշտությամբ, յուրաքանչյուր կատարողի մասնագիտական մակարդակի և անտառի գնահատմանը նրա մասնակցության որոշումը և ճիշտ անտառտնտեսական միջոցառումներ նախագծելու հմտություն ուսուցանելը:

Կոլեկտիվ ուսուցումներին մասնակցել են ծրագրի հիմնական և տեխնիկական անձնակազմը, նույն թվում անտառտնտեսության համապատասխան մասնագետները, ինչպես նաև շրջակա համայնքից ներկայացուցիչներ:

Կոլեկտիվ ուսուցումը ներառել է՝

- ա) անտառգույքագրման չափումների կատարման հրահանգավորում, շրջանաձև ռելասկոպիկ և հաշվարկային հրապարակներով վարժանքներ, չափագրումների տվյալների օգտագործում՝ ինքնաստուգման համար,
- բ) մասնագետների ծանոթացում համապատասխան իրավական ակտերին,
- գ) ծանոթացում անտառաճման պայմանների և անտառային տիպերի հետ, նրանց փոխկապակցվածությանը ծառուտների տեսակային կազմի, բոնիտետային դասերի և ծառուտների գնահատման այլ ցուցանիշների հետ,
- դ) ծանոթացում ծառուտների, առանձին ծառերի վնասատուներով և հիվանդություններով վարակվածության նշանների հետ,
- ե) ծանոթացում ծառուտների և այլ հողային կատեգորիաների արբանյակային նկարների վերծանմանը, գնահատման հատվածների սահմանների ճշտման և հատվածի ընդհանուր գնահատման բնութագրի գործնական ցուցադրում,
- զ) տեղեկացում դաշտային տեխնիկական փաստաթղթերի ձևակերպման և դրանց լրացման պահանջների մասին:

Ուսուցանվել է նաև մշտական փորձահրապարակների տեղադրման և հաշվարկման մեթոդիկան և տեղադրվել է Սևքարի անտառապետության հաճարի գերակշռությամբ ծառուտում 0,5հա մակերեսով մեկ մշտական փորձահրապարակ (կոորդինատներ՝ E 45° 04' 13"/ N 41° 01' 48"):

4.9. Անտառկառավարման պլանավորման մասնակցային մոտեցում

Անտառկառավարման պլանավորման մասնակցային մոտեցման հիմնական նպատակը շահագրգիռ խմբերին հնարավորության ընձեռումն է աջակցելու անտառկառավարման պլանավորման պրոցեսին: Անտառային պաշարների պլանավորման մեջ բազմակողմանի մասնակցային մոտեցումն անտառագիտության ռեֆորմի կարևոր նախապայմաններից է:

Տեղաբնակները կարող են օժանդակել տվյալների հավաքագրմանը, պաշարների վիճակի վերաբերյալ պատմական տվյալների և տեղային կարիքների ու պաշարների օգտագործման ավանդույթների վերաբերյալ տեղեկատվության հավաքագրմանը:

Մասնակցային մոտեցումն անկասկած կբարձրացնի տեղաբնակների հետաքրքրությունն անտառների պահպանության և պաշարների արդյունավետ օգտագործման գործընթացներում: Մասնակցային պլանավորման մոտեցումը և դրա

կիրառումը պետք է հաշվի առնի ազգային սովորույթներն ու ավանդույթները: Ռեսուրսների մասնակցային պլանավորման և կառավարման մեջ ընդհանուր պրոբլեմները որոշվում են համագործակցության միջոցով: Մասնակցային կառավարում նախ և առաջ նշանակում է համագործակցություն կազմակերպության ներսում և պլանավորողների, հասարակության ու հետաքրքրվող կողմերի միջև: Մասնակցային պլանավորման պրոցեսի արդյունավետությունը երաշխավորված է համապատասխան ուսուցման դեպքում:

Ծրագրի շրջանակներում հանդիպումներ են իրականացվել անտառտնտեսության աշխատակիցների հետ և խոշորացված համայնքներում, քննարկվել են կառավարման պլանի հիմնական դրույթները, անտառային քարտեզները համադրվել են համայնքների կադաստրային քարտեզների հետ, վերհանվել և ճշտվել են առկա անհամապատասխանությունները:

4.10. Անտառտնտեսության ընդհանուր տարածքի բաժանումն ըստ հիմնական նպատակային նշանակության և հողատեսքերի

Արտադրական նշանակության ընդհանուր հողատեսքերը զբաղեցնում են 12172,4հա (57,5%), ամբողջությամբ անտառային հողերում և անտառաձածկ:

Պաշտպանական նշանակության հողատեսքերի ընդհանուր մակերեսը զբաղեցնում է ամբողջ տարածքի 37,7%-ը (7969,2հա), այդ թվում անտառաձածկ հողերը՝ 7652,7հա է, նույն թվում անտառմշակույթները՝ 47,6հա: Ոչ անտառաձածկ տարածքները՝ 266,7հա, ոչ անտառային հողերը զբաղեցնում են 49,8հա (ոչ անտառային հողերի 27,7%-ը):

Հատուկ նշանակության հողատեսքերը զբաղեցնում են 1008,4հա (4,8%), այդ թվում անտառաձածկ մակերեսը՝ 373,6հա, չմիակցված սաղարթով անտառմշակույթները՝ 20,3հա: Անտառային բացատները և պարապուտ տարածքները զբաղեցնում են 259,3հա, իսկ նոսրուտները՝ 211,5հա տարածք: Ոչ անտառային հողերը զբաղեցնում են 128,9հա (ոչ անտառային հողերի 72,1%-ը):

1994թ. Անտասային օրենսգրքով պատրաստված կառավարման պլանի(2005թ) տվյալների բազան համապատասխանեցվել է 2005թ. օրենսգրքի կրիտերիաներին, համաձայն որի ըստ հիմնական նպատակային նշանակության արտադրական նշանակության ընդհանուր հողատեսքերը զբաղեցրել են՝ 12039հա (58,8%), պաշտպանական նշանակությանը՝ 7311հա (35,7%) և հատուկ նշանակության հողատեսքերը՝ 1134հա (5,5%):

Անտառտնտեսության ընդհանուր հողատեսքերում անտառաձածկ մակերեսը 20198,7հա է (95,5%), որից ընդհանուր 166,1 հեկտարն է միակցված սաղարթով անտառմշակույթ (անտառաձածկի ընդամենը 0,8%-ը), անտառային բացատները և պարապուտները՝ 283,0հա, նոսրուտները՝ 450,1հա:

Ոչ անտառային հողերի մակերեսը կազմում է 178,7հա (աղյուսակ 9):

Անտառտնտեսության և անտառապետությունների ընդհանուր մակերեսների բաշխվածությունն ըստ կատեգորիաների և հողատեսքերի տրված է աղյուսակ 7-ում,

պատկերված՝ քարտեզ 5-ում, իսկ անտառի կատեգորիաներն ըստ անտառապետությունների նշված է աղյուսակ 8-ում:

Աղյուսակ 7. Սևքարի անտառտնտեսության հողատեսքերի բաշխվածությունն ըստ հիմնական նպատակային նշանակության կատեգորիաների

№	Հողատեսք	Կատեգորիա	Մակերեսը, հա
1	Ընդհանուր մակերեսը	Արտադրական	12172,4
		Պաշտպանական	7969,2
		Հատուկ նշանակության	1008,4
		Ընդամենը	21150,0
2	Անտառաձածկ մակերեսը	Արտադրական	12172,4
		Պաշտպանական	7652,7
		Հատուկ նշանակության	373,6
		Ընդամենը	20198,7
2,1	Այդ թվում անտառմշակույթներ	Արտադրական	118,5
		Պաշտպանական	47,6
		Հատուկ նշանակության	-
		Ընդամենը	166,1
3	Զմիակցված անտառմշակույթներ	Հատուկ նշանակության	20,3
4	Անտառային տնկարան	Հատուկ նշանակության	1,7
5	Ոչ անտառաձածկ	Պաշտպանական	266,7
		Հատուկ նշանակության	483,9
		Ընդամենը	750,6
5,1	Քամատապալ	Պաշտպանական	4,4
		Հատուկ նշանակության	13,1
		Ընդամենը	17,5
5,2	Բացատներ և պարապուտ տարածքներ	Պաշտպանական	23,7
		Հատուկ նշանակության	259,3
		Ընդամենը	283,0
5,3	Նոսրուտներ	Պաշտպանական	238,6
		Հատուկ նշանակության	211,5
		Ընդամենը	450,1
6	Ոչ անտառային հողեր	Պաշտպանական	49,8
		Հատուկ նշանակության	128,9
		Ընդամենը	178,7

Աղյուսակ 8. Անտառապետությունների բաշխվածությունը ըստ հիմնական նպատակային նշանակության և անտառապետությունների

№	Անտառապետություն	Նպատակային նշանակությունը / մակերեսը, հա						Ընդամենը	
		Արտադրական		Պաշտպանական		Հատուկ		Ընդհանուր մակերեսը	Անտառաձածկ մակերեսը
		Ընդհանուր մակերեսը	Անտառաձածկ մակերեսը	Ընդհանուր մակերեսը	Անտառաձածկ մակերեսը	Ընդհանուր մակերեսը	Անտառաձածկ մակերեսը		
1	Սևքար	2494,0	2494,0	1827,1	1788,7	110,9	29,9	4432,0	4312,6
2	Աչաջուր	3753,9	3753,9	2756,0	2600,2	294,1	15,0	6804,0	6369,1

3	Գետաշեն	3891,7	3891,7	1382,5	1279,0	564,8	328,7	5839,0	5499,4
4	Կիրանց	2032,8	2032,8	2003,6	1984,8	38,6	-	4075,0	4017,6
	Ընդամենը	12172,4	12172,4	7969,2	7652,7	1008,4	373,6	21150,0	20198,7

4.11. Անտառային հողերի բաշխվածությունն և փոփոխությունն ըստ հողատեսքերի

Անտառտնտեսության ընդհանուր մակերեսի 2005-ի համեմատությամբ 2021թ. ավելացումը 666,0 հեկտարով բացատրվում է անտառտնտեսության շրջակա բնակավայրերի հետ սահմանների և անտառշինական ու համայնքների կադաստրային քարտեզագրական նյութերում առկա անհամապատասխանությունների ճշտման, իսկ անտառաձածկի մակերեսի ավելացումը 1960,9 հեկտարով՝ հիմնականում երկրատեղեկատվական համակարգով մակերեսների ճշտման հանգամանքով (աղյուսակ 9): 2021թ դրությամբ հողատեսքերի բաշխվածությունն ըստ անտառպետությունների ներկայացված է աղյուսակ 10-ում:

Աղյուսակ 9. Անտառտնտեսության անտառային հողերի հողատեսքերի փոփոխությունը

№	Հողատեսքը	2005		2021		Տարբերությունը
		Հա	%	Հա	%	
1.	Ընդհանուր	20484,0	100,0	21150,0	100,0	666,0
2.	Անտառային հողեր, ընդամենը	19525,8	95,3	20971,3	99,2	1445,5
2.1.	Անտառաձածկ, ընդամենը	18237,8	89	20198,7	95,5	1960,9
2.1.1.	Այդ թվում անտառմշակույթներ	336,9		166,1		-170,8
2.2.	Չմիակցված սաղարթով անտառմշակույթներ	9,5		20,3		10,8
2.3.	Անտառային տնկարան	0,2		1,7		1,5
2.4.	Ոչ անտառաձածկ, ընդամենը, այդ թվում	1278,3	6,2	750,6		-527,7
2.4.1	Հրդեհված, քամատապալ, հատված և չվերականգնված	29,5		17,5		-12
2.4.2	Նոսրուտներ	843,6		450,1		-393,5
2.4.3	Բացատներ և պարապուտ տարածքներ	405,2		283,0		-122,2
3.	Ոչ անտառային հողեր	958,2	4,7	178,7	0,8	-779,5

Աղյուսակ 9. Սևքարի անտառտնտեսության հողատեսքերի բաշխվածությունն ըստ անտառպետությունների

№	Հողատեսքը	Անտառպետություններ				Ընդամենը
		Կիրանցի	Գետաշենի	Սևքարի	Աճարկուտի	
1.	Ընդհանուր	4432,0	6804,0	5839,0	4075,0	21150,0
2.	Անտառային հողեր, ընդամենը	4410,7	6702,6	5790,6	4067,4	20971,3
2.1.	Անտառաձածկ, ընդամենը	4312,6	6369,1	5499,4	4017,6	20198,7
2.1.1.	Այդ թվում անտառմշակույթներ	36,3	19,8	76,8	33,2	166,1
2.2.	Չմիակցված սաղարթով անտառմշակույթներ	6,6	-	13,7	-	20,3
2.3.	Անտառային տնկարան	1,7	-	-	-	1,7
2.4.	Ոչ անտառաձածկ, ընդամենն, այդ թվում	89,8	333,5	277,5	49,8	750,6
2.4.1	Հրդեհված, քամատապալ, հատված և չվերականգնված	-	7,0	10,5		17,5

2.4.2	Նոսրուտներ	41,6	207,2	166,5	34,8	450,1
	Բացատներ և պարապուտ տարածքներ	48,2	119,3	100,5	15,0	283,0
3.	Ոչ անտառային հողեր	21,3	101,4	48,4	7,6	178,7

4.12. Անտառածածկ մակերեսի և պաշարի բաշխվածությունը ըստ անտառակազմող ծառափատեսակների

Անտառոտնտեսությունում հիմնական անտառակազմող տեսակներն են արևելյան հաճարին, որի գերակշռությամբ ծառուտները զբաղեցնում են 11512,1հա՝ 2586259մ³ ընդհանուր պաշարով, կամ անտառածածկ մակերեսի 57,0%-ը և ընդհանուր պաշարի 68,9%-ը, ընդ որում 2005թ. համեմատությամբ մակերեսը ավելացել է 1422,9 հեկտարով, իսկ ընդհանուր՝ 9869մ³-ով: Կաղնու գերակշռությամբ ծառուտները զբաղեցնում են 4816,8հա, ընդհանուր պաշարը 665055մ³ (անտառածածկի 22,9%-ը և պաշարի 17,7%-ը), 2005թ. համեմատությամբ զբաղեցրած մակերեսը ավելացել է 376,1 հեկտարով, ընդհանուր պաշարը՝ 40465մ³-ով, բոխուտները՝ 2807,7հա, 399820մ³ (անտառածածկ տարածքի 13,9%-ը և պաշարի 10,7%-ը), դաժուտները՝ 632,9հա, 40711մ³ պաշարով (3,1% և 1,1%), սոճուտները՝ 32,2հա, 4200մ³ պաշարով (0,2% և 0,1%) և մնացած տեսակները միասին կազմում են անտառածածկի 2,9%-ը և ընդհանուր պաշարի 1,5%-ը (աղյուսակ 11):

Աղյուսակ 10. Անտառածածկ մակերեսի և պաշարի բաշխվածությունն ըստ անտառակազմող ծառատեսակների

№	Գերակշռող ծառատեսակը	2005		2021	
		մակերեսը, հա	պաշարը, մ ³	մակերեսը, հա	պաշար, մ ³
1	Սոճի	29,1	3520	32,2	4200
2	Կաղնի	4440,7	624590	4816,8	665055
3	Հաճարի	10089,2	2576390	11512,1	2586259
4	Բոխի	1973,6	291690	2562,1	389292
5	Բոխի ցածրաբուն	301,3	42510	122,8	10528
6	Հացենի	305,2	40650	310,3	35418
7	Թխկի	140,4	19680	73,5	9358
8	Թեղի	6,6	390	-	-
9	Լորի	-	-	3,8	383
10	Կենի	18,3	3110	5,5	1269
11	Գիհի	179,1	9980	71,3	4380
12	Ղաժի	534,7	47210	632,9	40711
13	Հունական ընկուզենի	199,0	12720	49,9	3996
14	Խնձորենի	20,3	730	5,5	154
Ընդամենը		18237,5	3673170	20198,7	3751003

4.13. Անտառածածկ տարածքի և պաշարի բաշխվածությունը ըստ ծովի մակերևույթից բարձրության

Անտառոտնտեսությունում անտառները տեղաբաշխված են ծովի մակերևույթից 700-2000մ բարձրությունների վրա, ընդ որում մինչև 800մ բարձրության վրա գտնվում է

161,5հա մակերես, 70391մ³ ընդհանուր պաշարով (ընդհանուր անտառածածկ տարածքի ընդամենը 0,8%-ը և պաշարի 0,2%-ը), 801-1400մ բարձրությունների վրա՝ 10859,0հա, 1817727մ³ ընդհանուր պաշարով (53,8% և 48,5%), 1401-1800մ՝ 9028,6հա, 1888930մ³ ընդհանուր պաշարով (44,7% և 50,3%), և 1801մ-ից բարձր՝ 149,6հա, 37307մ³ (անտառածածկի 0,7%-ը, ընդհանուր պաշարի 1,0%-ը) (աղյուսակ 12):

Աղյուսակ 11. Անտառածածկ մակերեսի և ընդհանուր պաշարի բաշխվածությունն ըստ ծովի մակերևույթից բարձրության

Անտառակետություն	Անտառածածկը, հա Պաշարը, մ ³	Ծովի մակերևույթից բարձրությունը, մետր					
		Մինչև 800	801-1200	1201-1400	1401-1600	1601-1800	1801 մետրից բարձր
Սևքարի	4312,6	84	1864,9	1158,3	900,8	280	24,6
	857570	4411	322541	255442	204320	66505	4351
Աչաջրի	6369,1	54,7	1450,9	1163,8	1865,3	1747	87,4
	998182	2395	136245	167183	346337	322755	23267
Գետաշենի	5499,4	22,8	1675,3	1257,1	1386,6	1122,3	35,3
	937328	233	203345	206644	303641	213880	9585
Կիրանցի	4017,6	-	902,8	1385,9	1222,4	504,2	2,3
	957923	-	178896	347431	311050	120442	104
Անտառտնտեսություն	20198,7	161,5	5893,9	4965,1	5375,1	3653,5	149,6
	3751003	7039	841027	976700	1165348	723582	37307

4.14. Անտառածածկ մակերեսի բաշխվածությունն ըստ տարիքային խմբերի

Անտառտնտեսությունում անտառածածկ մակերեսի և պաշարի հետևյալ բաշխվածությունն է ըստ տարիքային խմբերի. երիտասարդ տարիքային խմբի ծառուտները (I և II հասակային դասեր) զբաղեցնում են 574,5հա, 32067խտ.մ³ պաշարով (անտառածածկի 2,8% և պաշարի 0,9%-ը), 2005թ. համապատասխանաբար կազմել են՝ 2,2% և 0,6%-ը: Միջին տարիքի ծառուտները, որոնք բացարձակ գերակշռում են, զբաղեցնում են 13461,5հա, 2462184խտ.մ³ պաշարով (համապատասխանաբար 66,0% և 65,6%), 2005թ. համապատասխանաբար կազմել են՝ 49,4% և 46,2%-ը: Հասունացող և հասուն ու գերհասուն ծառուտները զբաղեցնում են համապատասխանաբար՝ 3268,8հա (16,3%) և 2893,9հա (14,7%), 799020խտ.մ³ (21,3%) և 449443խտ.մ³ (13,4%): Անտառտնտեսության 2005թ. գնահատման արդյունքներով համապատասխանաբար՝ մակերեսը 19,5% և 28,9% և պաշարը՝ 21,9% և 31,3% (աղյուսակ 13):

Աղյուսակ 12. Անտառածածկ տարածքի և պաշարի բաշխվածությունն ըստ տարիքային խմբերի

№	Գերակշռող ծառատեսակը	Մակերեսը, հա							Պաշարը, խտ. մ ³							Տարեկան միջին աճը, խտ. մ ³	Միջին տարիքը
		Անտառածածկ մակերեսը, հա	այդ թվում ըստ տարիքային խմբերի						Ընդհանուր պաշարը, մ ³	այդ թվում ըստ տարիքային խմբերի							
			երիտասարդ		միջին տարիքի	հասունացող	հասուն և գերհասուն			երիտասարդ		միջին տարիքի	հասունացող	հասուն և գերհասուն			
			1	2			ընդամենը	այդ թվում գերհասուն		1	2			ընդամենը	այդ թվում գերհասուն		
1	Սոճի	32,2	4,4	5,8	22				4200	99	632	3469			2,83	46	
2	Կաղնի բարձրաբուն	4752,7	11	20,6	4663	42,4	15,7		660525	4	2170	648358	7491	2502	1,29	108	
3	Կաղնի շիվային	64,1			22,5	3,2	38,4	9,5	4530			1020	219	3291	908	0,88	80
4	Հաճարի	11512,1	106,2	98,4	7941,2	2319,2	1047,1	45,1	2586259	124	12413	1717680	615854	240188	6540	1,84	122
5	Բոխի բարձրաբուն	2562,1	23,2	243,1	361,1	802,5	1132,2	26,6	389292	408	13178	45138	123923	206645	4295	1,72	88
6	Բոխի շիվային	122,8			52,1	20,2	50,5	15,3	10528			3622	1587	5319	1679	1,40	64
7	Հացենի	310,3	20	12,1	253,8	20,5	3,9		35418	12	803	31165	2705	733		1,33	86
8	Թխկի	73,5	5,3	11,2	41,0	11,5	4,5		9358		1865	4869	1260	1364		1,85	83
9	Լորի	3,8			2,2		1,6		383			79		304		1,34	75
10	Կենի	5,5			5,5				1269			1269				0,98	235
11	Գիհի	71,3					71,3	71,3	4380					4380	4380	0,64	96
12	Ղաժի	632,9		0,9	54,0	49,3	528,7	117,6	40711		11	1713	2018	36969	7502	1,11	58
13	Հունական ընկուզենի	49,9	4,8	3,6	41,5				3996	100	150	3746				1,38	58
14	Խնձորենի	5,5	0,5	3,4	1,6				154	3	95	56				0,80	35
Անտառտնտեսություն 2021թ		20198,7	175,4	399,1	13461,5	3268,8	2893,9	285,4	3751003	750	31317	2462184	755057	501695	25304	1,66	112
Անտառտնտեսություն 2005թ		18237,5	74,2	318,9	9015,1	3554,5	5277,4	452,2	3673170	1010	21240	1687910	799020	1162200	72220	1,74	115
Անտառպետություններ																	
Սևքրի	2021	4312,6	40,0	73,5	2914,5	817,8	466,8	26,1	857570	156	7314	566425	198714	84961	2750	1,81	110
Աչաջրի	2021	6369,1	116,2	272,8	4267,8	926,6	785,7	130,2	998182	349	19762	677524	178501	122046	12250	1,45	108
Գետաշենի	2021	5499,4	17,5	20,3	3761,8	692,5	1007,3	112,7	937328	235	1512	635335	154681	145565	9148	1,52	112
Կիրանցի	2021	4017,6	1,7	32,5	2517,4	831,9	634,1	16,4	957923	10	2729	582900	223161	149123	1156	1,98	120

4.15. Անտառածածկ մակերեսի բաշխվածությունն ըստ լանջի թեքության և տարիքային խմբերի

Անտառածածկ տարածքի ընդամենը 1,0%-ը (204,5հա) և պաշարի 0,8%-ը (25028մ³) գտնվում են հարթ՝ մինչև 10° թեքությունների վրա, 11-20° թեքությունների վրա՝ 2937,7հա մակերես (14,5%) և 411812մ³ պաշար (11,0%), 30°-ից բարձր թեքություններում տեղաբաշխված են 7051,1հա անտառներ՝ 1611585մ³ ընդհանուր պաշարով (համապատասխանաբար 34,9% և 42,9%), իսկ 21-30° թեքությունների վրա՝ 10005,4հա մակերես (49,5 %) և 1702578մ³ պաշար (45,3%):

Անտառտնտեսության երիտասարդ և միջին տարիքային խմբերի ծառուտների մակերեսների 42,0%-ը (8473,5հա) գտնվում են մինչև 30° թեքությունների վրա, որոնց համապատասխան հատվածներում նախատեսվել են խնամքի հատումները (աղյուսակ 14, քարտեզ 7):

Աղյուսակ 13. Անտառածածկ ընդհանուր մակերեսի և պաշարի բաշխվածությունն ըստ լանջի թեքության աստիճանի և տարիքային խմբերի

Լանջի թեքության աստիճանը	անտառածածկ մակերեսը, հա	պաշարը, մ ³	Տարիքային խումբ									
			երիտասարդ		միջին տարիքային		հասունացող		հասուն և գերհասուն		այդ թվում գերհասուն	
			անտառածածկ մակերեսը, հա	պաշարը, մ ³	անտառածածկ մակերեսը, հա	պաշարը մ ³	անտառածածկ մակերեսը, հա	պաշարը, տասն. մ ³	անտառածածկ մակերեսը, հա	պաշարը, տասն. մ ³	անտառածածկ մակերեսը, հա	պաշարը, տասն. մ ³
մինչև 5°	42,1	4600	5,3	126	36,1	4386	0,7	88				
6-10°	162,4	20428	9,7	225	143,8	19465	5,8	413	3,1	325		
11-15°	819,5	103840	55,4	2669	548,2	67492	120,1	21016	95,8	12663	4,7	508
16-20°	2118,2	307972	130,2	7182	1378,9	196950	367,6	66190	241,5	37650	18,7	1709
21-25°	4563,9	715351	163,0	9278	2725,5	406674	733,1	147190	942,3	152209	147,3	15451
26-30°	5441,5	987227	169,5	9856		545285	981,5	239612	1058,4	192373	54,2	3838
31-35°	4876,8	1094552	32,2	2372	3714,6	825962	765,8	198869	364,2	67349	28,8	2054
36-40°	2145	514925	9,2	358	1662,2	394443	285,0	80998	188,6	39126	31,7	1744
41°-ից բարձր	29,3	2108			20,1	1427	9,2	681				
Անտառտնտեսություն	20198,7	3751003	574,5	32067	13461,5	2462184	3268,8	755057	2893,9	501695	285,4	25304
Սևրբի	4312,6	857570	113,5	7470	2914,5	566425	817,8	198714	466,8	84961	26,1	2750
Աչաջրի	6369,1	998182	389,0	20111	4267,8	677524	926,6	178501	785,7	122046	130,2	12250
Գեետաշենի	5499,4	937328	37,8	1747	3761,8	635335	629,5	154681	1007,3	145565	112,7	9148
Կիրանցի	4017,6	957923	34,2	2739	2517,4	582900	831,9	223161	634,1	149123	16,4	1156

Անտառների միջին բոնիտետը 3,8 է, համեմատաբար բարձր բոնիտետային դասով առանձնանում են հաճարկուտները, որոնց միջին բոնիտետը 3,1 է, սոճին 2,5, սերմնային բոխու և հացենու գերակշռությամբ ծառուտները՝ 4,0 և 3,4, բարձրարուն կաղնուտներինը՝ 3,9 (աղյուսակ 15, քարտեզ 6):

Աղյուսակ 14. Անտառածածկ մակերեսի բաշխվածությունն ըստ բնիտետային դասերի

հհ	Գերակշռող ծառատեսակը	Բնիտետային դասեր							
		1	2	3	4	5	5ա	Ընդ, հա	Միջին բնիտետ
1	Սոճի	44,8	123,7	121,4	42,7	4,4		337,0	2,5
2	Կաղնի բարձրաբուն	1,4		764,3	3055,7	439,6	38,8	4299,8	3,9
3	Կաղնի ցածրաբուն				43,7	362,8	47,7	454,2	5,0
4	Հաճարենի		99,1	637,4	179,4	9,1		925,0	3,1
5	Բոխի		2,1	42,4	106,2	38,3	8,1	197,1	4,0
6	Բոխի ցածրաբուն				3,8	22,7		26,5	4,9
7	Հացի		9,2	25,8	33,7			68,7	3,4
8	Թխկի	0,8		27,6	17,5			45,9	3,3
9	Կեչի				23,6	16,8		40,4	4,4
10	Լորենի			329,2	37,1			366,3	3,1
11	Ուռենի ծառ				4,0			4,0	4,0
12	Ղաժի					8,5	17,2	25,7	5,7
13	Տանձենի	1,3	2,1	20,3	37,0	0,3		61,0	3,6
14	Հունական ընկուզենի		0,9	1,2				2,1	2,6
15	Խնձորենի			1,8	3,6	5,9		11,3	4,4
16	Սալորենի			2,0				2,0	3,0
17	Չիչխան						1,4	1,4	5,5
18	Ցաքի						11,4	11,4	5,5
19	Ամբողջը	48,3	237,1	1973,4	3588,0	908,4	124,6	6879,8	3,8

4.16. Անտառածածկ մակերեսի բաշխվածությունն ըստ ծառուտի լրիվության

Անտառտնտեսության ծառուտների միջին լրիվությունը 0,54 է, ընդ որում հիմնական անտառկազմող հաճարկուտներում՝ 0,52 բարձրաբուն կաղնուտներում 0,56 և բարձրաբուն բոխուտներում՝ 0,54:

Ցածր լրիվության (0,3-0,4) ծառուտները զբաղեցնում են ընդհանուր 5985,3հա մակերես, կամ ընդհանուր մակերեսի 29,6%-ը: 2005թ. գույքագրման արդյունքներով կազմել 2540,5հա (13,9%):

Միջին լրիվության (0,5-0,6) ծառուտները զբաղեցնում են ընդհանուր 10707,4հա մակերես՝ 53,0%-ը, 2005թ. 13429,6հա (73,6%):

Բարձր լրիվության (0,7 և բարձր) ծառուտները կազմում են ընդհանուր անտառածածկի 16,4%-ը, 2005թ՝ 12,5% (աղյուսակ 16):

Աղյուսակ 15. Անտառածածկ մակերեսի բաշխվածությունն ըստ ծառուտի լրիվության

Գերակշռող ծառատեսակը	Տարին	Լրիվությունը									
		0,3	0,4	0,5	0,6	0,7	0,8	0,9	1,0	Ընդ.	Միջին
Սոճի	2005	7,2		0,9	2,2	6,9	9,2		2,7	29,1	0,65
	2021	1,3	2,4	4,9	8,5	8,7	6,4			32,2	0,62
Կաղնի	2005	158,5	401,6	2014,6	1609,4	201,7	52,2	2,7		4440,7	0,53
	2021	248,7	637,6	1306,4	1487,4	866,6	196,5	9,5		4752,7	0,56
Կաղնի	2021		14,1	38,4	4,5	7,1				64,1	0,51

Գերակշռող ծառատեսակը	Տարին	Լրիվությունը										
		0,3	0,4	0,5	0,6	0,7	0,8	0,9	1,0	Ընդ.	Միջին	
ցածրաբուն												
Հաճարենի	2005	323,1	776,2	3029,5	4315,9	1289,1	333,2	22,7		10089,2	0,56	
	2021	1750,5	2335,3	2699,8	2965,8	1576,7	184,0			11512,1	0,52	
Բոխի	2005	76,4	424,5	686,3	593,2	160,9	31,8	0,5		1973,6	0,52	
	2021	189,0	415,0	695,5	791,8	363,7	107,1			2562,1	0,54	
Բոխի ցածրաբուն	2005		3,8	141,4	122,6	33,5				301,3	0,56	
	2021	5,5	6,0	87,5	18,2	5,6				122,8	0,51	
Հացենի	2005	19,7	10,2	91,5	124,5	52,2	2,9		4,2	305,2	0,57	
	2021	16,7	20,4	114,7	76,4	68,3	6,1	3,1	4,6	310,3	0,57	
Թխկի	2005		3,9	74,3	50,5	11,7				140,4	0,55	
	2021	22,4	14,0		4,0	16,6	16,5			73,5	0,54	
Լորի	2005											
	2021	2,2			1,6					3,8	0,43	
Ղաժի	2005	13	75,9	254,7	178,2	8,4	4,5			534,7	0,52	
	2021	58,5	164,2	220,5	144,7	39,3	5,7			632,9	0,49	
Հունական ընկուզենի	2005	24,3	39,7	47,9	53,7	14,8	14,8	3,8		199	0,52	
	2021	4,8	14,5	18,5	5,0	7,1				49,9	0,49	
Կենի	2005			7,9	8,4		2			18,3	0,57	
	2021			2,1		3,4				5,5	0,62	
Խնձորենի	2005	9,2			6,5	4,6				20,3	0,48	
	2021	0,5	1,6			3,4				5,5	0,58	
Գիհի	2005	94,9	71,7	12,5						179,1	0,35	
	2021	52,5	7,6	4,5	6,7					71,3	0,35	
Անտառոտնտեսություն	2005	729,4	1811,1	6361,5	7068,1	1783,8	450,6	29,2	6,9	18237,5	0,55	
	2021	2352,6	3632,7	5192,8	5514,6	2966,5	522,3	12,6	4,6	20198,7	0,54	
Անտառաբնություններ												
Սևքար	2021	391,3	826,3	1150,0	1099,4	712,3	133,3			4312,6	0,53	
Աչաջուր	2021	1090,7	1422,1	1502,7	1668,8	568,2	116,6			6369,1	0,52	
Գետաշեն	2021	553,2	849,9	1557,5	1539,8	805,8	179,1	9,5	4,6	5499,4	0,54	
Կիրանց	2021	317,4	534,4	982,6	1206,6	880,2	93,3	3,1		4017,6	0,55	

4.17. Անտառածածկ մակերեսի և պաշարի բաշխվածությունն ըստ հասակային դասերի

Անտառածածկ մակերեսի ընդամենը 2,8%-ը (574,5հա) 1-ին և 2-րդ հասակային դասի ծառուտներ են, ընդհանուր պաշարը 32067խտ.մ³ (0,9%), 2005թ. համեմատությամբ ավելացել է 181,4 հեկտարով, ընդ որում 1-ին հասակային դասը 101,2 հեկտարով, իսկ 2-րդ դասի մակերեսը 2005թ. համեմատությամբ 80,2 հեկտարով, նշվածից կարելի է եզրակացնել, որ 1-ին դասի ծառուտների մակերեսի ավելացումը հիմնականում արդյունք է հատված տարածքներում և անթրոպոգեն նոսրուտներում հիմնականում բնական վերականգնման և բնական վերածին օժանդակման իրականացված միջոցառումների, իսկ 2-րդ հասակային դասի ոչ մեծ մակերեսով ծառուտները՝ հաջորդ հասակային դասեր փոխադրման: 8 և բարձր հասակային դասերի ընդհանուր մակերեսը կազմում է 2121,7հա (10,5%), 502330խտ.մ³

(13,3%), 2005թ. համեմատությամբ նշված հասակային դասերի ընդհանուր մակերեսը նվազել է 2084,5 հեկտարով, իսկ ընդհանուր պաշարը՝ 527960խտ.մ³-ով: Մակերեսներն ու պաշարային ցուցանիշները բացարձակ գերակշռությամբ տեղաբաշխված են 4-7-րդ դասերում, համապատասխանաբար՝ 17056,1հա (84,4%) և 3175891խտ.մ³ (84,7%), 2005թ.-ին՝ 13228,2հա (75,5%) 2579800խտ.մ³ (70,2%) (աղյուսակ 17):

Աղյուսակ 16. Անտառածածկ մակերեսի և պաշարի փոփոխության դինամիկան ըստ գերակշռող ծառատեսակների ու հասակային դասերի

Գերակշռող ծառատեսակը	Գոյքագրման տարին	Հասակային դասեր									
		Համարիչ- մակերեսը (հա), Հայտարար- պաշարը (մ ³)								Ընդամենը, հա/խտմ ³	Միջին տարիքը/ 1 հա-ի Միջին պաշարը
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII և բարձր		
Սոճի	2021	4,4	5,8	21,2	0,8					32,2	46
		99	632	3385	84					4200	130
	2005		17,2	11,9						29,1	37
			1350	2170						3520	121
Կաղնի	2021	11,0	20,6	52,3	330,0	1587,0	1970,3	687,4	158,2	4816,8	108
		214	1960	4407	29363	195168	308489	101474	23990	665055	139
	2005	2,6	49,0	36,3	175,0	945,1	1216,8	1079,8	751,8	4440,7	120
		50	3990	3220	18590	113290	171770	169500	126220	624590	141
Հաճարենի	2021	106,2	98,4	184,1	1230,3	1747,5	3169,0	3185,4	1791,2	11512,1	118
		3986	8551	17609	166293	312889	730834	880240	465857	2586259	225
	2005	3,0	24,9	116,5	648,1	1351,9	2538	2257,1	3152,3	10091,8	126
			3760	16700	123540	299770	667500	607840	857280	2576390	255
Բոխի	2021	23,2	243,1	105,7	594,1	1049,1	526,2	91,0	52,5	2684,9	88
		648	12938	9646	73787	167770	109641	19685	5705	399820	152
	2005	86,4	43,3	153,6	498,6	795,5	469,1	61,9		2274,9	88
		3538	2410	11170	67260	126600	80840	10540		334200	141
Հացենի	2021	20,0	12,1	12,0	78,1	123,1	61,1	3,9		310,3	86
		326	489	1938	8363	15515	8054	733		35418	114
	2005		10,9	38,0	41,3	145,6	64,1	5,3		305,2	93
			1210	2460	4990	22030	9360	600		40650	146
Թխկի	2021	5,3	11,2	3,8	12,7	24,5	4,9	11,1		73,5	83
		625	1240	201	811	3857	573	2051		9358	127
	2005			13,4	23,1	57,9	35,4	4,9	5,7	140,4	95
				940	2680	8390	6010	1020	640	19680	140
Լորի	2021					2,2			1,6	3,8	75
						79			304	383	101
Կենի	2021					2,1	3,4			5,5	235
						328	941			1269	231
	2005				2	1,8	14,5			18,3	220
					620	250	2240			3110	170
Թեղի	2005		2	4,6						6,6	48
			120	270						390	59
Հունական	2021	4,8	3,6	29,8	4,3	7,4			49,9	58	

Գերակշռող ծառատեսակը	Գույքագրման տարին	Հասակային դասեր									
		Համարիչ- մակերեսը (հա), Հայտարար- պաշարը (մ³)								Ընդամենը, հա/խում³	Միջին տարիքը/ 1 հա-ի Միջին պաշարը
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII և բարձր		
ընկուզենի		100	150	2463	633	650				3996	80
	2005	17,2	160,5	14,7	3,1			3,5		199	39
		610	9750	1610	470			280		12720	64
Խնձորենի	2021	0,5	3,4	1,6						5,5	41
		3	95	56						154	28
	2005		11,1	9,2						20,3	36
			440	290						730	36
Գիհի	2021								71,3	71,3	96
									4380	4380	61
	2005					52,1	111,9	15,1		179,1	106
					2530	6550	900		9980	56	
Ղաժի	2021		0,9	35,9	35,7	155,2	235,6	122,7	46,9	632,9	58
			11	1010	1469	10182	15895	10050	2094	40711	64
	2005			7,1	10,1	33,1	177,3	226,5	80,6	534,7	56
				110	260	1180	16800	19330	9530	47210	88
Ամբողջը	2021	175,4	399,1	446,4	2286,	4698,1	5970,5	4101,5	2121,7	20198,7	112
		6001	26066	40715	280803	706438	1174427	1014223	502330	3751003	186
	2005	74,2	318,9	412,6	1405,6	3391,7	4662,6	3768,3	4203,6	18237,5	115
		1010	23030	39040	218580	574750	964100	822370	1030290	3673170	201
Փոփոխությունը		+101,2	+80,2	+33,8	+880,4	+1306,4	+1307,9	+333,2	-2084,5	+1961,2	-3
		+4991	+3036	+1675	+62223	+131688	+210327	+191853	-527960	+77833	-15
Անտառպետություններ											
Սևքարի		40,0	73,5	104,1	625,2	1186,6	1112,4	797,6	373,2	4312,6	110
		1248	6222	8596	77123	193761	253117	216737	100766	857570	171
Աչաջրի		116,2	272,8	213,9	1088,6	1443,0	1513,1	1083,6	637,9	6369,1	108
		4507	15604	16602	134823	199795	265195	231046	130610	998182	135
Գետաշենի		17,5	20,3	109,4	479,5	1419,5	1915,0	1018,6	519,6	5499,4	112
		235	1512	12740	55923	195971	332268	230933	107746	937328	149
Կիրանցի		1,7	32,5	19,0	92,7	649,0	1430,0	1201,7	591,0	4017,6	120
		11	2728	2777	12934	116911	323847	335507	163208	957923	202

4.18. Անտառի տիպ

Անտառշինության ժամանակ անտառի տիպի բնութագրման համար հիմք է ընդունվել Լ. Բ. Մախատաձեի և Ն. Դ. Պոպովի, նաև Յարոշենկոյի կողմից Կովկասի և Հայաստանի համար մշակված անտառտիպորգիպալական սխեմաները:

Համաձայն վերը նշված սխեմաների՝ անտառտնտեսության անտառները տեղաբաշխված են կենտրոնական-արևմտաանդրկովկասյան մարզում, որի բուսականությունն առանձնանում է հարուստ կենսաբազմազանությամբ, լավ զարգացած անտառներով՝ արևելյան կաղնու և հաճարի ծառատների գերակշռությամբ: Տարածաշրջանի կլիման նպաստում է անտառտնտեսության տարածքում անտառի թարմ (չափավոր խոնավ) տիպերի գերակշռությանը, տարախոտային տիպը

զբաղեցնում է ընդհանուր անտառածածկի 31,5%-ը, շուղախոտային տիպը՝ 34,3%, բոշխային և գետնաստղային տիպերը զբաղեցնում են համապատասխանաբար 18,9% և 7,8% (աղյուսակ 18):

Աղյուսակ 18. Անտառածածկ մակերեսի բաշխվածությունն ըստ անտառի տիպերի

№	Անտառի տիպերի խմբեր	Գերակշռող ծառատեսակները								
		Սոճի	Կաղնի	Հաճարի	Բոխի	Հացի	Թխի	Ղաթի	Այլ տեսակներ	Ընդամենը
1	Պտերային		12,8	17,8						30,6
2	Գետնաստղային	4,0	21,0	1563,9						1588,9
3	Մեռյալ ծածկույթ			275,5	7,1					282,6
4	Դաշտավուկային		583,9	55,8	232,4			31,2	1,5	904,8
5	Տարախոտային		113,6	5536,7	589,0	56,5	46,4		22,6	6364,8
6	Շուղախոտային	25,9	1402,4	3829,6	1391,2	252,3			33,8	6935,2
7	Բոշխային	2,3	2655,0	8,1	465,2	1,5		601,7	78,1	3811,9
8	Մերձալպյան		28,1	224,7			27,1			279,9
Ընդամենը		32,2	4816,8	11512,1	2684,9	310,3	73,5	632,9	136,0	20198,7

4.19. Անտառածածկ պայմանների տիպ

Անտառտնտեսությունների սահմաններում անտառածածկ պայմանների տիպը բնութագրվել է համաձայն պրոֆ. Ե. Վ. Ալեքսեևի և Պ. Ս. Պոգրեբնյակի կողմից մշակված էդաֆիկ ցանցի, ըստ որի անտառածածկ պայմանները հիմնականում որոշվում են երկու էդաֆիկ գործոններով՝ հողերի բերրիությամբ և խոնավացման պայմաններով և այդ գործոնները դիտվում են իրարից անկախ:

Հողերի բերրիությունը առաջացնում է հետևյալ տիպերի հաջորդականությունը.

- A- բնութագրում է աղքատ աճման տարածքով,
- B- համեմատաբար աղքատ աճման տարածքով,
- C- համեմատաբար բերրի աճման տարածքով,
- D- բերրի աճման տարածքով:

Խոնավապահովվածությունից ելնելով անտառի տիպերը բաժանվում են

- 0-չափազանց չոր,
- 1- չոր,
- 2- թարմ (չափավոր խոնավ),
- 3- խոնավ,
- 4- թաց,
- 5- ճահիճ:

Անտառզնահատման տվյալների վերլուծությունից կարելի է եզրակացնել, որ Սևքարի անտառտնտեսությունում գերակշռում են համեմատաբար բերրի աճման պայմաններով չափավոր խոնավ տիպը (C-2) 11796,8հա, կամ ընդհանուր անտառածածկի 58,4%-ը, իսկ համեմատաբար աղքատ աճման պայմաններով տարածքները՝ 31,5% (աղյուսակ 19):

Աղյուսակ 19. Անտառածածկ մակերեսի բաշխվածությունն ըստ անտառածման պայմանների տիպերի

Անտառածման պայմանների տիպեր	Գերակշռող ծառատեսակների մակերեսը, հա								
	Սոճի	Կաղնի	Հաճարի	Բոխի	Հացի	Թխկի	Ղաժի	Այլ տեսակներ	Ընդամենը, հա
B1		166,6		174,4			483,5	51,9	876,4
B2	12,4	3649,2	37,3	1313,3	190,9		149,4	25,9	5378,4
B3		39,9	55,1			27,1			122,1
C2	19,8	932,0	9551,0	1160,4	72,3	8,7		52,6	11796,8
C3		20,3	350,2		47,1	21,2		0,3	439,1
D2		8,8	1482,1	36,8		16,5		5,3	1549,5
D3			36,4						36,4
Ընդամենը	32,2	4816,8	11512,1	2684,9	310,3	73,5	632,9	136,0	20198,7

Կարելի է եզրահանգել, որ անտառտնտեսություններում անտառածման պայմանները բարենպաստ են թարմ չափավոր խոնավությամբ համեմատաբար բերրի հողերում աճող անտառային տեսակների համար, որը և հաշվի է առնվել անտառվերականգնման համալիր միջոցառումների նախատեսման ժամանակ:

4.20. Հիմնական անտառկազմող ծառատեսակների գնահատման միջին ցուցանիշները

Անտառտնտեսությունում անտառների միջին տարբը 112 է, միջին բոնիտետային դասը՝ 3,3, ծառուտների միջին լրիվությունը՝ 0,54 է, 1 հեկտարի միջին պաշարը՝ 186խտմ³, միջին տարեկան աճը՝ 1,66խտմ³:

Ծառուտի միջին կազմը՝ 5,3հաճարի, 2,4բոխի, 4,0կաղնի, 0,3թխկի, 0,3հացի, 0,2ղաժի, 0,1լորի:

Գնահատման նշված ցուցանիշները 2005թ. հետևյալն են՝ միջին տարիքը 115, միջին բոնիտետային դասը 3,2, ծառուտների միջին լրիվությունը 0,55, 1 հեկտարի միջին պաշարը՝ 201խտմ³, միջին տարեկան աճը՝ 1,75խտմ³:

Միջին կազմը՝ 4,8հաճարի, 2,3բոխի, 1,4կաղնի, 0,5ղաժի, 0,4թխկի, 0,4հացի, 0,1ընկուզենի, 0,1գիհի:

Անտառպետություններում գնահատման միջին ցուցանիշները 2021թ. հետևյալն է՝ Սևքարի անտառպետությունում՝ միջին տարիքը՝ 110, միջին բոնիտետային դասը՝ 3,1, միջին լրիվությունը՝ 0,53, 1 հեկտարի միջին պաշարը՝ 199խտմ³, միջին տարեկան աճը՝ 1,84խտմ³: Միջին կազմը՝ 5,6հաճարի, 2,6բոխի, 1,0կաղնի, 0,3թխկի, 0,3հացի, 0,1ղաժի, 0,1լորի:

Աչաջրի անտառպետությունում համապատասխանաբար՝ 108, 3,6, 0,54, 157մ³, 1,53մ³: Միջին կազմը՝ 5,4հաճարի, 2,4բոխի, 1,5կաղնի, 0,3թխկի, 0,2հացի, 0,2ղաժի:

Գետաշենի անտառպետությունում համապատասխանաբար՝ 112, 3,6, 0,53, 170խտմ³, 1,57խտմ³: Միջին կազմը՝ 4,5հաճարի, 2,3բոխի, 2,0կաղնի, 0,4հացի, 0,3թխկի, 0,4ղաժի, 0,1լորի:

Կիրանցի անտառպետությունում համապատասխանաբար՝ 120, 2,9, 0,55, 238խտմ³, 1,96խտմ³: Միջին կազմը՝ 5,9հաճարի, 2,5բոխի, 1,0կաղնի, 0,3թխկի, 0,2հացի, 0,1ղաժի, 0,1լորի (աղյուսակ 20):

Աղյուսակ 17. Տեղեկագիր անտառզնահատման միջին ցուցանիշների՝ ըստ գերակշռող ծառատեսակների

№	Գերակշռող ծառատեսակը	Տարիներ	Գնահատման միջին ցուցանիշներ					Ծառուտի միջին կազմը
			Տարիքը	Բունիտների դասը	Լրիվությունը	1 հա անտառածածկ մակերեսի միջին աստիճանը, մ ²	Պաշարի 1 հա անտառածածկի միջին աստիճանը	
1	Սոճի	2021	46	2,7	0,62	130	2,76	9,5սոճի0,2կաղնի0,1թխկի0,1հացի0,1բոխի
		2005	37	2,1	0,65	121	3,27	9,8սոճի 0,1հացի1,1բոխի
2	Կաղնի բարձրաբուն	2021	108	4,2	0,56	139	1,29	5,4կաղնի2,4բոխի0,7հացի0,5հաճարի0,4թխկի 0,5ղաժի0,1լորի
		2005	120	4,0	0,53	141	1,17	5,2կաղնի2,1բոխի0,9ղաժի0,7հաճարի0,6հացի 0,5թխկի
3	Կաղնի ցածրաբուն	2021	73	5,0	0,53	71	0,87	5,4կաղնի գ. 2,7ղաժի0,7հացի0,6բոխի0,3թխկի 0,3լորի
4	Հաճարի	2021	118	2,8	0,51	225	1,91	7,5հաճարի1,9բոխի0,3կաղնի0,2թխկի0,1հացի
		2005	126	2,6	0,57	255	2,02	7,5հաճարի1,7բոխի0,3թխկի0,3կաղնի0,1հացի 0,1լորի
5	Բոխի բարձրաբուն	2021	88	3,7	0,54	152	1,71	6,1բոխի1,5կաղնի1,3հաճարի0,5հացի0,3թխկի 0,2ղաժի0,1լորի
		2005	88	3,7	0,52	141	1,60	6,0բոխի1,2կաղնի0,9հաճարի0,6թխկի0,6ղաժի 0,5հացի0,1լորի0,1գիհի
6	Բոխի ցածրաբուն	2021	64	4,4	0,51	86	1,40	6,1բոխի գ. 1,5կաղնի0,6հացի0,4թխկի0,3կաղնի գ. 0,2Հաճարի0,6ղաժի0,3լորի
		2005	76	3,9	0,56	133	1,75	5,8բոխի գ. 1,2կաղնի1,2ղաժի0,5հացի0,4հաճարի
7	Հացի	2021	86	3,7	0,57	114	1,31	5,0հացի2,1բոխի1,3կաղնի0,7թխկի0,3հաճարի 0,6ղաժի
		2005	93	3,2	0,62	146	1,57	5,3հացի1,5կաղնի1,3ղաժի1,1թխկի0,7բոխի0,1լորի
8	Թխկի	2021	83	3,1	0,54	127	1,85	4,8թխկի1,7բոխի1,4հացի1,0հաճարի0,9կաղնի 0,2լորի
		2005	95	3,3	0,55	140	1,47	4,4թխկի2,3հացի2,2բոխի0,5կաղնի0,4ղաժի 0,1հաճարի0,1տանձի
9	Ղաժի	2021	58	5,3	0,49	64	1,13	6,6ղաժի1,8կաղնի0,8հացի0,4բոխի0,3թխկի 0,1կաղնի գ.
		2005	64	4,6	0,52	88	1,37	6,8ղաժի1,4կաղնի0,8բոխի0,5հացի0,4թխկի 0,1լորի
10	Լորի	2021	75	4,0	0,43	101	1,14	4,2լորի2,6բոխի2,3կաղնի0,4թխկի0,4հացի
11	Կենի	2021	235	4,6	0,62	231	1,06	4,1կենի2,80հաճարի2,1բոխի0,4թխկի0,2կաղնի 0,2լորի0,2հացի

№	Գերակշռող ծառատեսակը	Տարիներ	Գնահատման միջին ցուցանիշներ					
			Տարիքը	Բունիտետի դասը	Լրիվությունը	1 հա անտառածածկ մակերեսի միջին աստիճանը	Պաշարի 1 հա անտառածածկի միջին մեծը	Ծառուտի միջին կազմը
		2005	220	4,0	0,52	170	0,78	3,3կենի2,9հաճարի2,4բոխի0,9թխկի0,3լորի 0,1հացի0,1կաղնի
13	Ընկուզենի հունական	2021	58	2,9	0,49	80	1,41	8,2ընկուզենի0,1տանձենի0,5թխկի0,4կաղնի 0,3բոխի0,3հացի0,1հաճարի0,1լորի
		2005	39	2,8	0,52	64	1,64	7,5ընկուզենի1,0հաճարի0,7բոժի0,2հացի0,2գիհի 0,1թխկի,0,1խնձորենի0,1կաղնի0,1ղաժի
14	Գիհի	2021	96	5,7	0,35	61	0,65	5,7գիհի2,4ղաժի1,8կաղնի0,1բոխի
		2005	106	5,4	0,35	56	0,53	6,3գիհի1,7կաղնի1,2ղաժի0,5բոխի0,3թխկի
15	խնձորենի	2021	41	4,5	0,58	28	0,67	6,4խնձորենի2,6տանձենի1,0հացի
		2005	36	3,7	0,49	36	1,0	5,0տանձենի5,0խնձորենի
Անտառտնտեսություն		2021	112	3,3	0,54	186	1,66	5,3հաճարի2,4բոխի1,4կաղնի0,3թխկի0,3հացի 0,2ղաժի0,1լորի
		2005	115	3,2	0,55	201	1,75	4,8հաճարի2,3բոխի1,4կաղնի0,5ղաժի0,4թխկի 0,1ընկուզենի0,1գիհի
Անտառպետություններ 2021								
Սևքարի	2021	110	3,1	0,53	199	1,81	5,6հաճարի 2,6բոխի 1,0կաղնի 0,3թխկի 0,3հացի 0,1ղաժի 0,1լորի	
Աչաջրի	2021	108	3,6	0,49	157	1,45	5,4հաճարի 2,4բոխի 1,5կաղնի 0,3թխկի 0,2հացի 0,2ղաժի	
Գետաշենի	2021	112	3,6	0,53	170	1,52	4,5հաճարի 2,3բոխի 2,0կաղնի 0,4հացի 0,3թխկի 0,4ղաժի 0,1լորի	
Կիրանցի	2021	120	2,9	0,55	238	1,98	5,9հաճարի 2,5բոխի 1,0կաղնի 0,3թխկի 0,2հացի 0,1ղաժի 0,1լորի	

4.21. Անտառի ներկա իրավիճակի վերլուծություն

Անտառի վիճակի պատկերման նպատակով նախորդ անտառշինությունից հետո վեր է լուծվել անտառաձածկ մակերեսի և պաշարի փոփոխությունը գերակշռող ծառատեսակների և հասակային դասերի սահմաններում, անտառզնահատման ցուցանիշների փոփոխությունները, ինչպես նաև անտառզնահատման և անտառտնտեսության կառավարման վերաբերյալ առկա համապատասխան նյութերը:

Անտառտնտեսության 2005թ. կառավարման պլանի անտառի գույքագրման և գնահատման տվյալներով անտառի միջին տարիքը եղել է 115, իսկ 2021թ. 112: Անտառաձածկ մակերեսի 1 հեկտարի միջին պաշարը 2005թ. 201խտմ³-ից 2021թ. նվազել է մինչև 186խտմ³: Միջին լրիվությունը նվազել է 0,01/ միավորով, իսկ 1 հեկտարի միջին աճը՝ 0,09խտմ³-ով:

Անտառտնտեսության ընդհանուր մակերեսի 2005 թվականի համեմատությամբ 2021թ. ավելացումը 666,0 հեկտարով բացատրվում է շրջակա բնակավայրերի կադաստրային և անտառտնտեսության ընթացիկ գույքագրմամբ անտառային հողատեսքերի ու սահմանների ճշտման և նախորդ անտառշինությունից դուրս մնացած առանձին հատվածների ընդգրկման հանգամանքով:

Նշված ժամանակաշրջանում թեև անտառաձածկ մակերեսն ավելացել է 1961,2հեկտարով՝ վերը նշված և ոչ անտառաձածկ տարածքների վերականգնման հիմնավորմամբ, սակայն ընդհանուր պաշարն ավելացել է ընդամենը 77833խտմ³-ով: Փաստորեն կայուն անտառկառավարման պայմաններում, ընդհանուր պաշարը պետք է ավելանար մոտ. 330000խտ. խմ(1հեկտարի մաքուր միջին աճը՝ 1,1խմ x 20000հա x 15տարի), մինուս վերջին 15 տարիներին պլանային հատումներից պաշտոնական հաշվետվությամբ իրացված անտառանյութը(մոտ. 61500խտ. խմ), մինուս՝ իրացված անտառանյութի հաշվարկով ջախը՝ մոտ 10000խմ, մինուս՝ պաշտոնական հաշվետվությամբ իրացված թափուկ անտառանյութը՝ մոտ 8200խմ, մինուս՝ նշված ժամանակաշրջանում ոչ հասանելի տարածքներում մնացած քամատապալ և ձնակոտոր ծառերի պաշարը՝ հիմնականում տեխնիկական հատկությունները կորցրած:

Անտառմշակույթների ընդհանուր մակերեսը 2005թ. համեմատությամբ նվազել է 170,8 հեկտարով, ինչը բացատրվում է ինչպես առանձին տարածքներում երիտասարդ անտառմշակույթների սահմանված նորմատիվից ցածր պահպանվածության, այնպես էլ վերջին տասնամյակներում ծառուտի սաղարթի տակ անտառմշակույթների՝ հիմնականում հաճարի սերմերով կամ բուսակներով հիմնման և հետագայում անհիմն անտառաձածկ մակերես փոխադրման հանգամանքներով, ինչը այս գույքագրմամբ ճշտվել է:

Անտառտնտեսությունում խիստ անհավասար է ըստ տարիքային խմբերի բաշխվածությունը: Այսպես՝ երիտասարդ տարիքային խմբի ծառուտները (I և II հասակային դասեր) զբաղեցնում են 574,5հա, 32067խտմ³ պաշարով (անտառաձածկի ընդամենը 2,9% և պաշարի 0,9%-ը), 2005թ. համապատասխանաբար կազմել են՝ 2,2% և 0,6%-ը, կամ ավելացել է 181,4հեկտարով: Միջին տարիքի ծառուտները, որոնք բացարձակ գերակշռում են, զբաղեցնում են 13461,5հա, 2462184խտ.մ³ պաշարով (համապատասխանաբար 66,6% և 65,6%), 2005թ. համապատասխանաբար կազմել են՝ 49,4% և 46,2%-ը: Հասունացող և հասուն ու գերհասուն ծառուտները զբաղեցնում

են համապատասխանաբար՝ 3268,8հա (16,2%) և 2893,7հա (14,3%), 755057խտ.մ³ (20,1%) և 501695խտ.մ³ (13,4%): Անտառտնտեսության 2005թ. գնահատման արդյունքներով համապատասխանաբար՝ մակերեսը 19,5% և 28,9% և պաշարը՝ 21,9% և 31,3%:

Հասուն և գերհասուն ծառուտների ընդհանուր մակերեսը նվազել է 2383,5 հեկտարով, իսկ ընդհանուր պաշարը 660505խտմ³-ով: Անտառածածկ մակերեսի և պաշարի առավել ընդգծված նվազումներ կատարվել են 8-րդ և բարձր հասակային դասերում՝ 2005թ. համեմատությամբ ընդհանուր մակերեսը նվազել է 2084,5 հեկտարով, իսկ ընդհանուր պաշարը՝ 527960խտմ³-ով, ինչը բացատրվում է ինչպես հատումների, քամատապալների, այնպես էլ մակերեսների և պաշարային ցուցանիշների ճշտման հանգամանքով:

Ըստ գերակշռող ծառատեսակների հաճարի գերակշռությամբ ծառուտների մակերեսը 2005թ. համեմատությամբ 2021թ. ավելացել է 1420,3 հեկտարով, իսկ ընդհանուր պաշարը՝ 9869խտմ³-ով:

Կաղնու գերակշռությամբ ծառուտներում ընդհանուր մակերեսը ավելացել է 376,1հեկտարով, իսկ ընդհանուր պաշարը՝ 40465խտմ³-ով: Մակերեսների ավելացումները հավանաբար բացատրվում է կաղնու գերակշռությամբ և բոխու մասնակցությամբ ծառուտներում իրականացված հատումների արդյունքում ծառուտի կազմի փոփոխության, հատկապես ջեռուցման նպատակով նշված ծառուտներում գլխավորապես կովկասյան բոխի տեսակի ծառերի հատման, հատվածի սահմանների և ծառուտների կազմերի ճշտման հանգամանքներով:

Բոխու գերակշռությամբ ծառուտների ընդհանուր մակերեսը ավելացել է 410 հեկտարով, ընդհանուր պաշարը՝ 65620խտմ³-ով: Ղաժուտների մակերեսը ավելացել է 98,2 հեկտարով, սակայն պաշարը նվազել է 6499խտմ³-ով:

Թխկիի գերակշռությամբ ծառուտների ընդհանուր մակերեսը նվազել է 66,9հեկտարով, ընդհանուր պաշարը՝ 10322խտմ³-ով:

Նշված փոփոխությունները արդյունք է, ինչպես իրականացված հատումների հետևանքով ծառուտների միջին կազմերի և պաշարների փոփոխության, այնպես էլ բարձր լուծաչափի աերոլուսանկարների օգնությամբ աշխարհատեղեկատվական համակարգի միջոցով հատվածների սահմանների ճշտման:

Գիհուտների մակերեսի նվազումը արդյունք է ծառուտի կազմի փոփոխության և սահմանների ճշտման:

Գույքագրման և գնահատման արդյունքներով ճշտվել է նաև Հայաստանի բույսերի Կարմիր գրքում գրանցված հատապտղային կենու զբաղեցրած մակերեսները: Հատապտղային կենու ծառերի առկայությամբ մակերեսները զբաղեցնում են ընդհանուր 36,8 հեկտար, ընդ որում կենու գերակշռությամբ ծառուտները զբաղեցնում են ընդհանուր 5,5հա մակերես (Կիրանցի անտառպետություն ք.1, հ. 28 և ք. 8 հ.30), հաճարի գերակշռությամբ ծառուտի կազմում կենին մասնակցում է 1 և 2 միավոր՝ ընդհանուր 31,3 հեկտարում (Կիրանցի անտառպետություն ք.8, հ. 12, Աչաջրի անտառտնտեսություն ք.12 հ.7 և Սևքարի անտառտնտեսություն ք.14 հ.18), ևս 3,5 հեկտարում՝ առանձին ծառերի տեսքով(Կիրանցի անտառպետություն ք.1, հ.7): Նշված տարածքները ընդգրկվել են բնապահպանական բարձրարժեք անտառների սահմանազատված տարածքների կազմում:

2015թ. նոյեմբերի 12-ին շատ ուժեղ քամիների հետևանքով քամատապալ տարածքները ընդգրկել են ընդհանուր մոտ 512 հեկտար, ընդ որում ծառուտները լրջորեն վնասվել են, ծառուտների լրիվությունները էականորեն նվազել է, իսկ առանձին տարածքներում ծառուտները գրեթե ամբողջությամբ տապալվել են: Նշված տարածքներից վերջին 5-6 տարիներին արտահանված անտառանյութի ընդհանուր պաշարը կազմել է մոտ 10130խտմ³: Ինչպես նախկին տարիներին, այնպես էլ 2015թ. քամատապալված ոչ քիչ քանակության հիմնականում տեխնիկական հատկությունները կորցրած ծառեր մնացել են անհասանելի տարածքներում:

Չհամակարգված հատումների հետևանքով հատված կամ նոսրուտների վերածված տարածքներում, բնական սերմնային վերականգնման և սերմնային վերաճին օժանդակման ճանապարհով, երիտասարդ տարիքային խմբի ծառուտների մակերեսը ավելացել է 181,7 հեկտարով:

Անտառտնտեսությունում հասուն և գերհասուն ծառուտները զբաղեցնում են ընդհանուր 2893,9հա մակերես, ընդ որում ըստ անտառկազմող տեսակների, հաճարի գերակշռությամբ ծառուտները՝ 1074,1հա, 240188խտխմ ընդհանուր պաշարով, կաղնուտները՝ 54,1հա, 5793խտխմ, բոխուտները՝ 1182,7հա, 211964խտխմ, դաժուտները՝ 527,7հա, 36969խտխմ և մնացած ծառուտները՝ ընդամենը 81,3հա, 6781խտխմ ընդհանուր պաշարով:

Նշված տեսակների հասուն և գերհասուն տարիքային խմբերի ծառուտների մոտ 95%-ում թեև առկա է որոշակի քանակության մատղաշ, սակայն մատղաշով (բոլոր տեսակի) ապահովված է ընդհանուր մոտ 526,6հա (18,2 %), այն էլ հիմնականում բոխի տեսակի գերակշռությամբ:

5. ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՎՆԱՍԱԿԱՐ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅԱՆ ԲԱՑԱՌՄԱՆԸ, ՆՎԱԶԵՑՄԱՆՆ ՈՒ ՓՈԽՀԱՏՈՒՑՄԱՆՆ ՈՒՂՂՎԱԾ ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԸ

Սևքարի անտառտնտեսության 2021-2030 թթ-երի անտառկառավարման պլանի նախագծով և դրանով նախատեսված միջոցառումների իրականացմամբ շրջակա միջավայրի վրա բացասական ազդեցություններ չեն ակնկալվում: Այնուամենայնիվ, անտառկառավարման պլանների հետագա իրականացման գործընթացներում կարող են լինել որոշակի ռիսկեր (բնակլիմայական, տեխնիկական կամ անձնակազմի կարողություններով պայմանավորված կամ այլ), որոնց գնահատումը և համապատասխան միջոցառումները կներառվեն հետագա ռազմավարական գնահատման հաշվետվությունում: Այս փուլում սույն փաստաթղթի 5-րդ գլխում տրված են հիմնականում շրջակա միջավայրի բաղադրիչների և անտառի պահպանության միջոցառումների նկարագրությունը, որոնց համար Ճամբարակի անտառտնտեսության 2021-2030 թթ-երի անտառկառավարման պլանի իրականացմամբ ակնկալվում են գերազանցապես դրական ազդեցություններ:

5.1. Ֆլորա / Անոթավոր բույսեր

Սևքարի անտառտնտեսության տարածքում հանդիպում են անոթավոր բույսերին ընտանիքի և 89 ցեղին պատկանող 743 տեսակ:

Սևքարի անտառտնտեսության տարածքում աճող բույսերից 7 տեսակ ընդգրկված են Հայաստանի Կարմիր գրքում (աղյուսակ 21):

Աղյուսակ 18. Սևքարի անտառտնտեսության տարածքում աճող ՀՀ Բույսերի Կարմիր գրքում գրանցված հազվագյուտ բուսատեսակները

№	Տեսակի լատիներեն անվանումը	Տեսակի հայերեն անվանումը	Կատեգորիան ըստ ՀՀ Կարմիր գրքի
1.	<i>Corydalis marschalliana</i>	Անձխտտ Մարշալի	EN
2.	<i>Corylus colurna</i>	Արջատխլենի	EN
3.	<i>Crataegus microphylla</i>	Ալոճ փոքրատերև	EN
4.	<i>Cyclamen vernalis</i>	Արջտակ գարնանային	VU
5.	<i>Galanthus alpinus</i>	Ձնձաղիկ ալպիական	EN
6.	<i>Galanthus artjuschenkoae</i>	Ձնձաղիկ Արտյուշենկոյի	VU
7.	<i>Staphylea pinnata</i>	Կոռն փետրավոր	VU

Սևքարի անտառտնտեսության տարածքը հարուստ է բազմաթիվ օգտակար բուսատեսակներով, որոնցից շատերը լայնորեն և վաղուց կիրառվում են մարդու կողմից: Ըստ նախնական տվյալների տարածքում լայն տարածում ունեն ուտելի և համեմունքային (15 տեսակ), մեղրատու (44), դեղատու (38), կերային (30) նշանակության տեսակները:

Հիմնական վտանգներ: Հիմնական վտանգներ շարունակում են մնալ ապօրինի հատումները, արածեցումը՝ հատկապես համայնքամերձ անտառներում անասունների անարգել մուտքը, բույսերի չհամակարգված հավաքը և արոտավայրերի ոչ ճիշտ կառավարումը:

Անտառային էկոհամակարգերի և կենսաբազմազանության վրա ազդեցություն կարող է ունենալ կլիմայի փոփոխությունը՝ ջերմաստիճանի բարձրացման և խոնավության նվազման միտումները:

Կարելի է սահմանափակել «առատ» կամ «հաճախ հանդիպող» գնահատականներով:

Բուսական էկոհամակարգերի համար սպառնալիք կարող է հանդիսանալ նաև ինվազիվ և էքսպանսիվ բուսատեսակների տարածումը, օրինակ՝ *Ailanthus altissima* (այլանթ բարձրաբուն), *Robinia pseudacacia* (ռոբինիա կեղծակացիա), *Silybum marianum* (կաթնափուռ), *Astragalus galegiformis* (գագ), *Ambrosia artemisiifolia* (ամբրոսիա) և այլն:

5.2 Ֆաունա

5.2.1. Անողնաշար կենդանիներ

Սևքարի անտառտնտեսության կենդանական աշխարհի բազմազանության վրա ազդում են ինչպես տեղանքի առանձնահատկությունները, այնպես էլ Իջևանի արգելավայրի մոտ գտնվելը: Հայաստանի Կարմիր գրքում գրանցված տեսակներից այստեղից հայտնի են միայն 10-ը, այդ թվում նմանաձև ճպուռը - (*Onychogomphus assimilis fulvipennis*) (VU), Յացենկո-Խմելսկու առվակային գնայուկը- (*Duvalius yatsenkokhmelevskii*) (CR), Հայաստանում Հայտնի է միայն Իջևան քաղաքի շրջակայքից, զարդավոր չրխկանը- (*Aeoloides figuratus*) (VU), սոմխեթական չրխկանը - (*Cardiophorus somcheticus*) (EN), Հայկական ծաղկեփոշեկերը (*Isomira armena*) (EN), կաղնու մեծ եկարաբեղիկը- (*Cerambyx cerdo acu minatus*) (VU), ալպյան ռոզալիան- (*Rosalia alpina*) (EN), Բրենթիս Ինոն - (*Brenthis ino schmitzi*) (VU), Ալկոն կապտաթիթեռը - (*Maculineaalcon monticola*) (VU) և Արիոն կապտաթիթեռը- (*Maculinea arion zara*) (VU):

Հիմնական վրանգները: Հիմնական վտանգ կարող է հանդիսանալ ապօրինի անտառհատումը, որը հանգեցնում է տարածքների մասնատմանը և դեգրադացմանը:

Պահպանություն: Սանիտարական/խնամքի հատումներ իրականացնելիս տարածքներում անհրաժեշտ է պահպանել անողնաշար կենդանիների ապրելավայ հանդիսացող առանձին ցցաչոր փշակավոր ծառեր:

Վնասատուների հնարավոր բռնկումների դեպքում ցանկալի է խուսափել ավիացիոն պայքարի ձևերից և կիրառել կենսաբանական պայքարի ձևերը: Ավիացիոն պայքարի անխուսափելիության պարագայում անհրաժեշտ է հնարավորինս տեղայնացնել պայքարը և չընդլայնել գործողությունները բռնկումից դուրս տարածքներում:

5.2.2. Ողնաշարավոր կենդանիներ

Ձկներ

Նկարագրություն: Սևքարի անտառտնտեսության հարակից տարածքով անցնող Աղստև գետի ձախակողմյան՝ Դեղինաղբյուր, Սառնաջուր, Մթնածոր, Աչաջուր վտակներում և Քարահան գետի ու նրա աջակողմյա՝ Ճիլիս վտակում հանդիպում են 9 ձկնատեսակներ:

Հիմնական ձկնատեսակներն են կարմրախայտը (*Salmo trutta*), քուռի բեղաձուկը (*Barbus lacerta cyri*), արևելյան տառեխիկը (*Alburnoides bipunctatus*) և կողակը (*Capoeta*

sp.): Ընդ որում, կարմրախայտը, ինչպես մյուս գետերում, հանդիպում է այդ գետի վերին ու միջին հոսանքներում, կուռի բեղաձուկը և արևելյան տառեխիկը՝ հիմնականում միջին և ստորին հոսանքում, կողակը՝ ստորին և, երբեմն, միջին հոսանքում: Կուրի բեղաձկան տարածման շրջանում հանդիպում է նաև արևելյան տառեխիկը: Հայտնաբերվել է նաև կուռի լերկաձուկը (*Oxynemacheilus brandti*): Հնարավոր են նաև Աղստևում բնակվող ձկների մեծ մասի բնակությունը վերը նշված նրա վտակների ստորին հոսանքում:

- Կարմրախայտ (*Salmo trutta fario* L.)՝ հազվադեպ տեսակ է, քանակը շարունակում է նվազել:

- Արևելյան տառեխիկ (*Alburnoides bipunctatus* (Filippi), տեղաբնակ տեսակ է, առավել տարածված ու բազմաքանակ ձկնատեսակ:

- Կովկասյան թեփուղ (*Leuciscus cephalus orientalis* (Nordmann), տեղաբնակ տեսակ է, սիրողական ձկնորսության օբյեկտ:

- Արծաթափայլ կարաս (*Carassius auratus gibelio* (Bloch), կլիմայավարժված տեսակ է, սիրողական ձկնորսության օբյեկտ:

- Կուռի սպիտակաձուկ (*Alburnus filippii* (Kessler)՝ տեղաբնակ տեսակ է, ձկնորսական նշանակություն չունի:

- Կուրի բեղաձուկ (*Barbus lacerta cyri* (Filippi), տեղաբնակ տեսակ է, սիրողական ձկնորսության օբյեկտ:

- Կուրի կողակ (*Capoeta capoeta capoeta* (Gueldenstaedt), տեղաբնակ տեսակ է, սիրողական ձկնորսության օբյեկտ:

- Կուրի լերկաձուկը (*Oxynemacheilus brandti*) տեղաբնակ տեսակ է, ձկնորսական նշանակություն չունի:

- Կովկասյան լերկաձուկ (*Barbatula brandli* (Kessler))՝ Հազվադեպ հանդիպող տեսակ:

Հիմնական վտանգներ

Անտառտնտեսության ձկնաշխարհի վրա բացասական ազդեցություն ունեցող հիմնական գործոններից են գետերի աղտոտումը կենցաղային և արդյունաբերական թափոններով, առանց ձկնանցումների և ձկնապաշտպան կառույցների ջրային ռեսուրսների օգտագործումը (ՓՀԷԿ), ինչպես նաև օտարածին (ինվազիվ) տեսակների ճնշումը տեղական (աբորիգեն) ձկնատեսակների վրա:

Վերջին տարիներին ձկնային տնտեսություններում բուծվող այլ ձկնատեսակների ի հայտ գալը անտառտնտեսության տարածքում գտնվող ջրակալների իխտիոֆաունայի վրա լուրջ բացասական ազդեցություն կարող է թողնել:

Ինչպես Հանրապետության այլ վայրերում ՀՀ Տավուշի մարզում և մասնավորապես անտառտնտեսության տարածքում գոյություն ունեցող գետերում ձկնաշխարհի վրա էական բացասական ազդեցություն է թողնում ապօրինի ձկնորսությունը: Կան փոքրիկ լեռնային գետակներ, որտեղ հավանաբար չթույլատրված միջոցներով ձկնորսության հետևանքով ընդհանրապես վերացել է կարմրախայտը:

Առաջարկվող միջոցառումները

Անհրաժեշտ է խիստ վերահսկողություն սահմանել անտառտնտեսության տարածքում գտնվող բնակելի տների, առողջարանների և զբոսաշրջության նպատակով ստեղծված ենթակառուցվածքների գործունեության վրա, կանխարգելել դրանց կողմից գետերի և այլ մակերևույթային ջրահոսքերի աղտոտումը կոյուղաջրերով և կենցաղային թափոններով:

Անհրաժեշտ է ուսումնասիրել և հսկողության տակ պահել գետերի բնականոն հոսքը խոչընդոտող կառույցները, իսկ անհրաժեշտության դեպքում դրանք ապամոնտաժել կամ կառուցել ձկնանցումների համար անհրաժեշտ շինություններ, որոնք կապահովեն ձկների անարգել տեղաշարժվելը, ձկնկիթ դնելն ու բեղմնավորվելը:

Անհրաժեշտ է ուսումնասիրել և հսկողության տակ պահել անտառտնտեսության տարածքում և պահպանման գոտում գործող ձկնային տնտեսությունները: Իրականացնել անհրաժեշտ միջոցառումներ ինվազիվ (օտարածին) տեսակների մուտքը գետային ցանց բացառելու նպատակով:

Անհրաժեշտ է ուժեղացնել հսկողությունը չթույլատրված միջոցներով (ցանցեր, էլեկտրական հոսանքով բռնիչներ, պայթուցիկ նյութեր, քլոր և այլն) ապօրինի ձկնորսությունը կանխարգելելու նպատակով:

Որոշ գետերում կարելի է կազմակերպել կարմրախայտի (*Salmo trutta*) վերաբնակեցման (ռեինտրոդուկցիա) աշխատանքներ, որի դրական փորձի օրինակներ արդեն իսկ կան մարզի մի քանի գետերում:

5.2.3. Երկկենցաղներ և սողուններ

Նկարագրություն: Համաձայն ուսումնասիրությունների անտառտնտեսության տարածքում գրանցվել է երկկենցաղների 4 (այդ թվում գորտերի 2, ծառագորտերի՝ 1, դողոշների՝ 1 տեսակ *Pelophilax ridibundus*, *Rana macrocnemis*, *Bufo viridis*, *Hyla arborea schelkownikowi*), և սողունների 19 տեսակ (որոնց թվում կրիայի 1, մողեսների 12 և օձերի 7 տեսակ):

Հայտնաբերված երկկենցաղներից որևէ տեսակ գրանցված չէ Հայաստանի Կարմիր գրքում, դրանք բոլորն ընդգրկված են ԲՊՄՄ դասակարգիչների կիրառմամբ գնահատվել են «Քիչ մտահոգող տեսակ» (LC) կարգավիճակով: Սևքարի անտառտնտեսությունում այդ տեսակների գոյությանը սպառնող վտանգներ չեն հայտնաբերվել:

Սողուններից ՀՀ Կարմիր գրքում գրանցված են կրիայի 1, մողեսների 3 և օձերի՝ 2 տեսակ: Բոլոր 19 տեսակները գնահատված են ԲՊՄՄ դասակարգիչների կիրառմամբ, որոնցից 6 ունեն այս կամ այն վտանգման կարգավիճակ: Պահպանության կարիք ունեն հետևյալ վտանգված տեսակները՝ միջերկրածովային կրիա (*Testudo graeca* L.1758) - VU A2cd;B1a+2ab (iii), Դալի մողես (*Darevksia dahli* (Darevsky, 1957) - EN B1a+2a, Ռոստոմբեկովի մողես (*Darevksia rostombekowi* (Darevsky, 1957) - EN B2ab(ii,iii), մարգագետնային մողես (*Darevksia praticola* (Eversmann, 1834) - VU B1ab(iii)+2a, անդրկովկասյան սահնօձ - (*Zamenis hohenackeri*, Strauch, 1873) - VU B1ab (iii), կովկասյան կատվաօձ (*Telescopus fallax* (Fleischmann, 1831) - VU B1ab(iii):

Դիտարկված տեսակների զգալի մասի ապրելավայրերը տեղակայված են ենթակառուցվածքի օբյեկտների (ճանապարհների) տարածքներում: Անտառային գոտում սողունները սակավաթիվ են, դրանք առավել հաճախ հանդիպում են

համեմատաբար չոր քարերով պատված տարածքներում և ժայռային մերկացումների հատվածներում:

Հիմնական վտանգներ: Սողունների բազմազանության վրա ազդող հիմնական վտանգներն են.

- Մարդու գործունեության արդյունքում (հատումներ) կենսամիջավայրերի փոփոխություն և բնական ապրելավայրերի (բիոտոպների) ոչնչացում:
- Կենսամիջավայրի աղտոտում օրգանական և անօրգանական թափոններով:
- Ապօրինի որսը՝ սիրող կոլեկցիոնների կողմից:

Պահպանություն: Անհրաժեշտ է իրականացնել հանրային իրազեկման քարոզարշավներ, մշակել և հրատարակել բնապահպանական բրոշյուրներ և տարածել համայնքներում, ներկայացնել այդ տեսակների կարևորությունը և նշանակությունը էկոտուրիզմի հետ կապված գործողությունների ընթացքում և այլն:

5.2.4. Թռչուններ

Նկարագրություն: Անտառտնտեսության սաղարթավոր անտառների, լեռնային մարգագետինների, ինչպես նաև կտրտված ռելիեֆի և հարուստ ժայռաբեկորների առկայությունը նպաստավոր են թռչունների ապրելավայրերի և բազմազանության համար:

Ընդհանուր առմամբ, տարածաշրջանում հանդիպում են թռչունների մոտ 260 տեսակ, որոնց մոտ 50%-ը բնադրում են այդ տարածքներում, իսկ մնացածը հանդիպում են միայն չորի ժամանակ և ձմեռում են: Մոտ 60 տեսակներ գրանցված են Հայաստանի Կարմիր գրքում, դրանք բոլորը գնահատված են ԲՊՄՄ դասակարգիչների կիրառմամբ: Անտառտնտեսության տարածքում տվյալները հավաքվել են գրական աղբյուրներից և դաշտային դիտարկումների արդյունքում: Ստացված տվյալների համաձայն անտառտնտեսության թռչնաշխարհը ներկայացված է մոտ 120 տեսակով, որոնց մեծամասնությունն անտառային թռչուններ են՝ կենդեխներ, երաշտահավեր, փայտփորներ և այլն, սակայն ժայռային գոյացություններում և քարացրոններում հանդիպում են նաև ժայռային թռչնատեսակներ, օրինակ՝ գիշանգղը և սապսանը, իսկ բաց տարածքներում՝ մարգագետնային և տափաստանային տեսակներ: Աղստև գետի վտակների գետահովտներում երբեմն հանդիպում են տարբեր կտցարներ, որորներ, բադեր, տառեղներ և այլն:

Անտառտնտեսության թռչնաֆաունայի 14 տեսակ գրանցված է Հայաստանի Կարմիր գրքում՝ վտանգվածության տարբեր կարգավիճակով, այդ թվում՝

- սև արագիլ - *Ciconia nigra* VU D1, գառնանգղ (մորուքավոր անգղ) - *Gypaetus barbatus*, Linnaeus, 1758 - VU D1
- գիշանգղ *Neophron percnopterus* Linnaeus, 1758 - EN A2bcde+3bcde+4bcde
- սպիտակագլուխ անգղ - *Gyps fulvus* (Hablizl, 1783) - VU D1
- օձակեր արծիվ - *Circaetus gallicus* VU D1
- եվրոպական ճնճղաճուռակ - *Accipiter brevipes* VU B1ab(iii)+2ab(iii)
- փոքր ենթարծիվ - *Aquila pomarina* C.L. Brehm, 1831 - VU D1
- մեծ ենթարծիվ - *Aquila clanga* Pallas, 1811 - VU C2a (ii)
- քարարծիվ - *Aquila chrysaetos*, Linnaeus, 1758 - VU D1
- գաճաճ արծիվ - *Hieraetus pennatus*, J.F. Gmelin, 1788 - VU D1

- ցախաքլորավոր, - *Accipiter gentilis* (Linnaeus, 1758) - VU B1ab(iii)+2ab(iii) D1
- սապսան - *Falco peregrinus*, Tunstall, 1771 - VU D1
- գեղանի կրունկ - *Anthropoides virgo*, Linnaeus, 1758 - VU B1ab(iii)+2ab(iii)
- բվեճ - *Bubo bubo* (Linnaeus, 1758) - VU B1a; C2a(i); D1
- կիսասպիտակավիզ ճանճոր - *Ficedula semitorquata* (Homeyer, 1885) – DD
- կարմրաթև մագլցող - *Tichodroma muraria* (Linnaeus, 1766) - DD
- իսպանական ճնճղուկ - *Passer hispaniolensis* (Temminck, 1820) VU B1ab(iii)+2ab(iii):

Հիմնական վտանգներ: Թռչունների բնադրավայրերի ոչնչացումն առաջին հերթին պայմանավորված է ինտենսիվ անտառահատումներով: Հասուն ծառերի հատումը խոչընդոտում է մեծ գիշատիչ թռչունների բնադրմանը: Նմանապես, մահացած փչակավոր ծառերի հատումը բացասաբար է ազդում փչակներում բազմացող հազվագյուտ տեսակների վրա: Գարնանային ու ամառային անտառահատումը խոչընդոտում է գիշատիչ և այլ մեծ տեսակի թռչունների բազմացմանը, որոնք առավել զգայուն են անհանգստության հանդեպ:

Վտանգ է ներկայացնում նաև որսագողությունն ու թռչունների հատուկ տեսակների, հատկապես հավազգիների (մոխրագույն կաքավ, լոր) ու խոշոր գիշատիչ թռչունների (մասնավորապես անգղներ) ուղղակի հետապնդումը և որսը ապօրինի առևտրի նպատակով:

Պահպանություն: Պահպանության կարիք ունեն ՎՎ Կարմիր գրքում գրանցված տեսակները: Դեգրադացված անտառների վերականգնումը թռչնաֆաունայի վիճակի բարելավման կարևոր միջոցառումներից է:

5.2.5. Կաթնասուններ

Նկարագրություն: Իջևանի տարածաշրջանում, և մասնավորապես Սևքարի անտառտնտեսության տարածքում բնակվող կաթնասունները բնորոշ են Հայաստանի լայնատերև անտառներին: Բացի դրանից, որոշ տեսակներ կապված են անտառից վերև գտնվող լեռնային մարգագետինների և տարբեր բարձրություններում նեղ տարածում ունեցող քարքարոտ տեղամասերի հետ:

Հիմք ընդունելով գրականության տվյալները, բնակչության բանավոր հաղորդած տվյալները և անտառտնտեսությունների աշխատողների տվյալները, ինչպես նաև անհատական դիտարկումները (ոտնահետքերի կամ կենսակերպի հետքերի դիտարկումները) անտառտնտեսության տարածքում հայտնաբերվել է 43 տեսակի կաթնասուններ:

Գիշատիչներից տարածքում առավել հանդիպում են աղվեսը և շնագայլը: Սմբակավորներից լայնատերև անտառային վայրերում հանդիպում է այծյամը, վայրի խոզը: Աքիսանմաններից հաճախ են հանդիպում գորշուկը, աքիսը և կզաքիսը:

Հայաստանում բնակվող ձեռնաթևավորների 30 տեսակներից 9 տեսակը հայտնաբերվել է ուսումնասիրվող տարածքում, որոնցից 2-ը գրանցված են ՎՎ Կարմիր գրքում:

Կրծողների ֆաունայում գերակշռում են 2 տեսակի անտառային մկներ, որոնցից հաճախ բռնվել է կովկասյան մուկը - *Apodemus ponticus (flavicollis)*: Վերջինս նշվում է ինչպես բաց, այնպես էլ անտառային տարածքների համար: Դաղստանյան դաշտամուկը բռնվել է անտառի և մարգագետնի սահմանին, ավելի հազվագյուտ են թփուտային դաշտամուկը և սովորական դաշտամուկը: Լայնատերև անտառային

հատվածում հաճախ են սովորական պարսկական սկյուռը, մեծ քնամուրը, ավելի քիչ է հանդիպում անտառային քնամուրը:

Միջատակերներից հարկ է առանձնացնել Շելկովնիկովի կուտորան, որը բնակվում է գետակների ափերին, սպիտակափոր ոզնին և փոքր խլուրդը:

Անտառտնտեսությունում հանդիպող կաթնասուններից 7 տեսակը գրանցված է Հայաստանի Կարմիր գրքում՝ վտանգվածության տարբեր կարգավիճակով: Դրանք են՝ սովորական երկարաթև չղջիկ- *Miniopterus schreibersi* (Kuhl, 1817) VU B1ab(iii)+2ab(iii), ասիական լայնական չղջիկը - *Barbastella leucomelas* (Cretzschmar, 1826) - VU B1ab(iii), գորշ ականջեղը - *Plecotus auritus* L., 1758 - VU B1a, ծալքաշորթ լայնական չղջիկ- *Tadarida teniotis* (Rafinesque, 1819) DD, ջրասամույրը - *Lutra lutra* (Linnaeus, 1758) - EN D, գորշ արջը - *Ursus arctos* Linnaeus, 1758 VU B2ab(iii,iv), անտառակատուն - *Felis silvestris* Schreber, 1777 VU B1ab(iii) և վերջերս արձանագրված կովկասյան ընձայռուձր- *Panthera parduscaucasica* (Satunin, 1914) CR C2a(i); D, որի հետ կապված ուսումնասիրությունները անհրաժեշտ է շարունակել:

Հիմնական վտանգներ: Անկանոն ինտենսիվ անտառհատումները շարունակում են մնալ տեսակների ապրելավայրերի քայքայման և դրանց վիճակի վատացման հիմնական պատճառը: Վտանգ է ներկայացնում նաև ապօրինի որսը:

Պահպանություն: Պահպանության կարիք ունեն Կարմիր գրքում գրանցված տեսակները:

Վտանգված տեսակներից պետք է հատուկ ուշադրություն դարձնել ջրասամույրի (*Lutra lutra*) պահպանությանը: Այդ նպատակով անհրաժեշտ է իրականացնել տեսակի ապրելավայրերի դաշտային ուսումնասիրություն և մոնիթորինգ:

Դեգրադացված անտառների վերականգնումը տեսակների վիճակի բարելավման կարևոր միջոցառումներից է:

5.3 Անտառային տնտեսության վարման հիմնական սկզբունքները

Անտառային էկոհամակարգերի զարգացման բնականոն հաշվեկշիռն ապահովելու նպատակով՝ հաշվի առնելով անտառկազմող ծառատեսակների կենսաբանական առանձնահատկությունները, ներկա անտառչինությունը իրականացվել է հիմք ընդունելով հատման հասակների հետևյալ դասակարգումն՝ ըստ 2005թ. ընդունված անտառային օրենսգրքի (աղյուսակ 26):

Աղյուսակ 26. Անտառի պաշտպանական կատեգորիաները և ըստ գերակշռող ծառատեսակների հատման տարիքները

Ծառատեսակի անվանումը	Հասակային դասի տևողությունը	Անտառի կատեգորիան ըստ նշանակության		
		Արտադրական	Պաշտպանական	Հատուկ
Սոճի	20	121	141	161
Կաղնի սերմնային	20	161	181	201
Հաճարի	20	141	161	181
Հացի, թեղի, թխկի	20	121	141	161
Ընկուզենի հունական	20	141	161	181
Կաղնի շիվային	10	61	71	81
Բոխի սերմնային	20	81	101	121

Ծառատեսակի անվանումը	Հասակային դասի տևողությունը	Անտառի կատեգորիան ըստ նշանակության		
		Արտադրական	Պաշտպանական	Հատուկ
Լորի	10	91	101	111
Կեչի	10	61	71	81
Կաղամախի, ուռենի, բարդի	10	41	51	71
Բոխի շիվային և այլ ցածրարուն տեսակներ	10	61	71	81
Ղաժի	10	41	51	61
Տանձենի, խնձորենի	20	101	121	141

Անտառային տնտեսության վարման հիմնական սկզբունքներում ի թիվս այլ բնական ռեսուրսների, կարևոր նշանակություն է տրվելու նաև ջրային ռեսուրսների պահպանությանը: Մասնավորապես, կառավարման պլանի շրջանակներում իրականացվող աշխատանքները պետք է իրականացվեն այնպիսի եղանակով, որը կբացառի մոտակա ջրային ռեսուրսների հատակների, ավերի, հոսքի կամ հատկությունների փոփոխումը, ինչպես նաև կբացառվեն այլ ջրօգտագործողների հետ հնարավոր բախումները:

5.4 Անտառշահագործման և փայտամշակման բնութագիրը

Անտառտնտեսությունում հատուկ անտառպատրաստման արտադրություն և անտառհումքային բազաներ չկան:

Բնափայտի պատրաստումը կատարվում է՝

- հատման նշանակված կանգուն ծառերի հատում բենզասղոցով,
- շինափայտի, վերամշակման ենթակա փայտի և վառելափայտի առանձնացում և կուտակում անտառում,
- անտառից տեղափոխում մեքենայի բարձման հարթակ տրակտորով կամ հատուկ տեխնիկայով,
- բարձումը և բեռնաթափումը կատարվում է ձեռքով:

Անտառտնտեսությունում անտառանյութի մթերումը կատարվում է պայմանագրային և ինքնապատրաստման եղանակով՝ գնորդների կողմից:

5.5 Բնափայտային անտառօգտագործում

Անտառտնտեսությունում բնափայտը մթերվում է անտառվերականգնման հատումներից (արտադրական նշանակության անտառներում), անտառի խնամքի և սանիտարական հատումներից և մասամբ այլ հատումներից:

2005-2020 թվականներին անտառտնտեսության կողմից պլանային հատումներից պատրաստվել և մթերվել է ընդհանուր հաշվով 58589խտմ³ անտառանյութ, նույն թվում խնամքի հատումներից 10674խտմ, սանիտարական հատումներից՝ 47915խտմ:

5.5.1. Անտառվերականգնման հատումներ

Անտառտնտեսության արտադրական նշանակության ընդհանուր 12172,4հա մակերես և 1772484խտ.մ³ պաշարից, հասուն և գերհասուն տարիքային խմբի

ծառուտների ընդհանուր մակերեսը կազմում է 2233,7հա, ընդհանուր պաշարը՝ 380258խտ.մ³, նույն թվում՝ կաղնին 47,2հա-5285մ³, հաճարին՝ 922,4հա-206060մ³, և բոխին՝ 878,3հա-140722մ³:

Անտառվերականգնման հատումներ նախատեսվել են 0,7 և բարձր լրիվության, ինչպես նաև 0,7-ից ցածր լրիվության ծառուտներում՝ մայր սաղարթի տակ 8000 և ավելի, ոչ պակաս 1,5մ բարձրության հուսալի մատղաշի առկայության պայմաններում (ՀՀ կառավարության 07 սեպտեմբերի 2006թ. N:1412-Ն որոշում): Հաշվի առնելով քամատապալման վտանգը, հատման նախատեսված հատվածների մակերեսները չեն գերազանցվել 50 հեկտարից:

5.5.2. Խնամքի հատումներ

Համաձայն անտառկառավարման պլանների մշակման հրահանգի՝ խնամքի հատումները նշանակվում են այն բոլոր ծառուտների համար, որտեղ, անտառագիտական հասկացողությամբ, խնամք է պահանջվում, ընդ որում խնամքի հատումները չեն նախատեսվում անտառվերականգնման հատումից մեկ հասակային դաս առաջ:

Ծառուտի տարիքից, լրիվությունից և ընդհանուր վիճակից կախված՝ նախագծվել են խնամքի հատումներ՝ հատման կրկնման հետևյալ հաճախականությամբ.

1. լուսավորման - մաքրման - հատման կրկնման հաճախականությունը 5 տարի,
2. նոսրացման - հատման կրկնման հաճախականությունը 10 տարի,
3. անցումային - հատման կրկնման հաճախականությունը 10 տարի:

Նախորդ կառավարման պլանով, 2005-2014թթ համար նախատեսված է եղել խնամքի հատումներ, ընդհանուր 805,3 հեկտարի վրա, հատման նախատեսված ընդհանուր պաշարը 24695խտ. մ³, նույն թվում լուսավորման-մաքրման՝ 25,6հա, 100խտ.մ³, նոսրացման՝ 48,2հա, 1139խտ.մ³ և անցումային հատումներ՝ 731,5հա, 23456խտ.մ³ պաշարով: 2005-2020 թվականներին փաստացի իրականացվել են՝ նոսրացման հատումներ՝ 87,5 հեկտարի վրա, հատված ընդհանուր պաշարը՝ 719,3խտ.մ³, անցումային հատումներ՝ 341հա, 9954,7խտ.մ³ պաշարով: Սերմնային ծագման 1-ին հասակային դասի ծառուտներում լուսավորման - մաքրման հատումներ չի իրականացվել: 90 հեկտարի վրա իրականացվել է կոճղաշիվային եղանակով վերականգնման աջակցման աշխատանքներ:

2021-2030 թվականների համար խնամքի հատումներ նախատեսվել են ընդհանուր 1027,7հա անտառածածկ հատվածներում. ընդհանուր պաշարը 235280մ³, հատման նախատեսված պաշարը 26924մ³, այդ թվում իրացման ենթակա բնափայտը 22865մ³, որից շինափայտի պաշարը 6794մ³, վառելափայտը 16065մ³:

Նոսրացման հատումներ նախատեսվել են ընդհանուր 97,1 հեկտարի վրա, հատվածների ընդհանուր պաշարը 7900մ³, հատման նախատեսված պաշարը 1165խտ.մ³, այդ թվում իրացման ենթակա պաշարը 994մ³, որից շինափայտի պաշարը 219մ³, իսկ վառելափայտը 775մ³:

Անցումային հատումներ նախատեսվել են ընդհանուր 930,6 հեկտարի վրա, հատվածների ընդհանուր պաշարը 227380մ³, հատման նախատեսված պաշարը 25759խտ. մ³, այդ թվում իրացման ենթակա պաշարը 21871մ³, որից շինափայտի պաշարը 6575մ³, իսկ վառելափայտը 15290մ³ (աղյուսակ 27):

Աղյուսակ 19. Ամփոփագիր խնամքի հատումների հաշվարկային ծավալների վերաբերյալ

Անտառայնություն	Քառակուսու №	Հատվածի №	Մակերեսը, հա	Խողմնադրությունը, լանջ թեքությունը °	Ծովի մակերևույթից բարձրությունը, մ	Ծառատի կազմը	Բնիխտեղը	Լրիվությունը	Տարիքը	Հատվածի պաշարը, մ³	Հատման համար լախատեսված պաշարը ¹³	հրացվող		
												Ընդամենը	որից	
													Շինափայտ	Վառելափայտ
Նոսրացման հատում														
Սևքարի	1	21	5,6	Հս-Ամ 20	880	6Բ2Հ1Լ1Թխ+Հր	3	0,7	40	690	69	58	-	58
	24	13	5,8	Հս-Ալ 25	870	10Ս	2	0,7	30	630	63	54	27	27
	Ընդամենը		11,4							1320	132	112	27	85
Աչաջրի	14	13	5,7	Ալ 20	980	7Բ3Կ	4	0,7	30	220	30	25	-	25
	15	11	4,8	Հվ-Ալ 25	920	7Բ2Կ1ՂԺ	4	0,7	30	230	23	20	-	20
	15	12	12,1	Հվ-Ալ 20	1020	5Բ2Կ2ՂԺ1Գ Առ. ծառ. 10Կ	4	0,7	30 120	470 60	50	43	-	43
	16	26	17,3	Ալ 30	1680	7Կ2Բ1Հ Առ. Ծառ. 7Հ3Կ	3	0,7	40 140	1690 350	350	300	90	210
	19	27	6,1	Ալ 20	1030	4Հգ4Բ2Կ	4	0,8	30	200	40	34	4	30
	19	34	19	Ալ 30	970	6Բ2Հց1Կ1ՂԺ Առ. ծառ. 10Հց	4	0,7	30 90	950 190	100	85	8	77
	25	15	4,2	Հվ-Ալ 25	1520	7Բ3Հց+Կ 5Բ5Լ	3	0,8	30 80	320 40	70	60	-	60
	Ընդամենը		69,2							4720	663	567	102	465
Կիրանցի	5	3	16,5	Հս-ամ 20	1020	6Թխ2ՀՅ1Բ1Հ	2	0,8	30	1860	370	315	90	225
	Ընդամենը		16,5							1860	370	315	90	225
Ամբողջը նոսրացման			97,1						7900	1165	994	219	775	
Անցումային հատում														
Սևքարի	1	24	2	Ամ 20	830	4Կ4ՂԺ1Բ1Թխ	4	0,7	90	220	22	19	-	19
	3	21	13,7	Հս-Ամ 30	1150	4Կ3Հց3Բ+Թխ	3	0,7	100	2730	273	230	30	200
	3	30	1,7	Հվ-Ամ 30	1200	4Կ4ՂԺ2Հց	4	0,7	120	200	20	17	-	17
	6	14	6,9	Հս-Ամ 25	1030	7Բ2Հ1Կ	3	0,7	80	1500	150	128	20	108
	6	39	6,9	Հս-Ամ 25	1350	5Կ5Բ+Հ	4	0,8	100	1390	300	255	30	225
	6	40	3,5	Հս-Ամ 25	1340	8Հ2Բ+Թխ	3	0,8	110	1170	234	200	50	150
	11	13	15,4	Հս-Ամ 25	1370	10Հ+Բ	2	0,8	120	6270	1254	1066	400	666
	11	16	12,5	Հս 30	1400	8Հ2Բ+Կ	2	0,8	120	5300	1060	900	300	600
	12	10	2,3	Հս-Ալ 10	1160	10Ըհ	2	0,7	70	400	40	34	10	24
	12	27	15,9	Հվ-Ալ 25	1450	6Կ4Բ+Հ	4	0,7	90	2590	350	300	30	270
	12	38	19,5	Հս-Ալ 20	1420	10Հ 6Հ4Բ	4	0,3 0,4	80 40	1480 1110	250	212	64	148
	14	16	2,3	Ամ 25	1180	9Հ1Բ+Թխ	2	0,7	130	820	82	70	28	42
	16	35	3,1	Հվ-Ամ 30	1560	7Բ3Կ+Հ	4	0,7	90	550	82	70	10	60
	16	50	5,4	Հվ-Ամ 30	1560	7Բ2Հ1Կ	4	0,7	120	1410	210	178	20	158
	17	8	4,3	Հվ 20	1450	7Հ3Բ 5Հ5Բ	3	0,3 0,4	80 30	330 210	50	42	5	37
	17	14	10	Հվ-Ալ 20	1370	8Հ2Բ 6Բ4Հ	3	0,3 0,4	80 30	830 620	140	120	20	100
	18	6	3,7	Հս-Ամ 30	1230	6Հ3Բ1Թխ+Կ	2	0,7	120	1320	132	112	28	84
	18	11	4,6	Հվ 30	1330	6Կ3Բ1Հ+Հց+Թխ	4	0,7	130	1070	107	91	15	76
18	14	3,9	Հվ-Ալ 20	1400	5Կ3Բ1Թխ+Հց	4	0,8	110	850	170	145	36	109	
18	16	4,7	Հվ-Ալ 20	1440	4Կ4Բ1Հ1Թխ	4	0,7	120	890	89	76	15	61	

Անտառայտություն	Քառակուսու №	Հատվածի №	Մակերեսը, հա	Խողմնադրությունը, լանջ թեքությունը	Ծովի մակերևույթից բարձրությունը, մ	Ծառատի կազմը	Բ-նիստերը	Լիվությունը	Տարիքը	Հատվածի պաշարը, մ³	Հատման համար սահմանված պաշարը, մ³	Իրացվող		
												Ընդամենը	որից	
													Շինվիայտ	Վառելիքայտ
	18	18	3,6	Հվ-Ամ 30	1410	64Բ+Հց	4	0,7	130	770	100	85	15	70
	18	32	8,8	Հվ-Ամ 25	1360	44Բ2Հ	4	0,7	150	2090	209	178	35	143
	18	47	4,3	Հվ-Ամ 15	1480	9ԿԲ	4	0,8	70	610	90	77	15	62
	Ընդամենը		159,0							36730	5414	4605	1176	3429
Աչաջրի	3	3	28,0	Հս-Ալ 20	1400	9Հ1Բ/	3	0,7	90	6100	610	518	181	337
	7	23	7,6	Հվ-Ալ 15	950	44Բ1Հ1Հց	4	0,7	80	930	93	79	15	64
	21	12	8,5	Հվ-Ալ 30	1550	642Հց2Բ	4	0,8	150	2010	400	340	120	220
	23	11	4,5	Հվ-Ամ 30	1580	743Բ+Հց	4	0,7	130	1050	105	88	30	58
	38	7	12,6	Հս-Ալ 25	1600	7Հ3Բ+Թխ	3	0,7	80	2750	275	235	90	145
	38	8	17,2	Հվ-Ալ 25	1620	44Բ1Թխ1Հ	4	0,7	100	2800	360	306	45	261
	38	9	12,5	Հվ-Ամ 30	1550	443Բ2Հ1Թխ Առ ծառ հ,բ	4	0,7	70 120	1780 130	300	255	75	180
	38	23	9,2	Հվ-Ամ 30	1520	7Բ2Կ1Հ	3	0,8	80	2050	400	340	34	306
Ընդամենը		100,1							19600	2543	2161	590	1571	
Գետաջրի	2	20	4,7	Հս-Ալ 20	1290	443Հց3Լ+Թխ+Բ	3	0,7	130	1050	105	90	30	60
	3	16	4,3	Հս-Ալ 30	1280	543Դժ2Թխ+Հց	4	0,7	110	730	73	62	6	52
	3	29	5,8	Հվ 25	1230	6Հց2Կ2Դժ	4	0,7	100	750	75	64	6	58
	10	19	7,8	Ալ 25	880	642Թխ1Հց1Դժ	4	0,7	90	1160	116	99	20	79
	11	13	6,1	Ալ 30	1170	5Հց3Կ2Դժ	4	0,7	80	660	66	56	6	50
	11	21	5,8	Հվ 20	1320	742Բ1Հց	4	0,7	100	860	86	73	25	48
	11	27	14,7	Հվ-Ամ 30	1420	542Հց2Բ1Թխ	4	0,7	130	2720	272	231	60	171
	11	34	23,5	Հվ 25	1240	741Բ1Հց1Թխ	5	0,7	130	3500	350	300	90	210
	12	1	14,7	Հվ-այ 25	1460	643Հ1Բ	4	0,7	110	3010	300	255	90	165
	12	18	11,2	Ալ 20	1550	542Հ2Բ1Թխ	4	0,7	80	1380	138	117	40	77
	14	3	10	Հվ 30	1650	543Բ1Հց1Դժ	4	0,7	110	1700	170	145	35	110
	14	28	10,1	Հվ-Ալ 30	1360	543Բ1Հց1Թխ	4	0,7	120	1720	172	146	40	106
	15	21	10,3	Հս-Ալ 30	1480	10Հ+Թխ	3	0,7	130	3670	367	312	122	190
	15	26	3,8	Հս-Ամ 30	1720	7Հ3Բ	3	0,7	100	870	87	74	20	54
	17	29	2,7	Հվ-Ամ 30	1320	544Բ1Հց	4	0,8	110	570	114	97	15	82
	17	32	9,7	Հվ 30	1340	643Բ1Թխ+Հց	4	0,7	120	1930	193	164	50	114
	18	10	6,7	Ալ-25	1700	842բ+հ	4	0,7	110	1190	120	102	20	82
	18	17	4,2	Հվ-Ալ 30	1630	743Բ	4	0,7	100	710	71	60	12	48
	18	19	4,3	Հվ-Ալ 30	1640	44Բ2Հ	4	0,7	110	860	86	73	14	59
	19	6	9	Հվ-Ամ 25	1780	5Հ3Բ2Կ Առ ծառ 10Հ	3	0,7	110 160	2330 230	460	390	136	254
	19	26	3,9	Ալ 30	1590	5Հց3Կ2Բ	4	0,7	130	730	73	62	15	47
	19	27	22,3	Հվ-Ամ 30	1650	543Բ2Հ+Հց	4	0,7	110	4440	444	377	113	264
	19	28	24,4	Հվ 25	1650	742Բ1Հ	4	0,8	110	5710	1140	970	300	670
	19	33	7,3	Հվ-Ամ 30	1580	444Հց2Բ	4	0,7	120	1350	135	115	35	80
	19	36	5,5	Հվ-Ալ 25	1530	542Թխ2Բ1Հց	4	0,7	120	970	97	80	24	56
	19	37	4,6	Ամ 25	1500	642Հ2Բ	4	0,7	100	750	75	64	20	44
	19	38	4,9	Հվ-Ալ 30	1500	7Բ1Կ1Հ1Հց	4	0,7	100	990	99	84	10	74
	19	42	5,4	Հվ-Ալ 25	1560	444Հ2Բ	4	0,7	120	1030	103	87	30	57
	19	48	7,5	Հվ-Ամ 25	1530	9ԿԲ	4	0,7	120	1330	133	113	40	73
	19	53	2	Հվ-Ամ 25	1500	643Բ1Հց	4	0,7	110	350	35	30	6	24
	20	22	4,5	Հվ 25	1640	543բ2Թխ/	4	0,8	120	910	136	116	30	86
	20	25	13,2	Ալ 30	1680	643բ1Հց+Թխ	4	0,8	110	2350	470	400	120	280
	20	29	3,8	Ամ 30	1740	443Բ2Հց1Թխ+Հ	4	0,7	90	700	70	60	10	50
20	30	11,1	Հվ-Ամ 30	1600	444բ1Թխ1Հց+Հ	4	0,8	130	2150	376	320	64	256	
20	32	8,4	Հվ-Ալ 30	1630	442Բ2Թխ2Հց	4	0,7	130	1960	196	166	60	106	
20	39	6,1	Ալ 25	1450	444Հց2Բ+Հ	4	0,7	100	990	99	84	25	59	
20	42	2,1	Հվ-Ամ 25	1490	544Բ1Հց	4	0,7	110	370	50	42	5	37	

Անտառայտություն	Քառակուսու №	Հատվածի №	Մակերեսը, հա	Խողմնադրությունը, լանջ թեքությունը °	Ծովի մակերևույթից բարձրությունը, մ	Ծառատի կազմը	Բ-նիստերը	Լրիվությունը	Տարիքը	Հատվածի պաշարը, մ³	Հատման համար սահմանելիս պաշարը, մ³	Իրացվող			
												Ընդամենը	որից		Վառելիքայտ
													Շինվածայտ	Վառելիքայտ	
	20	52	3,2	Հվ-Ամ 20	1430	444Բ1Հց1Թխ	4	0,7	110	610	61	52	10	42	
	20	53	1,5	Հվ-Ամ 25	1490	544Բ1Հց	4	0,7	100	270	30	25	4	19	
	20	57	7,4	Հվ 25	1400	841Թխ1Բ	4	0,7	120	1410	141	120	42	78	
	21	15	8,1	Հվ-Ալ 30	1550	841Բ1Հց+Հ	4	0,7	120	1890	189	160	60	100	
	21	18	11,7	Հվ-Ամ 30	1530	7Հ3Բ Առ. ծառ. 10Հ	3	0,7	90 140	3170 120	400	340	120	220	
	21	26	10,5	Ալ 30	1520	642Բ2Հց	4	0,8	110	2230	446	380	130	250	
	21	46	2,5	Հս-Ալ 30	1400	8Հ2Բ+Կ	3	0,7	130	800	80	68	25	43	
	22	13	6	Հվ-Ալ 30	1560	842Բ	4	0,7	90	850	85	72	20	52	
	22	14	7,6	Հվ 20	1500	542Բ1Թխ1Հց1ԴԺ	4	0,7	100	1240	124	105	30	75	
	22	18	5,1	Հվ-Ալ 20	1540	941Բ+Հց+Հ	4	0,7	120	1050	105	88	25	63	
	22	39	1,6	Հս-Ալ 15	1680	743Բ	4	0,8	65	200	30	25	5	20	
	22	44	1,9	Հվ-Ալ 20	1600	10Հց	2	1	60	450	135	115	50	65	
	22	45	1,8	Հվ-Ալ 20	1570	10Հց	2	1	60	400	120	102	45	57	
	22	46	0,9	Հվ-Ամ 5	1590	10Հց	2	1	60	220	66	56	25	31	
	23	3	7,5	Ամ 25	1580	643Բ1Հց	3	0,8	110	1910	380	323	80	243	
	23	7	0,6	Հս-Ալ 10	1640	10Կ	3	0,8	55	80	12	10	3	7	
	23	9	9,7	Հվ-Ամ 15	1650	642Բ1Հ1Հց	3	0,7	100	1960	196	166	50	116	
	23	10	1,4	Ամ 10	1650	842Ա	3	0,8	55	140	21	18	9	9	
	23	13	2,1	Հս-Ալ 10	1660	10Կ	2	0,9	55	370	92	78	28	50	
	23	15	9,8	Հվ-Ամ 20	1600	544Բ1Հ+Հց	3	0,7	100	2010	201	170	34	136	
	23	19	11,3	Ալ 15	1640	10Կ+Բ	4	0,8	100	2080	312	265	106	159	
	23	20	2,3	Հս-Ալ 20	1680	10Ա+Կ	2	0,8	50	400	40	34	17	17	
	23	25	13	Հս-Ամ 25	1700	10Հ Առ. ծառեր h	3	0,7	110 160	3800 260	600	510	230	280	
	23	34	4,2	Հս-Ալ 10	1700	10Կ	4	0,8	55	380	57	50	20	30	
	23	35	8,8	Ամ 20	1660	642Բ1Հ1Հց	3	0,8	110	2240	300	255	75	180	
	23	37	1,6	Հս 5	1700	10Կ	4	0,7	55	110	11	9	4	5	
	23	41	5,9	Հս-Ամ 20	1710	9Հ1Կ Առ ծառ10Հ	3	0,7	70 160	1230 60	180	153	60	93	
	24	23	1,2	Հս-Ալ 10	1660	10Կ	4	0,9	55	140	30	25	12	13	
	24	25	4,5	Հս-Ամ 25	177	10Հ+Թխ	3	0,7	100	1240	124	85	38	47	
	25	11	4,5	Հվ-Ալ 30	1400	5Թխ3Բ2Կ+Հց	3	0,7	120	1360	136	116	40	76	
	25	25	6,2	Հս 10	1670	10Կ	3	0,9	47	810	200	170	68	102	
	25	28	2,9	Հս-Ամ 25	1710	10Հ	2	0,8	60	690	100	85	34	51	
	26	6	15,8	Հս-Ալ 30	1500	9Հ1Բ Առ Ծառ 10Հ	3	0,7	110 140	4550 320	700	595	240	355	
	26	11	2,6	Հս-Ալ 10	1680	10Կ	4	0,8	70	370	55	47	19	28	
	Ընդամենը		492,1							100100	12957	10992	3512	7474	
Կիրանցի	3	21	4,5	Արմ-25	1170	5Հց3ԴԺ1Կ1Բ	4	0,7	90	350	40	34	5	29	
	4	11	3,2	Ալ 25	1060	9Հց1ԴԺ Առ ծառ 10Կ	4	0,7	80 130	330 30	33	28	3	25	
	4	40	2,7	Ալ-20	1250	4Կ3հց2Բ	4	0,7	80	400	40	34	7	27	
	4	41	3,1	Ալ 10	1200	10Հց	2	0,9	60	600	120	102	40	62	
	5	5	11,8	Հս-Ամ 20	1110	10Հ+Բ	3	0,7	120	4000	400	340	136	204	
	5	7	6,1	Հս-Ամ 30	1100	4Հ4Բ2Կ	3	0,7	100	1760	176	150	30	120	
	5	20	6,9	Հս-Ամ 30	1300	7Հ3Բ+Թխ	3	0,7	120	2100	210	178	45	133	
	7	18	9,9	Ալ 25	1400	6Հ3Բ1Լ	2	0,7	120	2890	289	245	75	170	
	8	2	23,8	Ալ 30	1330	442Հց2Թխ1Բ1Լ	4	0,7	120	5090	509	433	195	238	
	9	9	3	Հվ-Ամ 30	1230	7Հ3Բ	3	0,7	120	860	86	73	20	53	
	9	17	9,5	Հս-Ամ 30	1330	5Հ5Բ	3	0,7	100	3020	302	257	57	200	
	9	21	4,7	Հս-Ամ 25	1495	742Հ1Բ	3	0,7	90	890	89	70	25	45	

Անտառայտություն	Քառակուսու №	Հատվածի №	Մակերեսը, հա	Պղնձարդությունը, լանջ թեքությունը	Ծովի մակերևույթից բարձրությունը, մ	Ծառուտի կազմը	Բ-նիստերը	Լրիվությունը	Տարիքը	Հատվածի պաշարը, մ ³	Հատման համար սահմանված պաշարը, մ ³	Իրացվող		
												Ընդամենը	որից	
													Շինվիայտ	Վառելիքայտ
	10	2	9,9	Ալ 30	1380	544Բ1Թխ+Հ	4	0,7	110	1830	183	155	40	115
	10	10	4,6	Հս-Ալ 30	1480	9Հ1Բ	3	0,7	130	1560	156	133	45	88
	10	14	6,1	Հս-Ալ 30	1550	5Հ3Բ2Կ	3	0,7	120	1860	186	158	45	113
	11	16	8,8	Հվ-Ամ 30	1530	4Կ4Բ1Հ1Թխ	4	0,7	120	1750	200	170	34	136
	13	2	3,9	Հս-Ալ 30	1120	7Հ2Բ1Թխ	3	0,7	110	1250	125	106	37	69
	13	22	10,3	Ալ 25	1450	8Հ2Բ+Թխ Առ. ծառեր Հ,Կ	3	0,7	120 150	3340 210	500	425	150	275
	14	32	12,9	Հվ-Ամ 30	1630	5Բ3Հ2Կ Առ. ծառեր Հ	4	0,7	100 140	2940 130	350	300	100	200
	17	23	7,1	Հվ-Ալ 30	1400	5Հ2Բ2Հց1Կ	3	0,7	120	1920	192	163	53	110
	18	23	10,9	Հս-Ալ 30	1520	5Կ3Բ2Հ	4	0,7	110	2170	217	185	45	140
	19	8	7,8	Հս-Ալ 25	1600	5Հ3Բ2Կ	3	0,8	80	1860	280	237	70	167
	20	6	7,9	Հվ 25	1570	9Կ1Բ	4	0,7	150	1620	162	137	40	97
	Ընդամենը			179,4						70950	4845	4113	1297	2816
Ամբողջը անցումային				930,6						227380	25759	21871	6575	15290
Ամբողջը խնամքի				1027,7						235280	26924	22865	6794	16065

5.5.3. Անտառապաշտպանական միջոցառումներ

ՀՀ անտառային օրենսգիրքը (2005թ), սանիտարական հատումների իրականացման կարգը և անտառկառավարման պլանների մշակման հրահանգը սահմանում են անտառապաշտպանական միջոցառումների իրավական ասպեկտները և իրականացման կարգը, համաձայն որոնց անտառապաշտպանական միջոցառումները ներառում է անտառապաթղոգիական ուսումնասիրություններ, անտառի վնասատուների և հիվանդությունների կանխարգելում և սանիտարական հատումներ:

Սանիտարական հատումների անհրաժեշտությունը և ծավալները հիմնավորվում են անտառապաթղոգիական ուսումնասիրությունների կամ մոնիթորինգի արդյունքում ստացված տվյալների հիման վրա (ՀՀ անտառային օրենսգիրք, հոդված 25), ընդ որում անտառապաթղոգիական ուսումնասիրությունները պլանավորվում և ֆինանսավորվում են անտառչինական ծրագրից առանձին, ինչը Սևքարի անտառտնտեսությունում չի իրականացվել:

Համաձայն անտառային տնտեսության կառավարման պլանների հրահանգի (ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարի 10.08.2005թ. N 130-Ն հրաման) գլուխ 8, կետ 2-ի, անտառի գույքագրման ժամանակ գնահատման քարտում նշվում է նաև վնասատուներով և հիվանդություններով ծառուտների կամ առանձին ծառերի վարակվածության աստիճանը, վնասված ծառերի պաշարը և տնտեսական միջոցառումները:

Հիմք ընդունելով նշվածը, գույքագրման ժամանակ առանձին հատվածներում հաշվարկել է՝ հիվանդ, չորացող և չորացած ծառերի ծավալները և սանիտարական հատումների անհրաժեշտությունը, ընդ որում սանիտարական հատումները կատարվում են անտառների սանիտարական վիճակի բարելավման, ինչպես նաև վնասատուների և հիվանդությունների բացասական ազդեցության հետևանքով կենսունակությունը կորցրած կամ ցցաչոր և չորացող ծառերի հեռացման նպատակով:

Ընտրովի սանիտարական հատումներն իրականացնելիս հատվում են նշված պատճառներով կենսունակությունը կորցրած առանձին ծառեր, ընդ որում վերջինի դեպքում չպետք է խախտվեն ծառուտի կենսունակությունը, կառուցվածքը, արտադրողականությունը և նպատակային գործառույթները:

Կարևոր հանգամանք է, որ գերհասուն և ցցաչոր ծառերը կենդանական աշխարհի համար մնալու միջավայր են հանդիսանում և կենսաբազմազանության պահպանության նպատակով հատման բոլոր տեսակների ժամանակ արմատի վրա թողնվում են գերհասուն և ցցաչոր փչակով ծառեր՝ 1 հա-ի հաշվով 2-5 մ³:

Նախորդ կառավարման պլանով 2005–2014թթ. համար սանիտարական հատումներ նախատեսված է եղել ընդհանուր 2148,2 հեկտարի վրա հատման նախատեսած 69158խտ.մ³ ընդհանուր պաշար: 2005-2020թթ. իրականացվել է ընդհանուր 1861,2 հեկտարի վրա՝ 47915խտ.մ³: Քամատապալ ընդհանուր 512 հեկտարից արտահանվել է ընդհանուր 10134մ³ անտառանյութ:

Գույքագրման արդյունքներով սանիտարական հատման նախատեսվել են բացառապես ցցաչոր ծառերի առկայությամբ ընդամենը 53,5 հա ծառուտներում՝ ընդհանուր 1300խտ.մ³, որից իրացման ենթակա պաշարը՝ 1105խտ.մ³, որից շինափայտը՝ 830մ³ (աղյուսակ 28):

Աղյուսակ 28. Ամփոփագիր սանիտարական հատումների հաշվարկային ծավալների 2021 – 2030թթ

Անտառատեսություն	Քառակուսու №	Հատվածի №	Սակերեքը, հա	Կողմնարդություն, լանջի թեքություն	ԾՄԲ, մ	Շարահարկը	Մատուցի քանակությունը, բարձրությունը	Ծառուտի կազմը	Բոնիտետը	Լրիվությունը	Տարիքը	Հատվածի պաշարը, մ ³	Հատման համար նախատեսվող պաշարը, մ ³	Իրացվող	որից	
															Շինափայտ	Վառելիքափայտ
Աչաջրի	20	5	45,1	Հս 25	1780	2	1500/2մ	10< 9<1Բ Ցցաչոր <	4	0,3 0,4	190 30 190	5320 1220 900	1000	850	215	635
	33	18	8,4	Ամ 30	1670	2	2000/1,5մ	10< 10< Ցցաչոր <	3	0,3 0,4	180 120 190	1290 1460 200	300	255	60	195
	Ընդամենը			53,5								10390	1300	1105	275	830
Ամբողջը			53,5									10390	1300	1105	275	830

5.5.4. Նախագծված անտառօգտագործման ծավալներն ըստ հատման տեսակների

Սևքարի անտառուտնտեսությունում նախատեսված բոլոր հատումների ընդհանուր ծավալը 1511,5հա-ի վրա կազմում է 46838խտ.մ³, այդ թվում իրացման ենթակա անտառանյութի պաշարը 39773մ³ է, որից շինափայտը՝ 15787մ³:

Ըստ հատման տեսակների՝ խնամքի հատումները կազմում են հատումների նախատեսած մակերեսի 68,0%-ը և հատման նախատեսած պաշարի 57,5%-ը, անտառվերականգնման հատումները՝ 26,8% և 38,9%, սանիտարական հատումները 1,6% և 0,8%-ը, իսկ այլ հատումները՝ 3,5% և 2,8% (աղյուսակներ 29, 30):

Աղյուսակ 20. Ամփոփագիր անտառօգտագործման նախատեսած ծավալների ըստ հատման տեսակների 2021-2030թթ.

№	Հատման տեսակները	Անտառօգտագործման ծավալները
---	------------------	----------------------------

		Մակերեսը հա/%	Հատվածներում ընդհանուր պաշարը	Հատման նախատեսած պաշարը, խտ.մ ³			
				Ընդհանուր	Այդ թվում իրացման ենթակա	որից	
						շինափայտ	վառելափայտ
1	Անտառվերականգնման հատումներ	405,5	131890	18234	15481	8598	9583
		26,8	34,6	38,9	38,9	54,5	35,9
2	Խնամքի հատումներ	1027,7	235280	26924	22865	6794	16065
		68,0	61,7	57,5	57,5	43,0	60,2
3	Սանիտարական հատումներ	24,8	3540	380	322	120	202
		1,6	0,9	0,8	0,8	0,8	0,8
4	Ալ հատումներ	53,5	10390	1300	1105	275	830
		3,5	2,7	2,8	2,8	1,7	3,1
5	Ամբողջը	1511,5	381100	46838	39773	15787	26680
		100	100	100	100	100	100

Աղյուսակ 21. Ամփոփագիր անտառպետությունների անտառօգտագործման նախատեսած ծավալների 2021-2030 թթ.

№	Անտառպետու- թյուններ	Անտառօգտագործման ծավալները					
		Մակերեսը, հա/%	Հատվածներում ընդհանուր պաշարը	Հատման նախատեսած պաշարը, խտ.մ ³			
				Ընդհանուր	Այդ թվում իրացման ենթակա	որից	
						շինափայտ	վառելափայտ
1	Սևքարի	295,4	80050	11036	9382	3325	6057
		19,5					
2	Աչաջրի	233,8	36520	4756	4045	1047	2998
		15,5					
3	Գետաշենի	602,5	133400	17271	14661	7800	9555
		39,9					
4	Կիրանցի	379,8	131130	13775	11685	3615	8070
		25,1					
5	Ամբողջը	1511,5	381100	46838	39773	15787	26680
		100					

5.6 Ոչ բնափայտային անտառօգտագործում

Անտառկառավարման պլանում բնափայտային արտադրանքից զատ կարևորում է նաև անտառի ոչ բնափայտային արտադրանքը, որը ամրագրված է նաև Հայաստանի Անտառային Օրենսգրքում (2005թ): Համաձայն օրենսգրքի 35-րդ հոդվածի՝ անտառներում, բացի բնափայտի մթերումից, կարող են ի կատար ածվել հետևյալ անտառօգտագործման տեսակները.

- երկրորդական անտառանյութի (կոճղեր) մթերում
- կողմնակի անտառօգտագործում (խոտհունձ, անասունների արածեցում, մեղվափեթակների տեղադրում, վայրի պտղի, ընկույզի, հատապտղի, սնկերի, դեղաբույսերի և տեխնիկական հումքի հավաքում)
- կենդանական աշխարհի վերարտադրության կազմակերպման և օգտագործման նպատակներով անտառօգտագործում
- գիտահետազոտական նպատակներով անտառօգտագործում
- մշակութային-առողջարարական սպորտի, հանգստի և զբոսաշրջության նպատակներով անտառօգտագործում:

Նշված անտառօգտագործման ձևերից տեղի բնակչության համար առանձնակի կարևորվում է անտառի կողմնարդյունքը:

Անտառտնտեսության անտառներում պտուղ-հատապտուղները հիմնականում ստացվում են ենթանտառից, որի գնահատումը կատարվել է հիմք ընդունելով անտառկառավարման պլանների մշակման հրահանգը, համաձայն որի, ենթանտառը որոշակի անտառամասում խտության աստիճանով դասակարգվում է՝

1. խիտ, երբ տարածքի 50%-ից ավելին է ծածկված թփատեսակներով,
2. միջին խտության, երբ տարածքի 10-49%-ն է ծածկված թփատեսակներով,
3. նոսր, երբ տարածքի 10%-ից պակասն է ծածկված թփատեսակներով Որպես օրինաչափություն՝ ենթանտառը հիմնականում կազմավորված է թփերի խառը տեսակներով, իսկ մակերեսները գնահատվել են թփերի կազմում գերակշռող տեսակներով:

Գույքագրման ընթացքում հաշվարկվել և քարտեզագրվել են անտառային պտղատու և հատապտղային տեսակների տարածվածությունը և հաշվարկային բերքը՝ ըստ անտառպետությունների և հատվածների: Գնահատումը կատարվել է դաշտային ուսումնասիրության և փորձագիտային եզրակացության, ինչպես նաև անտառտնտեսության համապատասխան մասնագետների և պահաբաժինների անտառապահների հետ քննարկումների արդյունքներով, իսկ ավելի հավաստի արդյունքների ստացման համար կպահանջվի ևս 2-3 տարիների աշնանային ուսումնասիրություններ:

Դաշտային գույքագրման արդյունքներով՝ անտառային պտուղ-հատապտուղներից ակնկալվող հաշվարկային մոտավոր բերքը գնահատվել է 12304,4 հեկտարի վրա տարեկան 346680կգ, որում գերակշռում են մոշը և մասուրը:

Հաշվարկային տնտեսական բերքի ընդհանուր քանակությունը թեև քիչ չէ, բայց անտառտնտեսության կողմից մեծ ծավալներով իրացումը իրատեսական չէ այն հիմնավորմամբ, որ անտառամերձ համայնքների բնակիչները օգտվում են ՀՀ անտառային օրենսգրքի 44-1 հոդվածով ընձեռնած իրավունքից՝ ազատորեն առանց որևէ թույլտվության գտնվելու անտառներում՝ հանգստի և անձնական օգտագործման նպատակով վայրի պտուղ-հատապտուղներ հավաքելու համար, սակայն իրականում հավաքում են անձնական կարիքներից շատ ավելի, իսկ հաշվառումը գործնականում հնարավոր չէ իրականացնել, հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ ընտանիքի անդամները կարող են հավաքը իրականացնել տարբեր անտառամասերում (աղյուսակ 31):

Աղյուսակ 22. Անտառտնտեսությունում պտուղ-հատապտուղների մակերեսների և պաշարի (հաշվարկային տնտեսական բերք) բաշխվածությունը

№	Պտուղ-հատապտուղներ	Անտառպետություն									
		Սևբարի		Աչաջրի		Գետաշենի		Կիրանցի		Ընդամենը	
		հա	կգ	հա	կգ	հա	կգ	հա	կգ	հա	կգ
1	Ընկույզ/կանաչ/	33,4	6345	36	6840	4,2	800	13,6	2585	87,2	16570
2	Մոշ	1317,3	28280	832,2	17870	913,7	19620	1203,2	25830	4266,4	91600
3	Մոռ	198,5	890	856,1	3845	519,5	2330	274,5	1235	1848,6	8300
4	Մասուր	767,4	10400	2283,8	30970	700,3	9500	171,6	2330	3923,1	53200
5	Տխիլ	170,5	1250	135,4	995	88,4	650	56,9	420	451,2	3315
6	Խնձոր	1,6	430	6,1	1630	29,2	7800	2	540	38,9	10400

№	Պտուղ- հատապտուղ- ներ	Անտառպետություն									
		Սևքարի		Աչաջրի		Գետաշենի		Կիրանցի		Ընդամենը	
		հա	կգ	հա	կգ	հա	կգ	հա	կգ	հա	կգ
7	Տանձ			12,1	7500	22,2	13760	14,9	9240	49,2	30500
8	Սիգ	185,6	2225	211,8	2540	463,7	5565	113,4	1360	974,5	11690
9	Ջկեռ	21,2	635	0,7	20					21,9	655
10	Հոն	123,6	17375	32,4	4555	455	63965	32,4	4555	643,4	90450
Ընդամենը		2819,1	67830	4406,6	76765	3196,2	123990	1882,5	48095	12304,4	316680

Սևքարի անտառտնտեսության տարածքում հանդիպող ուտելի խոտաբույսերից շատերը վաղուց կիրառվում են մարդու կողմից:

Ուտելի և համեմունքային տեսակներին են պատկանում շուշան-բանջար պալարավոր, շուշան-բանջար ոսկեզօծ, իծկոտ, սնդրիկ, ավելուկ գանգուր, եղինջ երկտուն և այլ խոտաբույսերը: Սրանք օգտագործվում են ինչպես հում, այնպես էլ վերամշակված ձևով՝ աղցանների, թթու-մարինադների, հրուշակեղենի, ոգելից խմիչքների, թեյերի, հյութերի և այլնի պատրաստման ժամանակ:

Բնակչության կողմից սննդի համար առավել օգտագործվող խոտատեսակների մոտավոր պաշարները քարտեզագրվել և գնահատվել են դաշտային ուսումնասիրությունների, փորձագիտական եզրակացության և համապատասխան անձանց, ընդհուպ բույսեր հավաքողների ու ճանապարհներին վաճառողների հետ քննարկումների հիման վրա: Արդյունքում տնդհանուր 5255հա տարածքներում գնահատվել է ընդհանուր 13710կգ մոտավոր բերք (աղյուսակ 32):

Աղյուսակ 23. Սևքարի անտառտնտեսության տարածքների ուտելի խոտաբույսերի պաշարները

№	Ուտելի խոտաբույսեր	Անտառպետություն									
		Սևքար		Աչաջուր		Գետաշեն		Կիրանց		Ընդամենը	
		հա	կգ	հա	կգ	հա	կգ	հա	կգ	հա	կգ
1	Սնդրիկ	1034,9	813,1	1162,3	913,2	224,3	176,2	1078,5	847,4	3500	2750
2	Շուշան	27,4	196,4	67,6	484,5	12,4	88,9	12,6	90,3	120	860
3	Իծկոտ	22,8	497,0	99,7	2173,5	2,5	54,5	0,0	0,0	125	2725
4	Ծնեբեկ	48,4	242,0	39,3	196,5	2,3	11,5	0,0	0,0	90	450
5	Ավելուկ	5,3	47,7	15,2	136,8	4,5	40,5	0,0	0,0	25	225
6	Եղինջ	80,5	520,2	151,5	978,8	308,8	1995,3	109,2	705,7	650	4200
7	Սիբեխ	10,8	43,0	14,2	57,0	0,0	0,0	0,0	0,0	25	100
8	Ուրոց (չոր)	66,5	154,4	226,7	526,3	167,0	387,7	99,8	231,7	560	1300
9	Դաղձ (չոր)	0,0	0,0	105,2	723,3	33,4	229,6	21,4	147,1	160	1100
Ընդամենը		1296,6	2513,8	1881,7	6189,8	755,2	2984,2	1321,5	2022,2	5255	13710
Սունկ										1060	5300

5.7 Անտառվերականգնման միջոցառումներ

Սևքարի անտառտնտեսության ներկայիս սահմաններում անտառվերականգնման միջոցառումներ իրականացվել են դեռևս անցյալ դարի 30-ական թվականները, սկզբնական փուլում իրականացվել են միայն բնական վերածին օճանդակման միջոցառումներ, իսկ 1945թվականից նաև անտառմշակույթների հիմնում:

Անտառմշակույթներ հիմնվել են ոչ անտառածածկ տարածքներում, ինչպես նաև ցածր լրիվության ծառուտներում մայր սաղարթի տակ՝ հաճարենու բուսակներով, որոնց մի մասը հաջորդ սուուգիչ շրջանում հաշվառվել է, որպես միակցված սաղարթով անտառմշակույթ: ներկա գույքագրմամբ կատարվել է համապատասխան ճշտումներ:

2005-2020 թվականներին պաշտոնական տեղեկատվությամբ անտառմշակույթների հիմնում բուսակ-տնկիներով իրականացվել է ընդհանուր 64,8 հեկտարի վրա, միայն սերմերի ցանքսով 15 հեկտար, անտառմշակույթների լրացում 90 հա, բնական վերածին օժանդակում՝ 715 հա, ցանկապատում՝ ընդհանուր 6000 օգծմ և բնաշիվային վերականգնում՝ 90 հեկտարի վրա:

01. 01. 2021թ. գույքագրման և գնահատման արդյունքներով անտառմշակույթների ընդհանուր մակերեսը կազմել է 166,1 հեկտար, ընդ որում 17,9%-ի վիճակը գնահատվել է լավ, 36,8%-ը բավարար և 54,7%-ը լավ:

Անտառտնտեսությունում մինչև 25° թեքության ոչ անտառածածկ տարածքները զբաղեցնում են ընդհանուր 479,0 հա, որտեղ և հաշվի առնելով անտառածման պայմանները, նախատեսվել են անտառվերականգնման համապատասխան միջոցառումներ: որտեղ հիմնականում իրականացվում են անտառմշակութային աշխատանքները: Ավելի բարձր թեքություն ունեցող տարածքները թողնվել են բնական վերականգնման տակ (աղյուսակ 33):

Աղյուսակ 243. Ոչ անտառածածկ մակերեսների տեղաբաշխումն ըստ լանջի թեքության աստիճանի և միջին բռնիտետային դասի

Լանջի թեքությունը	Միջին բռնիտետը	Հատված և քամատապալ տարածքներ	Նոսրուտներ	Բացատներ և պարապուտներ	Ընդամենը
Մինչև 5°	3,6		4,5	17,3	21,8
6-10°	3,4		7,8	40,6	48,4
11-15°	3,9		50,5	103,1	153,6
16-20°	4,0	5,3	78,2	59,4	142,9
21-25°	4,3	7,8	65,6	38,9	112,3
26-30°	5,0	4,4	98,7	14,1	117,2
31-35°	5,2		56,5	7,9	64,4
36°-ից բարձր	5,5		88,3	1,7	90,0
Ամբողջը	4,5	17,5	450,1	283,0	750,6

2021-30 թվականների համար նախատեսվում են անտառհիմնման միջոցառումներ՝ ընդհանուր 447,1 հեկտարի վրա, նույն թվում անտառային բացատներում և ազատ տարածքներում (պարապուտ)՝ 118,7 հա, անթրոպոգեն նոսրուտներում ընդհանուր 124,2 հա:

Ցածր լրիվության ծառուտների լրիվության և արտադրողականության բարձրացման միջոցառումներ նախատեսվում է բնական բերականգնման միջոցառումներ ընդհանուր 183,9 հեկտարի վրա, հարթակների պատրաստման եղանակով՝ լրացուցիչ սերմերի ցանքսով:

Բնական վերականգնման օժանդակման նպատակով նախատեսվում է 30000 օգծմ ցանկապատում, որի արդյունքում շուրջ 8500 հեկտար անտառներում կկանխվի անասունների մուտքը, ինչն էլ կնպաստի բնական վերականգնմանը:

5.7.1. Անտառաճեցման պիտանելիության դասակարգում

Անտառվերականգնման միջոցառումների նախագծման ժամանակ հաշվի է առնվել տարբեր անտառային տիպերում և հողային կատեգորիաներում բնական վերաճի ընթացքը և անտառաճման պայմանները: Անտառհիմնման, ինչպես նաև ագրոտեխնիկական միջոցառումների նախագծման համար հիմք են ընդունում հողային բերրիության և անտառաճեցման պիտանելիության դասակարգումը՝

- Անտառաճեցման պիտանելիության առաջին խմբի մեջ են մտնում մինչև 20° թեքության լանջերը, հողերը հզոր կամ միջին հզորության են, մայրական ապարների ելքը մինչև 20%: Այս պայմաններում կարող են աճել արժեքավոր, արագաճ, երկարակյաց անտառային, ինչպես նաև պտղատու տեսակներ:
- Երկրորդ խմբի մեջ են ներառվում ավելի փոքր հզորություն ունեցող հողերը, համեմատաբար վատ անտառաճեցման պայմաններով, այն է միջին աստիճանի քարքարոտ, մայրական ապարների ելքը 20-40%, միջին հզորության, մինչև 35° թեքության լանջերի վրա գտնվող տարածքները: Նշված պայմաններում բարձրարժեք տեսակները աճի և արտադրողականության տեսանկյունից զիջում են I-ին խմբին:
- Երրորդ խմբի մեջ մտնող հողային պայմաններում անտառաճեցման հնարավորությունները սահմանափակ են, որտեղ աճում են սահմանափակ տեսակների ծառաթփատեսակներ, որոնք պահանջկոտ չեն հողակլիմայական պայմանների նկատմամբ:
- Չորրորդ խմբի մեջ են մտնում հողային պայմանների այն տարբերակները, որոնք բավարար չեն անտառաճեցման համար, այսինքն շատ ուժեղ քարքարոտ են, իսկ մայր ապարի ելքը կազմում է 60% և ավելի:

5.7.2. Անտառապատման և անտառվերականգնման եղանակներ

Կախված անտառհիմնվող տարածքի տեղադրությունից, վիճակից, աճեցվող ծառատեսակների կենսաբանական առանձնահատկություններից, անտառապատման նպատակից նախատեսվում են սերմերի ցանքի կամ տունկի եղանակով:

Ցանքի եղանակով հիմնված տնկարկը սովորաբար ավելի երկարակյաց և կենսաբանորեն ավելի կայուն է, սակայն առաջին տարիներին մեծ է կախվածությունը բնական պայմաններից և սերմերի ծլունակությունից, բուսակները ենթակա են ոչնչացման կլիմայական պայմանների տատանումների հետևանքով, ինչպես նաև մոլախոտերի հետ միաժամանակ աճման պայմաններում ցածր է մրցակցությունը: Տնկման առավելությունը կայանում է նրանում, որ տնկիները առաջին տարիներին ավելի արագ են աճում, քանի որ իրենց դանդաղ աճման շրջանը անցել են տնկարանում, ավելի քիչ են տուժում մոլախոտերի հետ պայքարում, ինչպես նաև քիչ են վնասվում կրծողների և թռչունների կողմից:

Դաշտային ուսումնասիրության արդյունքներով, հաշվի առնելով անտառաճման պայմանները և ծառատեսակի կենսաբանական առանձնահատկությունները, ընտրվել են համապատասխան անտառվերականգնման եղանակները, հիմնման սխեմաները և հաշվարկվել են տնկանյութի ու սերմերի պահանջը:

Անտառհիմնումը հիմնականում նախատեսվում է հատկապես խրամատային եղանակով՝ կիրառելով սերմնաբուսակների տնկման և սերմերով ցանքսի եղանակը, իսկ խոշոր տնկանյութով համեմատաբար հարթ տարածքներում հիմնելու դեպքում՝

փոսային եղանակով: Խրամատների երկարությունը, կախված հողատեսքից և մայր ապարների ելքի աստիճանից, նախատեսվում է 1500-4000 գծմ/հա:

Անտառվերականգնում նախատեսվում է ցածր լրիվության ծառուտների լրիվության և արտադրողականության բարձրացման նպատակներով և իրականացվում են մայր սաղարթի տակ ցանքսի կամ տնկման եղանակներով: Որոշ հատվածներում, որտեղ բնական պատուհանները համեմատաբար մեծ են և ընդգրկում են մակերեսի ոչ պակաս 40%-ը, անտառաճեցման նպաստավոր պայմանների առկայության դեպքում, նախատեսվում է տնկման եղանակով:

Բնական վերականգնման օժանդակում իրականացվում է ցանկապատման և հանքայնացման եղանակով, նախատեսվում է հարթակներով (1x1մ) լրացուցիչ սերմերի ցանքսով, որոնց քանակությունը կախված ծառուտի լրիվությունից, մայր ապարների ելքից և առկա բնական վերաճի քանակությունից, նախատեսվում է 500-1000 հատ 1 հեկտարում:

5.8 Անտառմշակույթների հիմնման ժամանակ նախատեսվող սխեմաները

ա) Կաղնի խոշորատեջ և վրացական.

• Կաղնու սերմերի ցանքսով (հիմնական տեսակ) և հացենի սովորական, թխկի սրատերև, կեչի, թխկի դաշտային և բարձր լեռնային, թեղի խորդուբորդ, լորի՝ տնկիներով (ուղեկցող տեսակներ): Հողի նախապատրաստումը հատկապես 15° –ից բարձր թեքությունների վրա խրամատներով (0,5x0,35 մետր), երկարությունը սովորաբար վերցվում է 10 մետր, հորիզոնական ուղղությամբ 2 մետր ընդհատումով: Խրամատների ընդհանուր երկարությունը 1 հեկտարում, կախված մայր ապարների ելքի տոկոսից, նախատեսվել է 1500-4000 գծմ: Մեկ ցանքսատեղում առաջարկվում է 3-5 սերմ:

• Կաղնու բուսակներով (հիմնական տեսակ) և հացենի սովորական, թխկի սրատերև, թխկի դաշտային և բարձր լեռնային, թեղի խորդուբորդ, լորի՝ տնկիներով (ուղեկցող տեսակներ) փոսերով մինչև 15° թեքությունների վրա, միջջարքայինը 2,5 կամ 3մ, միջբույսայինը՝ 1մ սխեմայով:

բ) Սոճու անտառմշակույթների հիմնում, առաջարկվում է հիմնել սոճու 2 և ոչ ավել 3 տարեկան սերմնաբուսակներով, որի դեպքում հողի նախապատրաստման, տնկման և խնամքի ագրոտեխնիկական պահանջների բավարարման դեպքում ապահովվում է բարձր կայքողունակություն և ընթացիկ աճ: Հաշվի առնելով սոճուտներում, հատկապես սաղարթային հրդեհների առաջացման դեպքում հրդեհաշիջման աշխատանքների մեծ դժվարությունները և հնարավոր կորուստները, հրդեհների տարածումը կանխելու նպատակով նախատեսվում է խրամատային եղանակով հիմնել 2 շարք սոճի, յուրաքանչյուր 3-րդը լայնատերևավոր ծառատեսակների տնկիներով:

գ) Փոսերով հողի նախապատրաստումը (0,5x0,5x0,5 մետր) նախատեսվում է լանջերի մինչև 15° թեքություններում, համեմատաբար խոշոր տնկանյութով հիմնադրման համար 3x3 սխեմայով՝ անտառային տանձենու և խնձորենու կամ անտառային կեռասենու համար:

• Անտառային տանձենին և խնձորենին փոսային եղանակով 3x3 մ սխեմայով:

դ) Անտառվերականգնումը նախատեսվում է նաև ցածր լրիվության ծառուտների լրիվության և արդյունավետության բարձրացման նպատակով: 0,3-0,4 լրիվության

անտառներում մայր սաղարթի տակ համեմատաբար բարձր թերությունների վրա խրամատներով, սերմերի ցանքով, ինչպես նաև բնական վերականգնման օժանդակման միջոցառումներ հանքայնացման եղանակով, որի դեպքում պատրաստում են հարթակներ (1x1 մետր), վերցվում է խաշամը, կատարվում է փխրեցում և հարթակների 4 անկյուններում ցանվում սերմերը:

Խրամատների ընդհանուր երկարությունը և հարթակների քանակությունը որոշվում է հաշվի առնելով ծառուտի լրիվությունը, առկա բնական վերածի քանակությունը և մայր ապարների ելքի տոկոսը: Այս տեսանկյուններով նախատեսվող հարթակների թիվը կազմում է 500-1000 հատ, որը ապահովում է համապատասխանաբար 2000-4000 ցանքատեղ, ընդ որում անմիջական մայր սաղարթի տակ սերմերի ցանքս չի կատարվում, այլ կատարվում է սերմերի տարածման գոտուց դուրս:

Ցանկապատի պատրաստում նախատեսվում է ինչպես անտառմշակույթների հիմնում նախատեսած տարածքներում, այնպես էլ բնական վերականգնման օժանդակման միջոցառումներ նշանակած տարածքներում՝ անասունների մուտքը կանխելու նպատակով և նախատեսվում է մետաղյա փշալարով, իսկ սյունները փայտից, որոնց հիմքային մասը մշակվում է ծուխով:

Ագրոտեխնիկական միջոցառումներից կարևորվում են անտառմշակույթիների խնամքի աշխատանքները:

Անտառագիտական հասկացողությամբ անտառմշակույթները բավարար կաչողականություն, աճ և արտադրողականություն ապահովում են հիմնման տարում և հաջորդող 4-5 տարիներին 15 անգամ կատարված խնամքի դեպքում, ընդ որում հիմնան տարում (գարուն) կատարվում է քաղհան փխրեցում 5 անգամ, 2-րդ տարում՝ 4 անգամ, 3-րդ – 3, 4-րդ – 2 և 5-րդ տարում – 1 անգամ:

Անտառմշակույթների հիմնման համար ծառերի և թփերի տեսակաշարը որոշվում է՝ հաշվի առնելով տարածաշրջանի հողակլիմայական առանձնահատկությունները, տեղանքների ռելիեֆը և վերականգնում նախատեսած առանձին հատվածների լանջերի դիրքադրությունը և ծովի մակերևույթից բարձրությունը՝ հիմք ընդունելով նաև հյուսիս-արևելյան Հայաստանի տարբեր անտառածման պայմանների համար առաջարկվող ծառերի և թփերի տեսակաշարը (աղյուսակ 33):

Աղյուսակ 34. Հյուսիս-արևելյան Հայաստանի տարածաշրջանի ծառերի ու թփերի տեսակաշարի

№	Բնափայտային տեսակների անվանումը	Լեռնականների կողմնադրությունները	Հողերի տիպերը	Բարձրությունը ծովի մակերևույթից, մ
1	2	3	4	5
1	Կաղնի վրացական	բոլոր կողմնադրություններում	բոլոր տիպի հողերում	550-1300
2	Կաղնի խոշորատեջ	բոլոր կողմնադրություններում	բոլոր տիպի հողերում	1300 և բարձր
3	Հաճարենի արևելյան	հյուսիսայ, հս-արևմտյան, հս-արևելյան	հզոր, միջին հզորության, թարմ, խոնավ	900 և բարձր
4	Բոխի կովկասյան	բոլոր կողմնադրություններում	հզոր, միջին հզորության, թարմ	800 և բարձր
5	Սոճի դրիմյան	բոլոր կողմնադրություններում	բոլոր տիպի հողերում	600 և բարձր
6	Սոճի կովկասյան	բոլոր կողմնադրություններում	բոլոր տիպի հողերում	700-1800
7	Կեչի ելունդավոր	բացի հարավայինից	հզոր, միջին հզորության, թարմ	1600 և բարձր
8	Կեչի Լիտվինովի	բացի հարավայինից	հզոր, միջին հզորության, թարմ	1600 և բարձր
9	Թխկի բարձրլեռնային	հյուսիս, հս-արևմտյան, հս-արևելյան	հզոր, միջին հզորության, թարմ, խոնավ	1700 և բարձր
10	Թխկի սրատերև	բոլոր կողմնադրություններում	բոլոր տիպի հողերում	650-1400
11	Թխկի դաշտային	բոլոր կողմնադրություններում	բոլոր տիպի հողերում	1200-1800
12	Լորի կովկասյան	բացի հարավայինից	հզոր, միջին հզորության, թարմ	1400-1800
13	Լորի մանրատերև	բացի հարավայինից	հզոր, միջին հզորության, թարմ	1000-1700
14	Հացի սովորական	բոլոր կողմնադրություններում	բոլոր տիպի հողերում	մինչև 1000 (1200)
15	Հացի սրապտուղ	բոլոր կողմնադրություններում	բոլոր տիպի հողերում	մինչև 1500
16	Ընկուզենի հունական	բոլոր կողմնադրություններում	հզոր, միջին հզորության, թարմ	700-1100
17	Շագանակենի սովորական	բացի հարավայինից	հզոր, միջին հզորության, թարմ	900-1900
18	Թեղի խորդուբորդ	բացի հարավայինից	հզոր, միջին հզորության, թարմ	մինչև 1400
19	Իլենի Եվրոպական	բացի հարավայինից	հզոր, միջին հզորության, թարմ	1000-2000
20	Իլենի լայնատերև	բացի հարավայինից	հզոր, միջին հզորության, թարմ	900-1200
21	Կտակենի սև	հյուսիս, հս-արևմտյան, հս-արևելյան	թարմ, խոնավ	1200-2300
22	Արոսենի սովորական	բացի հարավայինից	հզոր, թարմ, խոնավ	մինչև 1200 (1500)
23	Կիպրոս սովորական	բոլոր կողմնադրություններում	բոլոր տիպի հողերում	600-1200
24	Ցախակեռաս այծի	բոլոր կողմնադրություններում	բոլոր տիպի հողերում	800-2200
25	Ցախակեռաս սկովկասյան	բոլոր կողմնադրություններում	բոլոր տիպի հողերում	մինչև 1300
26	Հոնի	բոլոր կողմնադրություններում	բոլոր տիպի հողերում	800-1700
27	Տանձենի կովկասյան	բացի հարավայինից	հզոր, միջին հզորության, թարմ	700-1750
28	Խնձորենի արևելյան	բոլոր կողմնադրություններում	բոլոր տիպի հողերում	1000 (1200)
29	Կեռասենի	բացի հարավայինից	հզոր, միջին հզորության, թարմ	մինչև 1700
30	Շլորի	բոլոր կողմնադրություններում	բոլոր տիպի հողերում	700-1500
31	Տխլենի սովորական	բացի հարավայինից	հզոր, միջին հզորության, թարմ, խոնավ	650-1550
32	Ճապկի հարավային	բոլոր կողմնադրություններում	բոլոր տիպի հողերում	650-1550

Աղյուսակ 25. Ամփոփ հաշվեցուցակ Սևքարի անտառտնտեսության անտառպատման և անտառվերականգնման միջոցառումների վերաբերյալ

Անտառավերականգնման անվանում	Քառակուսի N	Հատված N	Մակերեսը, հա	Դիրքագրություն	ԾՄԲ, մ	Բունիտետ	Անտառի տիպ	Հողատեսք	Հողի նախապատրաստման եղանակ	Անտառվերականգնման եղանակ	Վերականգնվող տեսակը	Սերմերի քանակը, կգ	Սերմնաբուսակների քանակը, հատ	Տնկանյութի քանակը, հատ
Սևքարի	1	29	6,6	Հս 15	860	3	ՏՐԽ C-2	չմիակցված անտառաշակույթ Ըհ	Փոսերով	Չմիակցված անտառաշակույթի լրացում	Ընկուզենի			1000
	11	24	2,5	Հս-Ամ 20	1540	3	ՏՐԽ C-2	բացատ	Խրամատներով 3000գծմ/հա	Անտառաշակույթի հիմնում	Կաղնի Հացի,թխկի	100		2500
	11	26	1,4	Հս 10	1500	3	ՏՐԽ C-2	բացատ	Փոսերով 2,5x2,5	Անտառաշակույթի հիմնում	Տանձենի խնձորենի			1120 1120
	11	27	2,2/1,0	Հս-Ալ 10	1500	3	ՏՐԽ C-2	բացատ	Փոսերով 2,5x2,5	Անտառաշակույթի հիմնում	Տանձենի խնձորենի			800 800
	12	42	1,4	Հս-Ամ 10	1150	4	ՇՂԽ B-2	բացատ	Փոսերով 2,5x2,5	Անտառաշակույթի հիմնում	Տանձենի ընկուզենի			1120 1120
	15	19	1,2	Հս 5	1590	3	ՏՐԽ C-2	բացատ	Փոսերով 2,5x2,5	Անտառաշակույթի հիմնում	Տանձենի խնձորենի			960 960
	17	13	2,5	Հս-Ալ 20	1330	5	ԲՇԽ B-2	նոսրուտ 0,1	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի հաճարի	125 2,5		
	18	44	3,2	Հս-Ալ 15	1500	4	ՇՂԽ C-2	բացատ	Խրամատներով 3000գծմ/հա	Անտառաշակույթի հիմնում	Կաղնի հաճարի Հացի,թխկի	150 3		3200
	20	13	1,3	Ալ 5	1600	3	ՇՂԽ C-2	բացատ	Խրամատներով 3000գծմ/հա	Անտառաշակույթի հիմնում	Կաղնի Հացի,թխկի	65		1300
	20	21	3,3	Հս-Ալ 15	1675	3	ՇՂԽ C-2	բացատ	Փոսերով 2,5x2,5	Անտառաշակույթի հիմնում	Տանձենի խնձորենի			2640 2640
	20	23	1,9	Ալ 20	1675	3	ՇՂԽ C-2	բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառաշակույթի հիմնում	Սոճի հացի,թխկի		5054 2527	

Անտառափետրության անվանումը	Քարակույտի N	Հատված N	Մակերեսը, հա	Դիրքագրություն	ԾՄԲ, մ	Բրնձիտես	Անտառի տիպ	Հողատեսք	Հողի նախապատրաստման եղանակ	Անտառավերականգնման եղանակ	Վերականգնվող տեսակը	Մերմերի քանակը, կգ	Սերմաբուսակների քանակը, հատ	Տնկանյութի քանակը, հատ	
	20	28	1,3	Ալ 10	1700	3	ՇՂԽ C-2	բացատ	Խրամառներով 3000գծմ/հա	Անտառմշակույթի հիմնում	Կաղնի Հացի, թխկի	52		1300	
	20	30	2,0	Հս-Ալ 15	1700	4	ՇՂԽ B-2	բացատ	Փոսերով 2,5x2,5	Անտառմշակույթի հիմնում	Տանձենի խնձորենի			1600 1600	
	21	7	12,0	Հս-Ալ 25	1550	2	ՏՐԽ C-2	ցածր լրիվության անտառ (0,3)	Հարթակներով 700 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	516			
	22	4	3,7	Հս 15	1600	3	ՏՐԽ C-2	նոսրուտ	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի հաճարի	185 4			
	22	8	12,4	Հս-Ամ 10	1660	3	ՏՐԽ C-2	բացատ	Փոսերով 2,5x2,5	Անտառմշակույթի հիմնում	Տանձենի խնձորենի			9920 9920	
Ընդամենը			57,7	Բացատ և պարապուտ-32,9հա Չմիակցված անտառմշակույթ-6,6հա Նոսրուտ-6,2հա Ցածր լրիվության ծառուտ-12,0հա								Կաղնի	1193		
	Հաճարի	9,5													
	Սոճի											5054			
	Ընկուզենի												2120		
	Հացի, թխկի											2527	8300		
	Տանձենի, խնձորենի												35200		
	Ընդամենը	1202,5										7581	45620		
Աչաջրի	1	6	6,1	Հվ-Ալ 15	1470	4	ՇՂԽ B-2	նոսրուտ (0,2)	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի հաճարի	305 6			
	1	13	1,8	Հս-Ալ 15	1615	4	ԲՇԽ B-2	բացատ	Փոսերով 2,5x2,5	Անտառմշակույթի հիմնում	Տանձենի խնձորենի			1440 1440	
	1	14	7,1	Հս-Ալ 15	1600	3	ՏՐԽ C-3	ցածր լրիվության անտառ (0,3)	Հարթակներով 700 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի Հաճարի	156 8			
	1	15	5,3	Հս 15	1700	4	ԲՇԽ C-2	բացատ	Փոսերով 2,5x2,5	Անտառմշակույթի հիմնում	Տանձենի խնձորենի			4240 4240	
	1	16	1,4	Հս-Ամ 5	1650	3	ՇՂԽ C-2	բացատ	Փոսերով 2,5x2,5	Անտառմշակույթի հիմնում	Տանձենի խնձորենի			1120 1120	
	1	17	3,3	Հս 5	1600	3	ՇՂԽ C-2	բացատ	Փոսերով 2,5x2,5	Անտառմշակույթի հիմնում	Տանձենի խնձորենի			2640 2640	
	3	5	1,9	Հս-Ամ 5	1510	3	ՏՐԽ C-2	նոսրուտ (0,2) 5<5Թխ	Հարթակներով	Բնական	Կաղնի	95			

Անտառապետության անվանումը	Քարավայրի N	Հատված N	Մակերեսը, հա	Դիրքագրություն	ԾՄԲ, մ	Բրնիտետ	Անտառի տիպ	Հողատեսք	Հողի նախապատրաստման եղանակ	Անտառալերական գնման եղանակ	Վերականգնվող տեսակը	Սերմերի քանակը, կգ	Սերմաբուսակների քանակը, հատ	Տնկանյութի քանակը, հատ
									1000 հատ	վերականգնման օժանդակում	հաճարի	2		
	3	9	1,0	Ալ 5	1600	4	ՇՂԽ C-2	նոսրուտ (0,2	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի հաճարի	50 1		
	3	17	20,2	Հս 15	1850	4	ՇՂԽ C-2	բացատ	Խրամատներով 3000գծմ/հա	Անտառոձակույթի հիմնում	Կաղնի Հացի,թխկի,կեչի	800		20200
	3	22	1,1	Հս-Ալ 15	1700	4	ՇՂԽ C-2	նոսրուտ (0,2)	Հարթակներով 000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի հաճարի	55 1,1		
	5	10	2,0	Հս-Ամ 20	1700	4	ՇՂԽ B-2	բացատ առ. ծառ. 10Կ	Խրամատներով 3000գծմ/հա	Անտառոձակույթի հիմնում	Կաղնի Հացի,թխկի	80		2000
	6	4	12,3	Հվ-Ալ 20	1600	3	ՇՂԽ C-2	նոսրուտ (0,2) 8<2Բ	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	790		
	6	9	2,7	Ալ 20	1625	4	ՇՂԽ C-2	բացատ	Խրամատներով 3000գծմ/հա	Անտառոձակույթի հիմնում	Կաղնի Հացի,թխկի	108		2700
	6	14	1,5	Ալ 20	1575	4	ՇՂԽ C-2	բացատ	Խրամատներով 3000գծմ/հա	Անտառոձակույթի հիմնում	Կաղնի Հացի,թխկի	60		1500
	8	8	9,4	Հս-Ալ 25	1600	3	ՏՐԽ C-2	ցածր լրիվության անտառ (0,3)	Հարթակներով 700 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի Հաճարի	207 10		
	16	21	18,9	Հվ-Ալ 20	1620	4	ԲՇԽ B-2	ցածր լրիվության անտառ (0,3)	Հարթակներով 700 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	813		
	18	7	21,4	Հվ-Ալ 20	1250	4	ԲՇԽ B-2	ցածր լրիվության անտառ (0,4)	Հարթակներով 500 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	685		
	18	8	20,2	Հվ-Ալ 25	1260	4	ԴՇԱ B-2	ցածր լրիվության անտառ (0,4)	Հարթակներով 500 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	646		
	18	10	12,3	Հս-Ալ 25	1100	4	ԲՇԽ B-2	ցածր լրիվության անտառ (0,4) 6Կ2Բ1Լ1ՂԺ	Հարթակներով 500 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	394		

Անտառապետության անվանումը	Քարավայրի N	Հատված N	Մակերեսը, հա	Դիրքագրություն	ԾՄԲ, մ	Բրնիտետ	Անտառի տիպ	Հողատեսք	Հողի նախապատրաստման եղանակ	Անտառավերականգնման եղանակ	Վերականգնվող տեսակը	Մերմերի քանակը, կգ	Սերմնաբուսակների քանակը, հատ	Տնկանյութի քանակը, հատ	
	20	4	12,0	Հս-Ամ 20	1700	4	ՄԱՊ C-3	նոսրուտ (0,2), 10<	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի հաճարի	600 12			
	21	42	1,9	Հս-Ալ 20	1750	4	ՄԱՊ B-3	նոսրուտ (0,2)	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի հաճարի	95 2			
	21	46	1,9	Հվ 20	1420	4	ԲՇԽ B-2	բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառոձակոյթի հիմնում	Սոճի կաղնի, հացի, թխկի		5050 2525		
	25	11	2,9	Ալ 25	1730	4	ՄԱՊ B-3	բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառոձակոյթի հիմնում	Սոճի կաղնի, հացի, թխկի		7700 3850		
	26	5	8,7	Հվ-Ալ 20	1450	4	ԲՇԽ B-2	նոսրուտ (0,1),	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	557			
	26	12	1,8	Հվ-Ամ 20	1410	4	ԴՇԱ B-2	նոսրուտ (0,1)	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	115			
	26	18	1,6	Հվ-Ալ 15	1360	4	ԴՇԱ B-2	բացատ	Փոսերով 2,5x2,5	Անտառոձակոյթի հիմնում	Տանձենի ընկուզենի			1200 600	
	32	5	1,7	Հս-Ամ 20	1620	3	ՏՐԽ C-2	նոսրուտ (0,1)	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի հաճարի	85 2			
	32	10	12,6	Հս-Ալ 15	1600	3	ՏՐԽ C-2	ցածր լրիվության անտառ (0,3)	Հարթակներով 700 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի հաճարի	277 13			
	32	25	1,5	Հս-Ալ 15	1750	4	ՄԱՊ B-3	նոսրուտ (0,1)	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի հաճարի	75 1,5			
	37	14	2,3	Հս-Ամ 15	1580	4	ՇՂԽ C-2	բացատ	Փոսերով 2,5x2,5	Անտառոձակոյթի հիմնում	Տանձենի խնձորենի			1840 1840	
	37	25	1,9	Հս-Ամ 25	1770	4	ՇՂԽ C-2	նոսրուտ (0,2), 10<	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի հաճարի	95 2			
Ընդամենը			200,7	Բացատ և պարապուտ-46,9հա Նոսրուտ-51,9հա								Կաղնի	7143		
											Հաճարի	60,6			

Անտառապետության անվանումը	Քառակուսի N	Հատված N	Մակերեսը, հա	Դիրքագրություն	ԾՄԲ, մ	Բրնիտետ	Անտառի տիպ	Հողատեսք	Հողի նախապատրաստման եղանակ	Անտառավերականգնման եղանակ	Վերականգնվող տեսակը	Մերմերի քանակը, կգ	Սերմնաբուսականների քանակը, հատ	Տնկանյութի քանակը, հատ
Յածր լրիվության ծառուտ-101,9հա											Սոճի		12750	
											Ընկուզենի			600
											Հացի,թխկի,կեչի		6375	26400
											Տանձենի, խնձորենի			23760
											Ընդամենը	7203,6	19125	50760
Գետաաշենի	2	21	2,2	Հվ-Ալ 15	1300	4	ԴՀԱ B-2	նոսրուտ (0,2) ՏճԸհ+Թխ	Փոսերով	Բնական վերականգնման օժանդակում	Ընկուզենի Տանձենի			120 120
	3	7	0,9	Հվ 10	1380	4	ՇՂԽ C-2	նոսրուտ (0,2)	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	60		
	3	43	1,8	Հվ-Ալ 25	1040	4	ՇՂԽ B-2	նոսրուտ (0,1),	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	115		
	4	1	2,7	Հվ-Ալ 15	1400	4	ՇՂԽ B-2	բացատ	Փոսերով	Անտառոձակույթի հիմնում	Ընկուզենի Տանձենի			800 1600
	4	5	4,1	Ալ 20	1350	3	ՇՂԽ C-2	ցածր լրիվության անտառ (0,3)	Հարթակներով 700 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	176		
	4	25	2,3	Հվ 20	1125	4	ԲՇԽ B-2	բացատ	Խրամատներով 3000 զձմ/հա	Անտառոձակույթի հիմնում	Սոճի լորի,հացի,թխկի		6120 3060	
	5	16	2,1	Հվ-Ալ 15	1200	4	ԲՇԽ B-2	նոսրուտ (0,2),	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	130		
	8	57	1,0	Հս-Ալ 15	770	4	ԲՇԽ B-2	բացատ	Խրամատներով 3000 զձմ/հա	Անտառոձակույթի հիմնում	Սոճի լորի,հացի,թխկի		2660 1330	
	9	1	4,9	Հվ-Ալ 25	1150	5	ԲՇԽ B-2	ցածր լրիվության անտառ (0,3)	Հարթակներով 700 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	210		
	10	12	5,6	Հս-Ալ 15	920	3	ՏԲԽ C-3	ցածր լրիվության անտառ (0,4)	Հարթակներով 500 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	180		
	11	1	2,0	Հվ-Ալ 15	1470	4	ԲՇԽ B-2	բացատ	Խրամատներով 3000 զձմ/հա	Անտառոձակույթի հիմնում	Սոճի լորի,հացի,թխկի		5320 2660	

Անտառափետրության անվանումը	Քառակուսի N	Հատված N	Մակերեսը, հա	Դիրքագրություն	ԾՄԲ, մ	Բրնձիտես	Անտառի տիպ	Հողատեսք	Հողի նախապարտատման եղանակ	Անտառավերականգնման եղանակ	Վերականգնվող տեսակը	Սերմերի քանակը, կգ	Սերմնաբուսակների քանակը, հատ	Տնկանյութի քանակը, հատ
	12	21	6,8	Հս-Ալ 15	1530	4	ՇՂԽ C-2	նոսրուտ (0,1),	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի հաճարի	50 7		
	14	6	1,8	Հվ-Ալ 25	1660	5	ԲՇԽ B-2	ցածր լրիվության անտառ (0,3)	Հարթակներով 700 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	77		
	16	16	0,9	Հվ-Ալ 15	1700	4	ՇՂԽ C-2	բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառոմշակույթի հիմնում	Սոճի լորի, հացի, թխկի		2600 1300	
	16	17	1,1	Հվ-Ալ 15	1700	4	ՇՂԽ C-2	բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառոմշակույթի հիմնում	Սոճի լորի, հացի, թխկի		2700 1350	
	17	30	0,7	Հվ-Ամ 15	1250	3	ՏԲԽ C-2	նոսրուտ (0,1)	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	45		
	18	9	2,8	Հվ 25	1650	4	ԲՇԽ B-2	նոսրուտ (0,1)	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	180		
	18	15	1,3	Հվ 20	1600	4	ԲՇԽ B-2	նոսրուտ (0,2)	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի			
	18	48	4,4	Հս-Ալ 25	1650	3	ՇՂԽ C-2	քամատապալ	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի հաճարի	220 5		
	19	5	8,5	Հվ 25	1800	5	ԲՇԽ B-2	նոսրուտ (0,2)	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	544		
	19	10	4,3	Հվ-Ալ	1700	4	ԲՇԽ B-2	նոսրուտ (0,1)	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	275		
	19	47	1,1	Հվ-Ամ 20	1500	4	ԲՇԽ B-2	նոսրուտ (0,1)	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	70		
	22	30	8,2	Հս-Ալ 20	1650	3	ԳՏԱ D-2	ցածր լրիվության անտառ (0,3) 9<1Բ	Հարթակներով 700 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի հաճարի	410 9		

Անտառապետության անվանումը	Քառակուսի N	Հատված N	Մակերեսը, հա	Դիրքագրություն	ԾՄԲ, մ	Բրնձիտես	Անտառի տիպ	Հողատեսք	Հողի նախապատրաստման եղանակ	Անտառալերական գնման եղանակ	Վերականգնվող տեսակը	Մերմերի քանակը, կգ	Սերմաբուսակների քանակը, հատ	Տնկանյութի քանակը, հատ
	22	31	3,2	Հս 25	1800	4	ՄԱՊ C-3	ցածր լրիվության անտառ (0,3)	Հարթակներով 700 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի հաճարի	160 3,5		
	22	33	1,5	Ալ 15	1740	3	ԾՂԽ C-2	նոսրուտ (0,2)	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի հաճարի	75 1,5		
	22	34	4,3	Հս 20	1670	4	ԾՂԽ C-2	նոսրուտ (0,2), 8ՀԲ	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի հաճարի	215 4,5		
	22	49	1,2	Հվ-Ալ 20	1530	3	ԳՏԱ C-2	նոսրուտ (0,2), 10Հ	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի հաճարի	60 1,5		
	22	58	0,3	Հվ-Ալ 15	1700	4	ԾՂԽ B-2	նոսրուտ (0,1), 10Հ	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	20		
	23	8	2,0	Հս-Ամ 5	1600	3	ՏՐԽ C-2	բացատ	Խրամատներով 3000գծմ/հա	Անտառոձակոյթի հիմնում	Կաղնի Հացի,թխկի,լորի	80		2000
	23	14	0,7	Ալ 15	1640	4	ԾՂԽ B-2	նոսրուտ (0,1), 10Կ	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	50		
	23	18	7,0	Ալ 15	1590	5	ԲՇԽ B-2	բացատ	Խրամատներով 3000 գծմ/հա	Անտառոձակոյթի հիմնում	Սոճի լորի,հացի,թխկի		18620 9310	
	23	46	3,6	Հս-Ալ 20	1690	4	ԾՂԽ C-2	նոսրուտ (0,2)	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի հաճարի	180 4		
	23	48	0,7	Հս-Ամ 25	1750	4	ԾՂԽ C-2	նոսրուտ (0,1)	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի հաճարի	35 1		
	23	49	0,9	Հս-Ալ 20	1760	4	ԾՂԽ C-2	բացատ	Խրամատներով 3000գծմ/հա	Անտառոձակոյթի հիմնում	Կաղնի Հացի,թխկի,լորի	36		900
	23	50	1,7	Հս 15	1590	4	ԾՂԽ C-2	բացատ	Փոսերով 2,5x2,5	Անտառոձակոյթի հիմնում	Տանձենի խնձորենի			1360 1360
	23	51	1,1	Հս 20	1685	4	ԾՂԽ C-2	բացատ	Խրամատներով 3000գծմ/հա	Անտառոձակոյթի հիմնում	Կաղնի Հացի,թխկի,լորի	44		1100

Անտառապետության անվանումը	Քառակուսի N	Հատված N	Մակերեսը, հա	Դիրքագրություն	ԾՄԲ, մ	Բրնժտետ	Անտառի տիպ	Հողատեսք	Հողի նախապատրաստման եղանակ	Անտառվերականգնման եղանակ	Վերականգնվող տեսակը	Մերմերի քանակը, կգ	Սերմնաբուսակների քանակը, հատ	Տնկանյութի քանակը, հատ
	24	7	16,7	Հս-Ալ 25	1530	3	ՏՐԽ C-2	ցածր լրիվության անտառ (0,3)	Հարթակներով 700 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի հաճարի	367 17		
	24	9	3,8	Հվ-Ալ 15	1620	3	ՏՐԽ C-2	չմիակցված անտառաձևակույթ 6Հգ2Կ2Կչ	Փոսերով	Չմիակցված անտառաձևակույթի լրացում	Հացի, կեչի			2500
	24	18	0,9	Հվ-Ալ 15	1620	3	ՇՂԽ C-2	բացատ	Խրամատներով 3000 զձմ/հա	Անտառաձևակույթի հիմնում	Սոճի լորի, հացի, թխկի		2500 1250	
	24	21	1,1	Ալ 20	1640	3	ՇՂԽ C-2	բացատ	Խրամատներով 3000 զձմ/հա	Անտառաձևակույթի հիմնում	Սոճի լորի, հացի, թխկի		3000 1500	
	25	12	4,9	Հս-Ալ 25	1500	3	ՏՐԽ C-2	ցածր լրիվության անտառ (0,3)	Հարթակներով 700 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի հաճարի	108 5		
	25	17	7,1	Հս 5	1600	3	ՏՐԽ C-3	չմիակցված անտառաձևակույթ Հգ, Կ, Կչ Առ. ծառ. Հ	Փոսերով	Չմիակցված անտառաձևակույթի լրացում	Հացի, կեչի			4500
	25	19	1,1	Ալ 25	1550	3	ՏՐԽ C-3	բացատ, Առ. ծառ. Հ	Խրամատներով 3000 զձմ/հա	Անտառաձևակույթի հիմնում	Սոճի լորի, հացի, թխկի		3000 1500	
	25	22	2,8	Հս 5	1640	3	ՏՐԽ C-3	չմիակցված անտառաձևակույթ Հգ, Կ, Կչ Առ. ծառ Հ	Փոսերով	Չմիակցված անտառաձևակույթի լրացում	Հացի, կեչի			1800
	25	27	8,2	Հս 15	1690	3	ՏՐԽ C-3	ցածր լրիվության անտառ (0,3)	Հարթակներով 700 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի հաճարի	180 8		
	26	13	1,0	Հս-Ալ 20	1680	3	ՏՐԽ C-2	նոսրուտ (0,2)	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի հաճարի	50 1		
	26	16	5,9	Հս 20	1640	3	ՏՐԽ C-2	ցածր լրիվության անտառ (0,3)	Հարթակներով 700 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի հաճարի	130 6		
	26	19	7,5	Հս-Ալ 10	1650	3	ՏՐԽ C-2	բացատ, Առ. ծառ. Հգ	Խրամատներով 3000 զձմ/հա	Անտառաձևակույթի հիմնում	Կաղնի լորի, հացի, թխկի, կեչի	300		7500
	27	6	6,5	Հս-Ալ 25	1640	3	ՏՐԽ C-2	ցածր լրիվության անտառ (0,3)	Հարթակներով 700 հատ	Բնական վերականգնման	Կաղնի հաճարի	143 7		

Անտառապետության անվանումը	Քառակուսի N	Հատված N	Մակերեսը, հա	Դիրքագրություն	ԾՄԲ, մ	Բրնիտետ	Անտառի տիպ	Հողատեսք	Հողի նախապատրաստման եղանակ	Անտառավերականգնման եղանակ	Վերականգնվող տեսակը	Մերմերի քանակը, կգ	Սերմնաբուսակների քանակը, հատ	Տնկանյութի քանակը, հատ
Ընդամենը	167,2	Բացատ և պարապուտ-33,3հա Չմիակցված անտառոձաակույթ-13,7հա Նոսրուտ-50,2հա Ցածր լրիվության ծառուտ-70,0հա									Կաղնի	4975		
		հաճարի	81											
		Սոճի		46520										
		ընկուզենի			920									
		Հացի,թխկի,կեչի,լորի		23260	20300									
		Տանձենի, խնձորենի			4440									
		Ընդամենը	5056	69780	25660									
Կիրանցի	11	12	0,7	Հվ-Ամ 20	1540	4	ԲՇԽ B-2	նոսրուտ (0,2), 10Կ	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	30		
	11	22	1,6	Հվ 25	1640	4	ԲՇԽ B-2	նոսրուտ (0,1), 10Կ	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	102		
	14	8	0,5	Հվ-Ամ 25	1270	5	ԲՇԽ B-2	նոսրուտ (0,1), 10Կ	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	32		
	14	34	1,7	Հվ 20	1730	4	ԲՇԽ B-2	բացատ	Խրամատներով 3000 զձմ/հա	Անտառոձակույթի հիմնում	Սոճի կեչի,հացի,թխկի		450	1700
	14	38	1,3	Հս-Ամ 25	1700	4	ՇՂԽ C-2	նոսրուտ (0,1),	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	90		
	18	21	2,2	Հս-Ամ 15	1670	3	ՏՐԽ C-2	բացատ	Խրամատներով 3000 զձմ/հա	Անտառոձակույթի հիմնում	Կաղնի լորի,հացի,թխկի,կեչի	88		2200
	19	6	1,7	Հս-Ավ 15	1620	4	ՇՂԽ C-2	բացատ	Խրամատներով 3000 զձմ/հա	Անտառոձակույթի հիմնում	Կաղնի լորի,հացի,թխկի,կեչի	68		1700
	19	16	7,9	Հս-Ավ 15	1700	4	ՇՂԽ C-2	նոսրուտ (0,2)	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի հաճարի	320 8		
	20	10	1,6	Հվ-Ամ 20	1460	5	ԲԲՇԽ B-1	նոսրուտ (0,2)	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	102		
	20	11	1,7	Հվ-Ավ 25	1530	4	ԲՇԽ B-2	նոսրուտ (0,2)	Հարթակներով 1000 հատ	Բնական վերականգնման	Կաղնի	110		

Անտառապետության անվանումն	Քարավայրի N	Հատված N	Մակերեսը, հա	Դիրքագրություն	ԾՄԲ, մ	Բրնժիտետ	Անտառի տիպ	Հողատեսք	Հողի նախապատրաստման եղանակ	Անտառավերականգնման եղանակ	Վերականգնվող տեսակը	Մերմերի քանակը, կգ	Սերմնաբուսակների քանակը, հատ	Տնկանյութի քանակը, հատ
	20	20	0,6	Ամ 20	1670	4	ԲՇԽ B-2	նոսրուտ (0,1)	Հարթակներով 1000 հատ	օժանդակում Բնական վերականգնման օժանդակում	Կաղնի	40		
Ընդամենը	21,5									Բացատ և պարապուտ-5,6հա Նոսրուտ-15,9հա	Կաղնի	982		
											Հաճարի	8		
											Սոճի		450	
											Հացի, Թխկի, կեչի, լորի			5600
											Ընդամենը	990	450	5600
Ամբողջը	447,1									Բացատ և պարապուտ-118,7հա Չմիակցված սաղարթով անտառմշակույթ-20,3հա Նոսրուտ-124,2հա Ցածր լրիվության ծառուտ-183,9հա	Կաղնի	14293		
											Հաճարի	159,1		
											Սոճի		64774	
											Ընկուզենի			3640
											Հացի, թխկի, կեչի, լորի			32162
											Տանձենի, խնձորենի			63400
											Ամբողջը	14452,1	96936	127640

Աղյուսակ 26. Անտառվերականգնման նախատեսվող տարածքների սերմերի և սերմնաբուսակ-տնկիների պահանջը ըստ անտառապետությունների

№	Անտառապետություն	Վերականգնման նախատեսվող մակերեսը, հա	Սերմերի և տնկիների պահանջը		
			Տեսակը	Սերմ, կգ	Սերմնաբուսակ, տնկի, հատ
1	Սևքարի	57,7	Կաղնի	1193	
			Հաճարի	9,5	
			Սոճի		5054
			Ընկուզենի		2120
			Հացի, թխկի		10827
			Տանձենի, խնձորենի		35200
			Ընդամենը	1202,5	53201
2	Աչաջրի	200,7	Կաղնի	7143	
			հաճարի	60,6	
			Սոճի		12750
			ընկուզենի		600
			Հացի,թխկի,կեչի		32775
			Տանձենի, խնձորենի		23760
			Ընդամենը	7203,6	69885
3	Գետաշենի	167,2	Կաղնի	4975	
			հաճարի	81	
			Սոճի		46520
			ընկուզենի		920
			Հացի,թխկի,կեչի,լորի		43560
			Տանձենի, խնձորենի		4400
			Ընդամենը	5056	95440
4	Կիրանցի	21,5	Կաղնի	982	
			Հաճարի	8	
			Սոճի		450
			Հացի, Թխկի, կեչի, լորի		5600
			Ընդամենը	990	6050
Անբողջը		447,1	Կաղնի	14293	
			Հաճարի	159,1	
			Սոճի		64774
			Կեչի, հացի, թխկի, կաղնի, լորի		92762
			Տանձենի, խնձորենի		63400
			Ընկուզենի		3640
			Ընդամենը	14452,1	224576

5.9 Տնկանյութի աճեցում

2021-30թթ. ժամանակաշրջանում նախատեսվում է անտառի հիմնում ոչ անտառաձածկ մակերեսում 242,9 հեկտարի վրա՝ տարեկան մոտ 24 հեկտար: Տնկանյութի տեսականու ընտրությունը կատարվել է ելնելով կոնկրետ անտառաճման պայամաններից, հարմարվածության և արժեքավոր տեսակների վերականգնման և կենսաբազմազանության պահպանման հանգամանքներից:

2021-30թթ. համար ահրաժեշտ տնկանյութը, ներառյալ նաև բուսակները և լրացման անհրաժեշտ 20%-ը կազմում է 269491, իսկ միայն վերականգնման համար

սերմերի պահանջը գնահատվել է 14452,1կգ, նույն թվում կաղնին 14293կգ, հաճարը 159,1կգ:

Անտառային բացատներում և բուսականությունից ազատ (պարապուտ) տարածքներում անտառավերականգնման միջոցառումներ նախատեսվում է հիմնականում արևելյան կաղնու սերմերի ցանքով, ինչպես նաև սոճի, հացի, թխկի, լորի և կեչի ծառատեսակների տնկիների հետ խառը անտառմշակույթների հիմնում, ինչպես նաև սոճու (գլխավոր տեսակ) և հացի, թխկի, կեչի ծառատեսակների տնկիների խառը անտառմշակույթների հիմնում:

Անթրոպոգեն նոսրուտներում հիմնականում նախատեսվում է կաղնու և մասամբ հաճարենու սերմերի ցանքով խառը անտառմշակույթների հիմնում:

Յաճի լրիվության 183,9 հեկտար ծառուտներում լրիվության բարձրացման նպատակով նախատեսվում են բնական վերականգնման օժանդակման միջոցառումներ՝ հանքայնացման և սերմերի ցանքով:

Միայն անտառտնտեսության անտառապատման և վերականգնման նախատեսվող ծավալների տնկանյութի տարեկան պահանջարկը բավարարելու համար պահանջվում է ընդամենը 0,2 հեկտար մակերեսով տնկարան, իսկ առանձնացվել է 1,7հա մակերեսով (Սևքարի անտառապետություն, 1,7հա, ԾՄԲ 780մ, հս-ալ 10) (աղյուսակ 37):

Աղյուսակ 27. Անհրաժեշտ տնկանյութի աճեցման հաշվարկ

Աճեցվող տեսակը	Տարեկան պահանջվող տնկանյութը, հատ	1 հա-ից բուսականների ստացման նորման, հազ. հատ	Տարեկան ցանքի մակերեսը, հա	Ցանքաշրջանառության դաշտերի թիվը	Տնկարանի ընդհանուր մակերեսը, հա	Սերմերի ցանքի նորման կգ/հա	Ցանքի համար տարեկան անհրաժեշտ սերմերի քանակը, կգ
Սոճի	6477	800	0,008			60	0,48
Հացի	3000	400	0,008			230	1,84
Թխկի	3000	400	0,007			230	1,61
Կեչի	1638	400	0,004			50	0,2
Լորի	1638	400	0,004			170	0,68
Տանձենի, խնձորենի	6340	600	0,011			60	0,66
Ընկուզենի	364	250	0,002			4860	9,72
Ընդամենը	22457		0,044	4	0,176		15,19

Տնկարանի ցանքի և անտառապատման ու անտառավերականգնման համար անհրաժեշտ սերմերի քանակությունը անհրաժեշտ է հավաքել դաշտային գույքագրման ժամանակ առանձնացված ընդհանուր 842,1հա մշտական անտառսերմնային տեղամասերից, նույն թվում հաճարին 655,5հա, կաղնին 154,8հա, սոճին 1,9հա, հացին՝ 23,0հա և հունական ընկուզենին՝ 6,9հա, իսկ կեչին, թխկին, տանձենին, խնձորենին, այդ տեսակների մասնակցությամբ խառը կազմով ծառուտներից (աղյուսակ 38):

Աղյուսակ 28. Տեղեկագիր անտառներմնային մշտական տեղամասերի

Անտառապետության անվանումը	Գլխավոր Ծառատեսակը	Քառուկուսու N	Հատվածի N	Ծառատուի կազմը	Կողմնադրությունը	Լանջի թեքությունը	ԾՄԲ	Բնիստերը	Լրիվությունը	Տարիքը	Մակերեսը	
Սևաբրի	Կաղնի	7	7	442Թխ1Բ1Կ2Լ	Հս-Ամ	30	850	3	0,6	90	10,7	
		10	4	543Բ2Հց	Ալ	25	1110	4	0,6	100	5,0	
		14	20	541Բ1Հց3ՂԺ	Հվ-Ամ	25	1090	4	0,6	100	3,6	
	Ընդամենը											19,3
	Հաճարի	3	26	10Հ	Հս-Ամ	35	1050	1	0,6	100	9,6	
		4	20	6Հ2Հց1Բ1Լ	Հս-Ամ	25	1150	2	0,6	130	8,5	
		10	5	8Հ2Բ	Հս-Ալ	35	1080	2	0,6	140	6,0	
		10	18	7Հ3Բ+Հց,Կ	Հս-Ալ	15	1370	3	0,6	140	12,5	
		11	11	9Հ1Բ+Թխ	Հս	10	1250	2	0,5	120	21,3	
		11	25	9Հ1Բ	Հս	15	1520	3	0,5	130	14,3	
		15	11	10Հ	Հս	20	1520	3	0,6	140	11,9	
		15	12	10Հ	Հս-Ալ	25	1400	3	0,7	140	11,8	
		15	22	6Հ2Կ1Բ1Թխ	Հս-Ալ	20	1590	2	0,5	120	18,0	
		18	41	7Հ2Բ1Լ	Հս-Ալ	30	1370	2	0,6	140	9,2	
		20	6	9Հ1Բ	Հս-Ալ	25	1475	2	0,6	110	9,6	
		22	3	7Հ2Բ1Թխ+Կ	Ամ	25	1500	2	0,6	130	12,0	
		22	9	6Հ2Կ2Բ	Հս-Ամ	20	1620	3	0,5	140	14,9	
	22	12	8Հ2Բ	Հս-Ամ	35	1600	3	0,6	140	9,6		
	Ընդամենը											169,2
	Հացի	3	3	4Հց3Թխ2Բ1Կ+Լ	Հս-Ամ	30	860	3	0,5	90	12,7	
	Ընդամենը											12,7
	Ընկուզենի հունական	3	23	10Հը	Ամ	10	890	2	0,5	55	0,4	
		12	10	10Հը	Հս-Ալ	10	1160	2	0,7	70	2,3	
Ընդամենը											2,7	
Անտառապետությունում											203,9	
Աչաջրի	Կաղնի	28	16	7Կ2Բ1ՂԺ+Թխ	Հվ-Ամ	30	1600	4	0,7	90	16,1	
		29	1	8Կ2Բ+Հ	Հվ-Ալ	20	1675	4	0,6	100	6,1	
		29	2	5Կ3Հ2Բ	Հս-Ալ	30	1625	4	0,5	110	7,8	
		29	3	6Կ3Բ1Կ+Թխ	Ալ	30	1560	4	0,6	120	5,3	
		29	5	4Կ3Հ3Բ	Ալ	30	1575	4	0,5	100	4,8	
	Ընդամենը											40,1
	Հաճարի	1	8	8Հ2Բ	Հս-Ալ	20	1500	2	0,5	100	10,7	
		2	9	9Հ1Թխ	Հս-Ալ	20	1600	4	0,5	90	12,2	
		3	15	8Հ2Թխ	Հս	25	1660	3	0,5	110	5,4	
		3	18	9Հ1Բ+Թխ	Հս-Ալ	20	1750	3	0,7	120	15,1	
		3	20	10Հ+Բ	Հս-Ամ	25	1640	2	0,5	110	3,3	
		4	18	9Հ1Բ	Հս-Ալ	15	1500	2	0,6	110	5,9	
		20	12	10Հ	Հս	20	1700	3	0,5	130	15,5	
20		17	9Հ1Բ	Հս-Ալ	20	1660	2	0,5	150	9,6		
20	18	9Հ1Բ	Հս-Ալ	30	1630	3	0,6	140	9,7			

Անտառապետության անվանումը	Քառակուսու N	Հատվածի N	Ծառատի կազմը	Կողմնադրությունը	Լանջի թեքությունը	ԾՄԲ	Բռնիտներ	Լրիվությունը	Տարիքը	Մակերեսը	
	28	12	5Հ3Բ2Կ	Հվ-Ալ	30	1675	3	0,6	100	15,8	
	30	6	8Հ2Բ+Թխ	Հս	30	1625	2	0,5	110	14,7	
	30	7	7Հ2Բ1Թխ	Հս-Ալ	35	1600	3	0,6	130	13,4	
	30	19	8Հ2Բ	Հս-Ալ	30	1650	2	0,6	120	2,6	
	30	21	10Հ+Բ	Հս-Ալ	30	1725	3	0,6	100	9,2	
	31	5	7Հ2Բ1Կ+Թխ	Հս-Ալ	30	1700	3	0,6	130	11,4	
	31	10	9Հ1Բ+Թխ	Հս-Ամ	30	1700	3	0,6	130	12,1	
	31	13	6Հ2Կ2Բ	Հս-Ամ	30	1800	3	0,6	130	13,9	
	31	15	8Հ2Կ	Հս-Ալ	25	1850	3	0,5	150	6,8	
	32	13	10Հ+Բ	Հս-Ամ	30	1600	2	0,6	140	9,9	
	33	11	10Հ	Հս-Ամ	25	1580	3	0,6	120	5,3	
	33	12	10Հ	Հս-Ալ	30	1650	3	0,6	130	7,3	
	34	2	10Հ	Հս-Ամ	20	1430	3	0,5	120	3,0	
	34	4	10Հ	Հս-Ալ	30	1460	3	0,5	140	4,8	
	34	25	10Հ	Հս-Ամ	35	1580	3	0,5	130	3,7	
	34	29	8Հ2Բ	Հս-Ամ	25	1570	3	0,6	130	9,0	
	34	33	10Հ	Հս-Ալ	30	1670	3	0,5	140	6,2	
	37	11	8Հ2Բ	Հս-Ալ	25	1530	3	0,5	130	6,4	
	37	20	10Հ	Հս-Ամ	25	1620	3	0,5	130	9,8	
		Ընդամենը									252,7
Անտառապետությունում										292,8	
Գետաշենի	Սոճի	22	53	10Ս	Հս-Ալ	10	1600	3	0,6	60	1,9
	Ընդամենը									1,9	
	Կաղնի	2	28	6Կ1Հց1Թխ2Ղժ	Հվ	25	1340	4	0,6	120	17,4
		6	13	5Կ2Թխ2Հց1Ղժ	Հվ-Ամ	25	1125	4	0,4	100	2,5
		8	16	5Կ2Հց3Ղժ+Թխ	Հվ-Ամ	25	1070	5	0,6	100	11,8
		11	23	7Կ1Բ1Թխ1Հց	Հվ-Ալ	25	1420	4	0,7	100	3,4
		11	27	5Կ2Հց2Բ1Թխ	Հվ-Ամ	30	1420	4	0,7	130	14,7
		16	7	6Կ2Թխ2Ղժ	Հվ	30	1700	4	0,6	90	6,1
		19	2	5Կ3Հ2Բ	Հվ-Ալ	25	1760	4	0,6	140	2,2
	19	4	5Կ3Հ2Բ+Թխ	Հվ-Ամ	30	1800	4	0,5	120	5,1	
	Ընդամենը									65,1	
	Հաճարի	11	24	10Հ+Հց	Հս-Ալ	30	1450	3	0,6	130	4,4
		12	6	4Հ4Կ2Բ	Հս-Ալ	30	1260	3	0,5	140	20,7
		12	14	10Հ+Բ	Հս	25	1470	3	0,6	150	15,4
		15	23	10Հ+Բ	Հս-Ալ	30	1520	3	0,6	130	4,4
		22	51	7Հ1Հց1Բ1Կ	Հս-Ալ	20	1550	3	0,6	120	3,3
		23	16	9Հ1Բ	Հս-Ամ	20	1590	2	0,5	140	2,9
		23	22	8Հ2Բ	Հս-Ալ	20	1700	4	0,5	120	4,3
		23	30	7Հ2Բ1Կ	Հս	10	1590	2	0,5	120	10,8
		23	31	8Հ2Բ	Հս-Ալ	20	1650	2	0,5	110	16,7
23		45	7Հ2Բ1Թխ	Հս-Ամ	20	1670	3	0,5	120	11,0	
24		24	10Հ	Հս-Ալ	25	1660	3	0,5	110	3,2	
25	18	8Հ1Կ1Բ	Հս-Ալ	25	1520	3	0,5	120	10,0		

Անտառապետության անվանումը	Փլիսավոր ծառատեսակը	Քառակուսու N	Հատվածի N	Ծառատեսի կազմը	Կողմնադրությունը	Լանջի թերությունը	ԾՄԲ	Բռնիտներ	Լրիվությունը	Տարիքը	Մակերեսը	
		26	4	8Հ1Թխ1Բ	Հս-Ալ	30	1500	2	0,6	150	7,3	
		26	7	9Հ1Թխ+Բ	Հս-Ամ	30	1550	2	0,6	140	9,9	
	Ընդամենը										124,3	
	Հացի	3	44	8Հց2Թխ	Հվ-Ալ	15	1000	3	0,5	70	4,3	
		4	11	5Հց2Կ2Բ1Թխ+Լ	Հվ-Ամ	25	1250	4	0,6	110	6,0	
	Ընդամենը										10,3	
	Ընկուզենի հունական	3	45	10Հը	Ալ	10	980	3	0,5	50	1,4	
		3	46	10Հը	Հվ-Ալ	15	1015	2	0,7	50	2,8	
	Ընդամենը										4,2	
	Անտառապետությունում										205,8	
	Կիրանցի	Կաղնի	3	17	4Կ4Հց2ՂԺ	Ամ	25	1060	5	0,6	100	4,6
			15	27	10Կ+Բ,Հց	Հվ-Ալ	25	1480	4	0,6	110	9,9
15			31	8Կ1Բ1Հց	Հվ	35	1520	4	0,6	120	6,4	
15			37	8Կ2Բ+Հց	Հվ	30	1600	4	0,5	120	9,4	
Ընդամենը										30,3		
Հաճարի		1	15	10Հ+Բ,Թխ	Հս-Ամ	20	1100	3	0,6	140	14,9	
		2	13	9Հ1Բ	Հս-Ալ	35	1150	2	0,5	110	5,6	
		3	20	8Հ1Բ1Լ	Հս	25	1070	3	0,6	120	9,9	
		4	15	4Հ3Բ2Հց1Թխ	Ալ	25	1040	3	0,5	110	4,2	
		5	25	7Հ1Բ1Կ1Լ	Հս-Ամ	40	1100	2	0,5	110	6,4	
		7	15	9Հ1Բ	Հս-Ամ	25	1400	2	0,6	140	27,3	
		12	24	9Հ1Բ+Թխ	Հս-Ալ	30	1575	2	0,5	130	13,9	
19	12	8Հ1Բ1Թխ	Հս-Ալ	20	1600	2	0,5	140	27,1			
Ընդամենը										109,3		
Անտառապետությունում										139,6		
Անտառատնտեսությունում										842,1		

5.10 Նախատեսվող միջոցառումների արդյունքում անտառային տարածքների արդյունավետության բարձրացում

Ստուգիչ ժամանակաշրջանում անտառային հողերի արտադրողականության բարձրացման նպատակով անտառաշինությամբ նախատեսվում են հետևյալ միջոցառումները:

- Անտառսերմնային բազաների հիմնում սելեկցիոն հիմքի վրա,
- Անտառային մշակույթների հիմնում,
- Ցածր լրիվության ծառատների արտադրողականության բարձրացում,
- Բնական վերածին օժանդակող համալիր միջոցառումներ,
- Խնամքի հատումների իրականացում,
- Անտառապահպանական և անտառապաշտպանական աշխատանքների բարելավում,
- Ընտրովի սանիտարական հատումներ:

Սելեկցիոն հիմքի վրա անտառներմնային բազաների հիմնումը նախատեսվում է բարձր ցանքսային հատկություններով և արժեքավոր ժառանգական հատկանիշներով օժտված սերմերի ստացման համար:

Բարձրարժեք և բարձր արտադրողական անտառային տեսակներով հիմնման միջոցով ընդլայնվում է անտառածածկ մակերեսը, վերականգնվում են հատված և քայքայված անտառները, ծառուտները ձևավորվում են ցանկալի ուղղությամբ, նպաստվում է կենսաբազմազանության հաստատմանը:

Խնամքի հատումները օժանդակում են ծառուտների նպատակային ձևավորմանը, մասնավորապես տեսակային կազմի բարելավմանը, որակական և տարածքային տեղաբաշխմանը, անտառի հողապաշտպան, ջրապաշտպան, սանիտարա-հիգիենիկ, էսթետիկական հատկությունների բարելավմանը և անտառների արդյունավետության բարձրացմանը:

Ընտրողական սանիտարական հատումները հնարավորություն են ընձեռում բարելավելու անտառի սանիտարական վիճակը, պահպանելու անտառածածկ մակերեսը ստուգիչ շրջանում, բարելավելու տեսակային կազմը և ստանալու ծառուտների լրացուցիչ աճ:

Համաձայն կառավարման պլանի նախագծի, նախատեսվում է 2020-29թթ շրջանում միջոցառումներ իրականացնել հետևյալ ծավալներով (աղյուսակ 39):

Աղյուսակ 39. 2021-30թթ շրջանում նախատեսված միջոցառումներ

№	Միջոցառման անվանումը	Մակերեսը, հա
1	Անտառային մշակույթների հիմնում ոչ անտառածածկ տարածքներում	242,9
1.1	Բացատներում և պարապուտ տարածքներում	118,7
1.2	Հատված տարածքներում և անթրոպոգեն նսրուտներում	124,2
2	Բնական վերածին օժանդակող միջոցառումներ ցածր լրիվության ծառուտներում, հանքայնացում +սերմերի ցանքս	183,9
3	Ցանկապատման միջոցով 30000 գծմ	8500
	Ընդամենը	8926,8

2021-30թթ. ժամանակաշրջանի անտառային մշակույթների արտադրողականության որոշման համար մշակույթները պայմանականորեն հավասարեցված են ծառուտների I հասակային դասին, ընդ որում ասեղնատերևավոր ծառատեսակների միջին աճը հաշվարկված է II հասակային դասի ծառուտների միջին աճի 40%-ի չափով, իսկ տերևավոր ծառատեսակներինը՝ II հասակային աճի 60%-ի չափով:

Անտառի գույքագրման և գնահատման արդյունքներով I հասակային դասի 1հա-ի միջին աճը ասեղնատերևավոր ծառատեսակների համար 2,0մ³ է, իսկ տերևավոր տեսակների մոտ 1,30մ³ (աղյուսակ 40):

Աղյուսակ 29. 2020-29թթ. ժամանակաշրջանում հիմնման նախատեսած անտառմշակույթների աճի ցուցանիշները

№	Միջոցառման անվանումը	Մակերեսը, հա	1հա-ի լրացուցիչ միջին աճը, մ ³	Սպասվելիք լրացուցիչ աճը նախագծվող տարածքում, մ ³
1	2021-30թթ. հիմնման նախատեսած	242,9		

	մշակույթներ			
1.1	Ասեղնատերևավոր	25,8	2,0	51,6
1.2	Տերևավոր	217,1	1,3	282,23
Ընդամենը				333,83

Բնական վերածին օժանդակող միջոցառումների արդյունքում լրացուցիչ աճը կկազմի $8683,9 * 0,2 \text{մ}^3/\text{հա} = 1736,78 \text{մ}^3$:

Այսպիսով, նախատեսվող միջոցառումների արդյունքում սպասվելիք լրացուցիչ տարեկան աճը կկազմի 2070,61մ³:

Կառավարման պլանի նախագծում նախատեսվող համալիր միջոցառումների արդյունքում, անտառտնտեսության անտառային հողերում տեղի կունենա անտառածածկ տարածքի տեսակարար կշռի ավելացում և ծառուտի կազմի բարելավում:

Անտառածածկ մակերեսի ավելացումը նախատեսվում է անտառային բացատներում և անթրոպոգեն նսրուտներում անտառմշակույթների հիմնման, ինչպես նաև բնական վերածին օժանդակող միջոցառումների հաշվին:

Ինչպես երևում է աղյուսակ 54-ից, 2021թ. համեմատությամբ անտառածածկ մակերեսը ստուգիչ ժամանակաշրջանի վերջում (2030թ.) կանխատեսվում է ավելացում 128,2հա-ով, իսկ 2035թ. ևս 190հա-ով, ընդ որում հիմնականում ոչ անտառածածկ տարածքներում հիմնադրվող անտառմշակույթների իրականացման հաշվին, իսկ բնական վերականգնմամբ 2030թ. 35հա, 2035թ. ևս 50հա հեկտարով՝ անթրոպոգեն նսրուտներում և մասամբ փոքր մակերեսով բացատներում, նչպես նաև պարապուտ տարածքներում հաճարի և բոխու բնական վերականգնմամբ:

Հաշվարկը կատարվել է ընդունելով, որ անտառվերականգնման ծավալները իրականացվելու են 10 տարվա մոտավոր հավասար բաշխվածությամբ, որի դեպքում առաջին երեք տարիների հիմնված չմիակցված սաղարթով անտառմշակույթների մոտ 30%-ը բավարար խնամքի և պահպանության պայմաններում կփոխադրվեն անտառածածկ մակերես, իսկ մնացածը՝ հաջորդող 5 տարիներին:

Ոչ անտառածածկ մակերեսի նվազումը 2030թ. -277,9հա-ով, իսկ 2035թ. ևս 20հա-ով բացատրվում է պարապուտ տարածքներում անտառապատման, նսրուտներում վերականգնման միջոցառումներով, ինչպես նաև վերը նշված բնական վերականգնմամբ:

Նախատեսվող միջոցառումների արդյունքում էական փոփոխություն է ակնկալվում նաև ծառուտների տեսակային կազմում: Հիմնական անտառկազմող ծառատեսակների որակական կազմը զգալիորեն փոխվել է ի հաշիվ ոչ անտառածածկ տարածքների և ցածր արտադրողականության ու լրիվության (0,3-0,4) ծառուտների անտառապատման և անտառվերականգնման միջոցառումների:

Կաղնու գերակշռությամբ ծառուտների մակերեսների ավելացումը 2020թ. համեմատությամբ 2030թ. 100,6հա, իսկ 2035թ. ևս 105,3 հեկտարով, բացատրվում է անտառային բացատներում, հատված տարածքներում և նսրուտներում կաղնու սերմերով այլ տեսակների հետ խառը անտառմշակույթների հիմնման և բնական վերականգնման օժանդակման միջոցառումների(հարթակներում կաղնու սերմերի ցանք) իրականացմամբ:

Սոճուտների տարածքների ավելացումը 2030թ. 10 հեկտարով, իսկ 2035 թ. ևս 15,8 հեկտարով բացատրվում է սոճին որպես գլխավոր տեսակ լայնատերևավոր ծառատեսակների տնկիների հետ խառը անտառաձևակույթների հիմնմամբ:

Հաճարենու գերակշռությամբ ծառուտներում 2020 թվականի համեմատությամբ 2030թ. կանխատեսվում է ավելացում 25,9հա, իսկ 2035թ. ևս 22 հեկտարով՝ բնական վերականգնման և անթրոպոգեն նոսրուտներում հաճարի սերմով իրականացվող բնական վերականգնման միջոցառումների հաշվին:

Անտառի կայուն կառավարման իրականացման դեպքում, ի հաշիվ բնական վերականգնված խառը կազմով բոխու գերակշռությամբ երիտասարդ տարիքային խմբի ծառուտներում իրականացվող մատղաշի խնամքի միջոցառումների, տեղի է ունենում ծառուտի կազմի բարելավում, ինչն էլ բնականաբար հանգեցնում է Կովկասյան բոխու գերակշռությամբ ծառուտների մակերեսի նվազեցմանը: Մյուս կողմից հատված տարածքների և անթրոպոգեն նոսրուտների, միջոցառումներ չնախատեսած՝ հատկապես բարձր թեքությունների տարածքներում կանխատեսվում է բնական վերականգնմամբ բոխու գերակշռությամբ ծառուտների մակերեսի ավելացում համապատասխանաբար 20,3 և 7 հեկտարով:

Հացի, թխկի, կեչի և լորենու գերակշռությամբ ծառուտների մակերեսների ավելացումները հիմնականում բացատրվում է անտառային բացատներում գլխավոր տեսակներ՝ կաղնու և սոճու հետ որպես ուղեկցող տեսակներ նշված ծառատեսակների հիմնման և առանձին տարածքներում կազմավորվող երիտասարդ ծառուտների կազմերի հնարավոր փոփոխություններով:

Ոչ անտառաձածկ տարածքներում, համապատասխան տնկիների տնկմամբ, կանխատեսվում է անտառային տանձենու և խնձորենու ծառուտների մակերեսների ավելացումը 2030թ ընդհանուր 22հա, իսկ 2035թ. ևս 16,1 հեկտարով, հունական ընկուզենին՝ 6,1 և 5,8 հեկտարով:

Աղյուսակ 30. Տեղեկագիր անտառտնտեսության հողատեսքերում նախատեսվող փոփոխությունների

№	Հողատեսքի անվանումը	Չափիմիավորը, հա	01,01,2021թ.	01,01,2030թ.	Փոփոխությունը	01,01,2035թ.	Փոփոխությունը, 01,01,2021թ., համեմատությամբ
1	Անտառային հողեր, ընդամենը	հա	20971,3	20971,3		20971,3	
1.1.	Անտառձածկ, ընդամենը	հա	20198,7	20326,9	+128,2	20516,9	+318,2
1.1.1.	Բնական ծագման անտառներ	հա	20032,6	20067,6	+35	20087,6	+50
1.1.2.	Անտառաձևակույթներ	հա	166,1	259,3	+93,2	429,3	+263,2
1.2.	Անտառային տնկարան	հա	1,7	1,7			
1.3.	Չմիակցված սաղարթով անտառաձևակույթներ	հա	20,3	170,0	+149,7		
1.4.	Ոչ անտառաձածկ, ընդամենը	հա	750,6	472,7	-277,9	452,7	-297,9
1.4.1.	Հատված և չվերականգնված տարածքներ, նոսրուտներ	հա	467,6	318,4	-149,2	303,4	-164,2
1.4.2.	Բացատ և պարսպուտ	հա	283,0	154,3	-128,7	149,3	-133,7
2.	Ոչ անտառային հողեր,	հա	178,7	178,7			

	ընդամենը						
3.	Անտառտնտեսության Ընդհանուր մակերեսը	հա	21150,0	21150			

Աղյուսակ 31. Անտառածածկ մակերեսի տեսակային կազմի փոփոխությունն ըստ գերակշռող ծառատեսակների

№	Գերակշռող ծառատեսակը	Չափման միավորը	2021թ. փաստացի	Կանխատեսվում է			
				2030թ.	փոփոխությունը 2021թ. նկատմամբ+	2035թ.	Փոփոխությունը 2021թ. նկատմամբ
1	Սոճի	հա	32,2	43,2	+11,0	58,0	+25,8
2	Կաղնի	հա	4816,8	4861,0	+44,2	4984	+167,2
3	Հաճարի	հա	11512,1	11528,0	+15,9	11540,1	+28,0
4	Բոխի	հա	2684,9	2700,2	+15,3	2710,2	+25,3
5	Հացի	հա	310,3	316,0	+5,7	320,0	+9,7
6	Թխկի	հա	73,5	77,2	+3,7	79,0	+5,5
7	Լորի	հա	3,8	6,0	+2,2	7,0	+3,2
8	Կենի	հա	5,5	5,5		5,5	
9	Գիհի	հա	71,3	71,3		71,3	
10	Ղաժի	հա	632,9	635,0	+2,1	636,4	+3,5
11	Հունական ընկուզենի	հա	49,9	56,0	+6,1	61,8	+11,9
12	Խնձորենի, տանձենի	հա	5,5	27,5	+22,0	43,6	+38,1
13	Ամբողջը		20198,7	20326,9	+128,2	20516,9	+318,2

5.11 Անտառի պահպանություն

5.11.1. Անտառապահպանության խնդիրներն ու պահարժիհների առանձնացումը

Պահպանության հիմնական խնդիրն է նվազագույնի հասցնել անտառային և այլ էկոհամակարգերի ու պաշարների չհամակարգված օգտագործումը, նվազեցնել հրդեհների ռիսկերը, ինչպես նաև բնական վերականգնման օժանդակման միջոցառումներով վերականգնել դեգրադացված անտառային տարածքները: Պահպանության գործողություններում ներառվում են՝

- Դեգրադացված անտառային էկոհամակարգերի վերականգնում, ինչը անհրաժեշտ է վտանգված տեսակների վիճակի բարելավման, ինչպես նաև անտառային հատվածների միասնականության և ամբողջականության ապահովման (ֆրագմենտացիայի նվազեցման) համար՝ ներկայացված է թիվ 9 անտառվերականգնման միջոցառումներ բաժնում:

- Բարձր բնապահպանական արժեք ունեցող անտառների (ԲԲԱԱ) առանձնացում և համապատասխան կառավարում: ԲԲԱԱ-ների կառավարման գործողությունները պետք է ուղղված լինեն հայտնաբերված արժեքների պահպանմանը և վերականգնմանը:

- Ինքնակամ հատումների ծավալների կրճատման նպատակով համալիր ծրագրի մշակում և իրականացում:

• Համայնքների կողմից օգտագործվող արոտավայրերի և խոտհարքների կայուն կառավարման սխեմաների մշակում՝ բացառելով անտառվերականգնման ենթակա անտառներում անասունների մուտքը, ընդ որում պետք է գտնվեն այդ անտառներից դուրս, իսկ խոտհարքերում (որոնք շատ դեպքերում անտառային բացատներն են) կատարվող գործողությունները չպետք է բացասաբար անդրադառնան սերմնային ինքնավերականգնման վրա, իսկ համեմատաբար բարձր թեւոյությունների վրա գտնվող արոտավայրերի օգտագործումը չհանգեցնի էրոզիոն պրոցեսների ակտիվացմանը: Բնակավայրերից շատ մոտ գտնվող վերականգնման ենթակա տարածքների ցանկապատում՝ ընտանի կենդանիների մուտքն արգելելու նպատակով:

Անտառների պահպանության ուժեղացման, բնականոն վիճակի պահպանման, վիճակի բարելավման և կայուն կառավարման իրականացման նպատակով ամբողջ տարածքը բաժանվել է 23 պահաբաժինների (աղյուսակ 43):

Ամենամեծ պահաբաժնի մակերեսը 1341հա է (Գետաշենի անտառապետություն, 4-րդ պահաբաժին), ամենափոքրինը՝ 412հա (Սևքարի անտառապետություն, 5-րդ պահաբաժին), պահաբաժինների միջին մակերեսը՝ 920հա: Պահաբաժինների չափը սահմանվել է հաշվի առնելով բնական պայմանները, բնակավայրերից հեռավորությունը և նորմալ հսկողության իրականացման հնարավորությունները: Հսկողության տեսանկյունից առավել վտանգավոր՝ բանուկ ճանապարհներին նախատեսվում է տեղադրել մշտական և շարժական ուղեփակոցներ:

Աղյուսակ 32. Սևքարի անտառոտնտեսության պահաբաժինները

№	Անտառապետության անվանումը	Պահաբաժնի համարը	Քառակուսու համարը	Մակերեսը, հա
1	Սևքարի	1	3, 4, 9, 13, 14	854
		2	1, 2, 5, 6, 7, 8	1175
		3	12, 23, 24	503
		4	10, 11, 15, 17	773
		5	16, 19, 20	412
		6	18, 21, 22	715
	<i>Ընդամենը</i>	6		4432
2	Աչաջրի	1	1, 2, 3, 4, 5	716
		2	6, 7, 13, 14, 40	899
		3	8, 9, 10, 11, 12	819
		4	15, 16, 17, 18, 19, 41	1046
		5	21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 36	1205
		6	20, 33, 34, 35, 37, 38, 39	1313
	7	28, 29, 30, 31, 32	806	
<i>Ընդամենը</i>	7		6804	
3	Գետաշենի	1	1, 9, 10	610
		2	6, 7, 8	684
		3	2, 3, 4, 5	910
		4	11, 12, 13, 14, 15, 16	1341
		5	17, 18, 19, 20, 21	1180
		6	22, 23, 24, 25, 26, 27	1114
	<i>Ընդամենը</i>	6		5839
	Կիրանցի	1	2, 3, 4, 7, 8	997
		2	12, 13, 17, 18, 19	1059
3		1, 5, 6, 10, 11	971	

№	Անտառապետության անվանումը	Պահաբաժնի համարը	Քառակուսու համարը	Մակերեսը, հա
		4	9, 14, 15, 16, 20	1048
	<i>Ընդամենը</i>	4		4075
4	Ամբողջը	23		21150

5.11.2 Ճանապարհային ցանց

Իջևանի տարածաշրջանի Սևքարի ենթաշրջանը, որտեղ տեղաբաշխված են Սևքարի անտառտնտեսության անտառները, հանրապետության գլխավոր կոմունիկացիոն ուղիներին միացված է Սևքար-Իջևան և Սևքար Բագրատաշեն ճանապարհներով:

Անտառտնտեսական ճանապարհները բնութագրող հիմնական տարրերն են.

- Օգտագործման գոտի - հողաշերտի այն հատվածը, որի վրա կառուցված է ճանապարհը: Հողային շերտի լայնությունը կախված է ճանապարհի կարգից.
1-ին կարգ - 6,5մ և ավելի
2-րդ կարգ - 4,5-6,4 մ
3-րդ կարգ - 4,4մ և պակաս:
- Անցումային գոտի, որտեղով կատարվում է երթևեկությունը,
1-ին կարգ - 5,5մ և ավելի լայնություն
2-րդ կարգ - 3,5-5,4մ լայնություն
3-րդ կարգ - անցումային մասի լայնությունը հաշվի չի առնվում:
- Ջրատար առվակներ (կյուվետներ) - ջրհեռացման խողովակներ կառուցվում և տեղադրվում են ճանապարհի երկու կողմից և լայնությամբ՝ մակերեսային և գրունտային ջրերի հեռացման համար, որոնց բացակայությունը ճանապարհների փչացման հիմնական պատճառն է:
- Հողային պաստառ – կողային առուների միջև ընկած հողաշերտն է, որի վրա կառուցվում է ճանապարհի երթևեկելի մասը: Խճով, բետոնով, ասֆալտ-բետոնով կամ որևէ այլ ամուր շինությունով կառուցվածներն ամուր պատվածքով ճանապարհ են: Շատ հաճախ անտառմիջյան ճանապարհները լինում են բնահողային:

Անտառտնտեսությունում անտառային ճանապարհները ծառայում են ինչպես անտառտնտեսական, այնպես էլ հակահրդեհային նպատակների համար և դժվար է դրանք տարանջատել:

Ճանապարհները հիմնականում փափուկ (բնահողային) գրունտով են, սեզոնային օգտագործման, թեև մի մասում պարբերաբար կատարվում է մասնակի վերանորոգում ամբողջ տարի օգտագործման նպատակով, սակայն ջրհեռացման կյուվետների, խողովակների և խճածածկի բացակայության հետևանքով ճանապարհների վիճակն անմխիթար է:

Ճանապարհային ցանցի ընդհանուր երկարությունը 567կմ է, նույն թվում՝ միջպետական նշանակության 37կմ, համայնքային նշանակության 399կմ, որից 30կմ-ն արհեստական ծածկույթով, և անտառտնտեսական ու հակահրդեհային ճանապարհներ՝ 131կմ: Ճանապարհների ձգվածությունը 1000հա-ի հաշվով կազմում մոտ 29կմ (աղյուսակ 44, քարտեզ 10): Անտառկառավարման 10 տարիների համար

նախատեսվում է անտառտնտեսական և հակահրդեհային նշանակության ճանապարհների վերանորոգում ընդհանուր 45կմ:

Աղյուսակ 44. Ճանապարհային ուղիների բնութագիրը

№	Ճանապարհների տեսակները	Ճանապարհների երկարությունը, կմ
1	Միջպետական նշանակության	37
2	Համայնքային նշանակության	399
2.1	Արհեստական ծածկույթով	30
2.2	Հողածածկով	369
3	Անտառտնտեսական և հակահրդեհային նշանակության	131
4	Անտառտնտեսությունում	567

5.12 Պահպանություն անտառային հրդեհներից

Անտառային հրդեհները լինում են գետնատարած, երբ այրվում է թափուկը, խաշամը, մամռային և խոտային ծածկույթը, շատ հաճախ նաև ենթանտառը, մատղաշը, իսկ սովորաբար ծառերը քիչ են վնասվում:

Շատ վտանգավոր է սաղարթային հրդեհը, երբ խաշամի, թափուկի հետ միասին այրվում է ծառերի սաղարթը, որի դեպքում այն ընթանում է թռիչքաձև:

Ելնելով եղանակային պայմաններից տարբերակվում են.

- Արտակարգ հրդեհավտանգ - երբ դիտվում է երկարատև տաք, չոր եղանակ և օդի միջին ջերմաստիճանը 20°-ից բարձր է, իսկ հարաբերական խոնավությունը 40%-ից ցածր:
- Ուժեղ հրդեհավտանգ - այն վայրերը, որտեղ երկար ժամանակ դիտվում է չոր եղանակ, երբեմն թույլ տեղումներով, իսկ հարաբերական խոնավությունը 40-60% է:
- Թույլ հրդեհավտանգ - երբ հաճախակի անձրևներ են տեղում և անտառային թաղիքը խոնավ է:
- Ոչ հրդեհավտանգ, երբ երկարատև անձրևներ են և հարաբերական խոնավությունը 80%-ից բարձր:

Անտառների հրդեհավտանգությունը բնորոշվում է անտառի տիպով, ծառատեսակների կենսաբանական առանձնահատկություններով:

Անտառի գույքագրման ընթացքում յուրաքանչյուր քառակուսու համար որոշվել է հրդեհավտանգության դասը և տվյալները մշակել են համակարգչային ծրագրով, նույնիսկ ըստ հատվածների և քարտեզագրվել:

Անտառտնտեսության տարածքներում հրդեհավտանգության միջին դասը 2,93 է՝ Սևքարի անտառպետությունում 3,02, Աչաջրի անտառպետությունում՝ 2,81, Գետաշենի անտառպետությունում՝ 2,77 և Կիրանցի անտառպետությունում՝ 3,25:

Անտառտնտեսությունում 1-ին հրդեհավտանգության տարածքները կազմում են ամբողջ տարածքի 0,8%-ը (160հա), 2-րդ դասը՝ 6656 հա (31,5%), 4-րդ և 5-րդ դասերի տարածքները միասին 18,2% (3858 հա), իսկ բացարձակ գերակշռում է 3-րդ հրդեհավտանգության դասը՝ 49,5 % (10477հա) (աղյուսակ 45):

Աղյուսակ 33. Տեղեկագիր անտառային հողերի տեղաբաշխման ըստ հրդեհավտանգության դասերի

Անտառայետություն	Հրդեհավտանգության դասը					Ընդամենը	Միջին դասը
	1	2	3	4	5		
Սևքար	25	1030	2445	677	255	4432	3,02
Աչաջուր	69	2370	3440	660	266	6804	2,81
Գետաշեն	58	2388	2592	423	378	5839	2,77
Կիրանց	8	868	2000	478	721	4075	3,25
Ամբողջը	160	6656	10477	2238	1620	21150	2,93
%%	0,8	31,5	49,5	10,6	7,7	100,0	

Աղյուսակ 46. Տեղեկագիր հակահրդեհային միջոցառումների

№	Միջոցառումներ	Չափի միավորը	Նախատեսվում է
1.	Նախազգուշական միջոցառումներ		
1.1.	Խորհրդակցություններ խոշորացված համայնքում և բնակավայրերում	հանդիպում	10
1.2.	Մշտական ցուցատախտակներ	հատ	10
1.3.	Հանգստի և ծխելու տեղերի առանձնացում	հատ	15
2.	Հակահրդեհային կառուցումներ		
2.1.	Հակահրդեհային ճեղքվածքների կառուցում	կմ	30
2.2.	Հանքայնացված շերտերի կառուցում	կմ	15
2.3.	Ջրավազանների կառուցում	հատ	4
2.4.	Հակահրդեհային նշանակության ճանապարհների վերանորոգում	կմ	30
3.	Հակահրդեհային սարքավորումների ձեռքբերում		
3.1.	Ավտոմեքենա	հատ	2
3.2.	Մոտոցիկլետ	հատ	6
3.3.	Կրակմարիչներ	հատ	30
3.4.	Օժանդակ սարքավորումներ	լրակազմ	30
4.	Կրակմարող կամավոր խմբերի կազմավորում	խումբ	4

Անտառտնտեսության կառավարման պլանի տասնամյա գործողությունների պլանում նախատեսվել են նախազգուշացնող ցուցատախտակների տեղադրում, հանգստի և ծխելու տեղերի առանձնացում, ջրավազանների կառուցում, կրակմարիչների ձեռք բերում, հակահրդեհային ճանապարհների վերանորոգում, հանդիպումներ հարակից համայնքներում՝ հակահրդեհային իրազեկության բարձրացման և հակահրդեհային միջոցառումների իրականացման թեմաներով և այլն: Անհրաժեշտ է զարգացնել անտառային հրդեհներին արագ արձագանքման կարողությունները (աղյուսակ 46):

5.13. Էկոտուրիզմ

Էկոտուրիզմը ճանապարհորդություն է բնության, բուսական և կենդանական աշխարհի, այնտեղ գտնվող պատմամշակութային հուշարձանների ուսումնասիրության և դրանց հետ շփման նպատակով: Էկոտուրիզմը նպաստում է բնական և մշակութային ժառանգության ճանաչմանն ու հասկանալուն և տեղի բնակչությանն այնքան շահույթ է

բերում, որ մարդիկ գնահատեն ու պահպանեն շրջակա միջավայրը որպես եկամտի աղբյուր:

Էկոտուրիզմը նպաստում է էկոլոգիական գիտելիքների և տեղեկատվության տարածմանը, տարածքների էկոլոգիապես անվնաս օգտագործմանը, բնապահպանական և սոցիալ-տնտեսական համակարգերի միջև լարվածության թուլացմանը և դրանց ինտեգրմանը նպաստող գործնական և արդյունավետ միջոց:

Էկոտուրիզմի անկյունաքարերն են.

- բնական և մշակութային ժառանգության պահպանություն,
- բնապահպանական կրթություն,
- տեղի բնակչության բարեկեցության բարձրացում,

Էկոտուրիզմի խնդիրները արգելավայրում և պահպանման գոտում հետևյալն են.

Բնապահպանական խնդիրներ

- էկոլոգիական պահպանություն, ներառյալ կենսաբազմազանության, հողերի, օդի որակի պահպանություն, ինչպես նաև ջրհավաք ավազանների կառավարում:

Մշակութային խնդիրներ

- տեղական բնակչության և այցելուների մոտ շրջակա միջավայրի վերաբերյալ գիտելիքների մակարդակի և իրազեկման բարձրացում
- տեղական բնական և մշակութային ժառանգության գնահատում
- կայուն տուրիզմը տեղական և ազգային մշակույթի մաս դարձնելը

Սոցիալական խնդիրներ

- տեղական բնակչության ապրուստի բարելավում և որակավորման բարձրացում,
- կայուն տուրիզմի գովազդում՝ որպես այլընտրանք մասսայական տուրիզմին,
- պահպանվող տարածքներ այցելելու և բավականություն ստանալու հնարավորության ընձեռնում հասարակության լայն շերտերի համար,
- տարածքների պահպանության համար աճող եկամուտների ապահովում:

Հարուստ բնությունը, մաքուր օդն ու ջուրը, բազմաթիվ պատմամշակութային կառույցների առկայությունը, օրգանական սնունդը հրաշալի նախադրյալներ են ստեղծում այս տարածքում տուրիզմի զարգացման համար:

Այստեղ հայտնաբերված են տարբեր ժամանակաշրջանների կիկլոպյան ամրոցներ, միջնադարյան քարանձավային բնակավայրեր, վաղ, միջին և ուշ միջնադարյան վանական համալիրներ և փոքրիկ մատուռներ, որոնք էապես կնպաստեն տուրիզմի զարգացմանը:

5.14. Պատմամշակութային հուշարձաններ

Սևքարի անտառտնտեսության և հարակից համայնքների վարչական տարածքներում ՀՀ կառավարության կողմից 2002թ.-ին հաստատված առավել հետաքրքրություն ներկայացնող պատմամշակութային հուշարձանների վերաբերյալ (**Error! Reference source not found.** 47, քարտեզ 11):

Աղյուսակ 347. Պատմամշակութային հուշարձաններ

Բնակավայրը	Հուշարձանը	Ժամանակաշրջանը	Գտնվելու վայրը
Աչաջուր	Ամրոց	10-14 դդ.	գյուղից 3կմ հս-ամ, անտառապատ լեռան գագաթին
	Մատուռ սբ. Հովհաննես	12-13 դդ.	ամրոցից հս

Բնակավայրը	Հուշարձանը	Ժամանակաշրջանը	Գտնվելու վայրը
	(Սրբանես)		
	Գերեզմանոց	12-13 դդ.	գյուղատեղիի հվ-ամ մասում, Մակարավանքից մոտ 150մ հվ-ամ
	Վանական համալիր Մակարավանք	10 -13 դդ.	
	Գյուղատեղի «Քոլամեջ»	12-14 դդ.	գյուղից 2կմ հվ, Մակարավանք տանող ճանապարհին
	Եկեղեցի Սբ Ստվածածին	19 դ.	գյուղի մեջ
	Ջրանցույց	1930 թ.	գյուղից 2կմ հվ-ալ, Աջաջուր-Իջևան խճուղու վրա
Աճարկուտ	Ամրոց «Բերդաքար»	12-13 դդ.	գյուղից 10կմ հվ-ամ
	Գյուղատեղի	10-14 դդ.	գյուղից 15կմ ամ, անտառում
	Եկեղեցի	10-12 դդ.	գյուղատեղիի կենտրոնում
	Գյուղատեղի	10-17 դդ.	գյուղից 5կմ ամ, գետակի երկու կողմում
	Կամուրջ «Չայ-Ղոշան»	12-13 դդ.	Կիրանց գետակի վրա
	Քարայր-կացարան	միջնադար	Կիրանց ջուր գետակի ձախ ափին, կամրջից քիչ հեռու
	Գյուղատեղի «Առաքելոց»	10-14 դդ.	գյուղից 2կմ ամ, Կիրանց գետակի ափին
	Եկեղեցի	1274 թ.	գյուղատեղիում
	Եկեղեցի	1275 թ.	գյուղատեղիում, աե ճակատով կից է վանքի պարսպին
	Եկեղեցի	13 դ.	գյուղատեղիում, վանքից մոտ 1կմ հվ-ամ
	Եկեղեցի	13-14 դդ.	գյուղատեղիում, վանքից 700մ հվ
	Եկեղեցի	13-14 դդ.	գյուղատեղիում, վանքից 700մ ամ
	Եկեղեցի «Թևավոր խաչ»	13 դ.	գյուղատեղիում, վանքից 100մ հվ, անտառում
	Կամուրջ «Սրանոցի»	13-14 դդ.	գյուղատեղիի հվ մասում, Կիրանց գետի վրա
	Ձիթհան	13-14 դդ.	գյուղատեղիի հվ մասում
	Վանական համալիր սբ Առաքելոց	13-14 դդ.	Կիրանց գետակի ձախափնյա բլրակի վրա
	Քարավանատուն	13-14 դդ.	գյուղատեղիի աե եզրին, Սրանոցի կամրջից ոչ հեռու
	Գյուղատեղի «Բոզլուղ»	14-17 դդ.	գյուղից 13կմ ամ, Կիրանց ջուր վտակի ձախ կողմում
	Գյուղատեղի «Դեղձնուտ»	10-17 դդ.	գյուղից 9կմ հվ-ամ, անտառում
	Վանական համալիր «Դեղձնուտ»	10-17 դդ.	գյուղատեղիում
	Գյուղատեղի «Թթու ջուր»	14-17 դդ.	գյուղից 8կմ հվ-ամ, Կիրանց ջուր վտակի աջ կողմում
	Գյուղատեղի «Խնձորուտ»	12-13 դդ.	գյուղից մոտ 2կմ հս-ամ, Առաքելոց վանքից 2կմ հս-աե, անտառում
	Գյուղատեղի «Տամարք»	12-13 դդ.	գյուղից 5կմ հվ-ալ
	Վանական համալիր «Սամսոն»	12-13 դդ.	գյուղից 20կմ հվ-ամ, Սամսոնի ջուր գետակի ձախափնյա անտառապատ սարահարթում
Ակնաղբյուր	Թևավոր խաչ	1301թ.	Վարդան Մամիկոնյանի տնկած

Բնակավայրը	Հուշարձանը	Ժամանակաշրջանը	Գտնվելու վայրը
			կաղնու ծառի մոտ
Բերքաբեր	Բնակատեղի	Ք.ա. 4-3 հազ., անտիկ շրջան	գյուղի հս-ամ մասում, ջրամբար տանող ճանապարհին, «Մեյդաններ» վայրում
Գետահովիտ	Բացօթյա ցուցադրություն ժամանակակից քանդակի	1985-1991 թթ.	գյուղից հս-ամ,
	Գյուղատեղի «Միջնաշեն»	12-13 դդ.	գյուղից 1,5կմ հս-աե
	Եկեղեցի	12-13 դդ.	գյուղի աե մասում, գոմերի մոտ
	Եկեղեցի	12-13 դդ.	գյուղի աե մասում, գոմերից 150մ հեռու
	Եկեղեցի	19 դ.	գյուղի ամ մասում
Ենոքավան	Ամրոց «Աստղի բլուր» («Աստղի յայ») (Աստղի յայ)	Ք.ա. 1 հազ.	գյուղի հս-աե եզրին
	Ամրոց «Կոթաքար»	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 2կմ ամ
	Ամրոց «Օկոն»	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 25կմ ամ, Գետահովիտ գետի ձախ ափին
	Գյուղատեղի «Բաղի ձոր»	12-13 դդ.	գյուղից 1,5կմ հվ-ամ
	Գյուղատեղի «Իշարած»	13-17 դդ.	գյուղից 4կմ ամ, ճանապարհից ձախ, անտառի բացատում
	Գյուղատեղի «Կառնատախտ»	10-13 դդ.	գյուղից 4-5կմ ամ, Գետահովիտ գետի ձախ ափին, անտառում
	Գյուղատեղի «Սև քար» («Օկոն»)	միջնադար-20 դ.	գյուղից 17կմ հվ-ամ, «Օկոն» հանդամասում
	Եկեղեցի «Օկոնախաչ»	1863 թ.	գյուղատեղիում
	Գյուղատեղի «Սրբանես»	7-13 դդ.	գյուղից 1,5-2կմ ամ
	Եկեղեցի Սբ. Հովհաննես	7 դ.	գյուղատեղիում
	Եկեղեցի «Ծթահանք»	12-13 դդ.	գյուղից 2-3կմ ամ, «Ծթահանք» («Ձիթահանք») վայրում, անտառի մեջ
	Եկեղեցի Սբ. Սարգիս («Մատուռ»)	12-13 դդ.	գյուղի հվ-ամ եզրին, Գետահովիտ գետի ձախ ափին, «Խաչի դոշ» վայրում, ձորի պոնկին
	Ջրամբար	12-13 դդ.	«Բաղի ձոր» գյուղատեղիից մոտ 1,5 կմ հս-ամ, անտառում
	Քարայր-կացարանների համալիր	միջնադար	Գետահովիտ գետի ձորում
Լուսաձոր	Գյուղատեղի «Խավարձոր» («Խաչի տախտ»)	զարգ. միջնադար- ուշ միջնադար	գյուղից 2կմ հվ-ամ, անտառում, «Խաչի տախտ» վայրում, գետակի ափին
	Եկեղեցի	19 դ.	գյուղի մեջ
	Եկեղեցի Սբ. Գևորգ	19 դ.	գյուղի ամ մասում, «Ագրիչայ» գետի աջ ափին, բարձրադիր վայրում
	Քարայր-կացարանների համալիր	օգտագործված 19 դ.-20 դ. սկզբին	գյուղից 2կմ հվ-ամ, «Խավարձոր» գյուղատեղիի դիմաց, ժայռի գահավեժ լանջին
Ծաղկավան	Գերեզմանոց	13 դ.	գյուղից 1,2կմ հվ, «Նահատակի յայ» («Ղոեր») բլրի գագաթին
Կիրանց	Գյուղատեղի «Հին կունեն»	13-19 դդ.	գյուղի աե եզրին, Կիրանց գետի երկու ափին
	Եկեղեցի Սբ. Աստվածածին	1695 թ.	գյուղատեղիի հվ մասում
	Կամուրջ	18 դ.	գյուղի մեջ, Կիրանց գետի վրա

Բնակավայրը	Հուշարձանը	Ժամանակաշրջանը	Գտնվելու վայրը
	Կամուրջ	18 դ.	գյուղի մեջ, Նախորդից 200մ ալ
	Ջրանցք	միջնադար	սկիզբ է առնում Սրանոցիկամրջի մոտից, անցնում է Կիրանց և Աճարկուտ գյուղերով
	Վանական համալիր «Կիրանց»	13 դ.	գյուղից 12կմ ամ, Կիրանց գետի ձախ ափին, անտառի բացատում
Սարիգյուղ	Գյուղատեղի	ուշ միջնադար	գյուղի հվ-ամ եզրին Սևքար տանող ճանապարհից աջ, բարձունքի վրա
	Եկեղեցի «Ծակ»	12-13 դդ.	գյուղի հվ-ամ մասում
Սևքար	Ամրոց	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 3կմ հվ-աե, Իջևան-Նոյեմբերյան ճանապարհի աջ կողմում, «Չալի յալ» բլրի վրա
	Բաղնիք	19 դ.	գյուղի մեջ
	Գերեզմանոց	18-20 դդ.	գյուղի հվ-ալ եզրին
	Հուշարձան Սարգիս Ծովանյանի (Սևքարցի Սաքո)	1981 թ.	գերեզմանոցում
	Գյուղատեղի	13-17 դդ.	գյուղից 3կմ հվ, անտառի բացատում
	Գյուղատեղի «Դարպաս»	14-18 դդ.	գյուղից 3կմ ամ, անտառում
	Խաչքար թևավոր	12-13 դդ.	գյուղից 1,5կմ հս-ամ, «Դարպաս» գյուղատեղի տանող ճանապարհին
	Եկեղեցի	1852 թ.	գյուղի մեջ

5.15. Անտառտնտեսության կառավարում

Անտառտնտեսության կառավարման նպատակն է ապահովել համապատասխան մարդկային ռեսուրսներ և ստեղծել տեխնիկական հզորություններ կառավարման համար, ինչպես նաև հայթայթել ֆինանսավորման նոր աղբյուրներ՝ անտառտնտեսության կանոնադրական նպատակների իրականացման համար լրացուցիչ ֆինանսավորում ստանալու նպատակով:

«Սևքարի անտառտնտեսություն» մասնաճյուղի տնօրենի ենթակայությամբ առաջարկվում է ստեղծել մոնիթորինգի և գիտության միավոր (1 աշխատակից) և էկոզբոսաշրջության միավոր (1 աշխատակից): Նրանք պետք է անցնեն հատուկ մասնագիտական վերապատրաստում և իրականացնեն արգելավայրի և ընդհանուր անտառտնտեսության համապատասխան գործառույթները:

Տնօրենի ենթակայությամբ հասարակայնության հետ կապերի պատասխանատուն պետք է համակարգի արգելավայրի և անտառտնտեսության իրազեկության և էկոկրթության աշխատանքները:

Տնօրենի ենթակայությամբ միջոցների համալրման պատասխանատուն պետք է իրականացնի ֆինանսավորման նոր աղբյուրների հայթայթման գործառույթը:

Անտառտնտեսության տնօրենը և հիմնական գործառույթներն իրականացնող պատասխանատուները պետք է սերտորեն համագործակցեն Անտառային կոմիտեի և «Հայանտառ» ՊՈԱԿ-ի համապատասխան բաժինների հետ և ստանան անհրաժեշտ աջակցությունը:

Անտառտնտեսության գործառույթների կազմակերպման և պատշաճ իրականացման համար անհրաժեշտ են համապատասխան մարդկային և տեխնիկական հզորություններ: Մասնավորապես անհրաժեշտ է անձնակազմի կարճաժամկետ և երկարաժամկետ վերապատրաստման ծրագրերի մշակում և իրականացում՝ անտառների և կենսաբազմազանության պահպանության և մոնիթորինգի, անտառի պաշտպանության, էկոլոգոսաշրջության զարգացման, ֆինանսական միջոցների համալրման և այլ ուղղություններով:

5.16. Անտառի և կենսաբազմազանության պահպանություն

Անտառների և կենսաբազմազանության պահպանությունն ուղղված է լանդշաֆտային և կենսաբանական բազմազանության բնականոն զարգացման ապահովմանը, լեռնային անտառային էկոհամակարգերի և դրանց բնորոշ հազվագյուտ և արժեքավոր բույսերի ու կենդանիների պահպանությանն ու վերարտադրությանը:

5.17. Մոնիթորինգ և գիտական ուսումնասիրություններ

Անտառտնտեսության տարածքում մոնիթորինգը և գիտական ուսումնասիրությունները կիրականացվեն «Սևքարի անտառտնտեսություն» մասնաճյուղի տնօրենի ենթակայությամբ ստեղծված մոնիթորինգի և գիտության միավորը Անտառային կոմիտեի և «Հայանտառ» ՊՈԱԿ-ի գլխամասի համապատասխան պատասխանատուների հետ համատեղ և պետք է սերտորեն համագործակցի գիտական և ուսումնական հաստատությունների (ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիա, համալսարաններ) և ՀԿ-ների հետ: Անրհաժեշտ է գտնել և ներգրավել այն հաստատությունները և հետազոտողներին, որոնք հետաքրքրված են հատկապես արգելավայրի տարածքում որոշակի տեսակների/էկոհամակարգերի վերաբերյալ թիրախային ուսումնասիրություններ իրականացնելու հարցում: Մոնիթորինգի դաշտային աշխատանքների իրականացմանն անհրաժեշտ է ներգրավել կամավորների՝ ՀԿ-ներ, դպրոցներ, համալսարանների ուսանողներ և այլն:

Անտառտնտեսության անձնակազմը պետք է աջակցի գիտնականներին, հետազոտողներին, կամավորներին՝ մոնիթորինգի և գիտական ուսումնասիրությունների դաշտային աշխատանքների իրականացման ընթացքում:

5.17.1. Մոնիթորինգի ծրագիր

Կենսաբազմազանության մոնիթորինգի համակարգի ներդրման հիմնական նպատակն է կանխատեսել բնական և մարդածին ազդեցությունների հետևանքով առաջ եկած գործընթացների զարգացումը և կատարել կանխատեսումներ դրանց հետագա ընթացքի վերաբերյալ: Ստացված մոնիթորինգային տվյալները պետք է օգտագործվեն անտառտնտեսության տարածքում իրականացվող կառավարման գործողություններում համապատասխան փոփոխություններ և շտկումներ կատարելու

համար՝ ուղղված էկոհամակարգերի, բնական միջավայրերի և տեսակների պահպանությանը և բնականոն զարգացմանը:

Կենսաբազմազանության մոնիթորինգի խնդիրներն են.

- Բացահայտել կենսաբանական բազմազանության տեսակային կազմի, տարածվածության, քանակական ցուցանիշների, բնակության վայրերի, կենդանիների միգրացիոն ուղիների առկա վիճակը և միտումները:
- Բացահայտել յուրաքանչյուր էկոհամակարգի և դրա բաղադրիչների վրա մարդածին գործոնների ազդեցությունը:
- Գնահատել և կանխատեսել էկոհամակարգերի բաղադրիչների՝ կենսաբազմազանության և բնական ռեսուրսների քանակական և որակական փոփոխությունների ընթացքը:

Անհրաժեշտ է մշակել մոնիթորինգի ծրագիր: Այն կներառի ինդիկատորային տեսակների ընտրություն՝ էկոհամակարգերի վիճակի միտումները բացահայտելու համար, մոնիթորինգային արձանագրությունների մշակում, դիտակետերի և փորձահրապարակների որոշում և այլն: Անհրաժեշտ է ներդնել և վարել մոնիթորինգի տվյալների բազա և համակարգչային ծրագիր:

Գյուլագարակի արգելավայրի տարածքում մոնիթորինգի ենթակա հիմնական խոշոր կաթնասուններն են գորշ արջը (*Ursus arctos*), մոխրագույն գայլը (*Canis lupus*), այծյամը (*Capreolus capreolus*) և վայրի խոզը (*Sus scrofa*): Մոնիթորինգի ենթակա թռչնատեսակներից՝ գիշատիչները և այլ տեսակներ:

Զբոսաշրջության մոնիթորինգը պետք է ներառի արգելավայրի տարածքների զբոսաշրջիկների այցելության արդյունքում բնապահպանական և սոցիալական ազդեցության գնահատում և ճիշտ կառավարում, ինչպես նաև մատուցվող ծառայության որակի գնահատում: Մասնավորապես, մոնիթորինգը պետք է անդրադառնա զբոսաշրջության ծրագրի շրջանակներում իրականացվող գործողություններին, որոնք հնարավոր վնաս կարող են հասցնել էկոհամակարգերի ամբողջականությանը: Անհրաժեշտ է ստեղծել զբոսաշրջության տեղեկատվական բազա GIS համակարգով:

Անհրաժեշտ է ստեղծել մոնիթորինգ իրականացնող անձնակազմի և տեխնիկական հզորություններ: Անհրաժեշտ է կազմակերպել գործնական դասընթացներ անտառտնտեսության համապատասխան մասնագետների և անտառապահների համար:

5.17.2. Գիտական ուսումնասիրություններ

Գիտական ուսումնասիրությունները նպատակաուղղված են հիմնական գործառույթների՝ կենսաբանական և լանդշաֆտային բազմազանության ու պատմամշակութային և բնության ժառանգության պահպանության արդյունավետ իրականացմանը:

Գիտահետազոտական աշխատանքների արդյունքում ստացված տեղեկատվությունը կիրառվում է բնապահպանական միջոցառումների պլանավորման, այդ թվում էկոհամակարգերի և դրանց բաղադրիչների պահպանության ու վերականգնման, և դրանց արդյունավետության գնահատման համար, պահպանվող

համակարգերի և օբյեկտների վիճակի գնահատման և կանխատեսման, մոնիթորինգի իրականացման, էկոլոգիական հարցերի լուսաբանման, տուրիզմի և ռեկրեացիայի, ինչպես նաև իրականացվող տնտեսական գործունեության ազդեցության գնահատման համար:

Գիտական ուսումնասիրությունները իրականացվելու են կազմակերպության համապատասխան մասնագետների միջոցով: Նրանք պետք է համագործակցեն գիտնականների և հետազոտողների հետ՝ աջակցելով նրանց ու տրամադրելով տեխնիկական օգնություն դաշտային աշխատանքներում: Գիտական և հետազոտական աշխատանքները պետք է իրականացվեն անտառների կառավարման համար կարևոր ոլորտների բացահայտմամբ և առաջնայնությունների սահմանմամբ՝ համագործակցելով համապատասխան մասնագետների հետ:

Ելնելով վերոհիշյալից, 2021-2030թթ-ի գիտական ուսումնասիրությունների ծրագրում առաջարկվում է ներառել.

- Հայաստանի բույսերի և կենդանիների Կարմիր գրքում ընդգրկված բուսական ու կենդանական աշխարհի ներկայացուցիչների դաշտային ուսումնասիրություններ (գույքագրման իրականացում, թվաքանակի հաշվառման և պոպուլյացիաների գնահատման աշխատանքներ)՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով առավել վտանգված տեսակների հայտնաբերմանը,
- կենսաբազմազանության տվյալների բազայի ստեղծում/վարում և պահպանման ու հարստացման նպատակով արժեքավոր և հազվագյուտ տեսակների հավաքածուների կազմում,
- հազվագյուտ և վտանգված տեսակներից կազմված էկոհամակարգերի (ծառուտների) և դրանց ինքնավերականգնման ու ինքնակարգավորման հնարավորությունների բարձրացման ուսումնասիրություններ և դրանց վիճակի բարելավման լրացուցիչ միջոցառումների նախատեսում,
- կլիմայի փոփոխության նկատմամբ անտառների խոցելիության և հարմարողականության բարձրացման ուսումնասիրություններ և կոնկրետ միջոցառումների նախատեսում,
- ինվազիվ և էքսպանսիվ բուսատեսակների ուսումնասիրություններ և բնական էկոհամակարգերի վրա դրանց ազդեցության նվազեցմանն ուղղված գործողությունների նախատեսում,
- անտառային էկոհամակարգերի կողմից տրամադրվող էկոհամակարգային ծառայությունների ուսումնասիրություններ, ներառյալ օգտակար բուսատեսակների պաշարների, ածխածնի կուտակման և այլ ուսումնասիրությունները:

Աղյուսակ 35. Պահպանության և մոնիթորինգի իրականացման համար անհրաժեշտ միջոցներ

№	Սարքավորում, գույք	Քանակը
1	Ամենագնաց մեքենա	1
2	Ձիեր և հավելյալ միջոցներ (2-ական յուրաքանչյուր անտառպետության համար)	6
3	Մշտական ուղեփակոցներ	2
4	Շարժական ուղեփակոցներ	4
5	GPS սարքեր	5
7	Ֆոտո/վիդեո նկարահանման սարք	1

№	Սարքավորում, գույք	Քանակը
8	Հեռադիտակ	10
9	Գիշերային հսկման հեռադիտակ	4
10	Տեսահսկման համակարգեր՝ տեսախցիկներ	2
11	Ամառային համազգեստ	29
12	Զմեռային համազգեստ	29
13	Անտառապահների սարքավորումների հավաքածու (բահ, դանակ, լապտեր, ուսապարկ, առաջին օգնության պարագաներ և այլն)	23
14	Գրասենյակային սարքավորումներ (համակարգիչ, տպիչ, սկաներ և այլն)	1

6. ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԾԱՆՈՒՑՄԱՆ, ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԼՍՈՒՄՆԵՐԻ և ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԻ ՆԱԽՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

Հիմնադրությամբ փաստաթղթի վերաբերյալ առաջին հանրային քննարկումները կազմակերպվել են 2021թ-ի հուլիսի 13-ին ՀՀ Տավուշի մարզի գ. Սևքարի համայնքապետարանում՝ ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված պահպանջների պահպանմամբ: Հանրային քննարկումների հայտարարությունը հրապարակվել է Հայաստանի Հանրապետություն օրաթերթի 2021թ-ի հունիսի 30-ի համարում, իսկ հայտարարության տեքստը և հայեցակարգային փաստաթուղթը ներկայացվել է համայնքապետարանին՝ հանրության համար հասանելի դարձնելու և քննարկումներին շահագրգիռ հանրության մասնակցությունը ապահովելու խնդրանքով: 1-ին հանրային քննարկումների հայտարարությունը, քննարկումների մասնակիցների ցանկը, արձանագրությունը և համայնքի նախնական համաձայնության գրությունը կցված են սույն Նախնական գնահատման հայտին՝ ստորև, որպես հավելվածներ:

Հավելված 2. 1-ին հանրային քննարկման մասնակիցների ցանկը

Մասնակիցների ցանկ

2021թ-ի հուլիսի 13-ին ժամը 12:00-ին ՀՀ Տավուշի մարզի Սևքարի համայնքապետարանում նախատեսված «Սևքարի անտառտնտեսություն» մասնաճյուղի 2021-2030թթ կառավարման պլանի նախագծի վերաբերյալ հանրային ծանուցման և քննարկումների (1-ին փուլի հանրային ծանուցում և քննարկումներ)

N	Անուն, ազգանուն	Կազմակերպություն/պաշտոն	Հեռախոսահամար	Ստորագրություն
1.	Չարգրբուս Էսթրաբազյան Է	"Ի ԱՆ Ի Բարաբարաս" ՎՊ ԹՎԱԶ փոքր ձկնորս	098131471	
2.	Ապարյան Ռարսիսյան	ԳԵԽ ՏԱՍԵՆ	077.45.24.60	
3.	Պենակիր Համանյան	"ՆԱԲԱԿԻ Ա/Կ 555/6 ՎՈՐՈՇԱՎ ԿԵՆՏՐՈՆ"	098632838	
4.	Գամպի Կարապետյան	<< Պարզ Ջեյթ >> ՎՊ ԿԵՆՏՐՈՆ	091407566	
5.	Քարոզ Քելոյան	Սևքար համայնքի ղեկավար	093671744	
6.	Վարդան Քարապետ	ԴՄԻ Ի Բարաբարաս ՎՊ	091223690	
7.	Վարդան Քելոյան	ՔԵ-Վ-ԿԵ-Կ	077382882	
8.				
9.				
10.				
11.				
12.				
13.				
14.				
15.				
16.				
17.				
18.				
19.				
20.				

Հավելված 3. 1-ին հանրային քննարկման արձանագրությունը

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

*«Սևքարի անտառտնտեսություն» մասնաճյուղի 2021-2030թթ կառավարման պլան»
նախագծի վերաբերյալ 1-ին հանրային քննարկումների*

2021թ-ի հուլիսի 13-ին, ժամը 12:00-ին ՀՀ Տավուշի մարզի գ. Սևքարի համայնքապետարանում տեղի ունեցան «Սևքարի անտառտնտեսություն» մասնաճյուղի 2021-2030թթ կառավարման պլան» նախագծի վերաբերյալ 1-ին հանրային քննարկումները՝ «Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության մասին» ՀՀ օրենքի պահանջների համաձայն: Հանրային քննարկումների հայտարարությունը հրապարակված է եղել «Հայաստանի Հանրապետություն» օրաթերթի 2021 թ-ի հունիսի 30-ի թիվ 119 (7560) համարում:

Հանդիպմանը մասնակցում էին կառավարման պլանը մշակող ընկերության («Ուայդ Գեյթ» ՍՊԸ), «Սևքարի անտառտնտեսություն» մասնաճյուղի, Սևքարի համայնքապետարանի, ինչպես նաև նախատեսվող գործունեության նախնական գնահատման հայտի մշակման և հանրային լսումների կազմակերպման պատասխանատու ընկերության («Ի Սի Ի Քաուքազուս» ՍՊԸ) ներկայացուցիչները:

«Ի Սի Ի Քաուքազուս» ՍՊԸ ներկայացուցիչ Մ. Նալբանդյանը շնորհակալություն և հայտնեց, որ հանդիպման նպատակն է «Սևքարի անտառտնտեսություն» մասնաճյուղի կառավարման պլանի նախագծի քննարկումը մասնակցային սկզբունքով, արտացոլելու համար նաև համայնքի/բնակչության շահերը և դիրքորոշումը: Նա նշեց, որ չնայած նախկինում, կառավարման պլանի մշակման ընթացքում եղել են բազմաթիվ հանդիպումներ և քննարկումներ քարտեզագրման, գույքագրման և այլ միջոցառումների շրջանակներում, սակայն այս քննարկումը կազմակերպված է «Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության մասին» ՀՀ օրենքի պահանջների համաձայն: Կառավարման պլանը որպես հայեցակարգային փաստաթուղթ պետք է անցնի փորձաքննություն, օրենքով նախատեսված է իրականացնել ռազմավարական գնահատում, մշակել հաշվետվություն և կազմակերպել 4 հանրային քննարկում: Նշվեց նաև, որ հանրությունը և համայնքը պատշաճ կերպով ծանուցվել են: Նշվեց նաև որ ներկաների կազմը բավական քիչ է, պայմանավորված խոտհարքային սեզոնով:

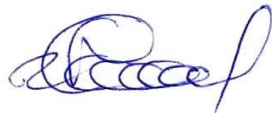
Մ. Նալբանդյանը ներկաներին ներկայացրեց, որ անտառկառավարման պլանը իրենից ներկայացնում է տվյալ անտառտնտեսության ռազմավարական զարգացման փաստաթուղթ, որտեղ նշվում են առաջիկա 10 տարվա ընթացքում նախատեսվող զարգացումները, գնահատվում է առկա փաստացի վիճակը, տրվում են զարգացման ուղղությունները, իրականացվում է անտառգնահատում, գույքագրում, անտառօգտագործման ծավալների հաշվարկ, սահմանների ճշգրտում, մակերեսների ճշգրտում: Մակերեսների ճշգրտման շրջանակներում համայնքները կարող են ունենալ առավել հետաքրքրություն կապված սահմանների հետ: Այսօրվա հանդիպման

քննարկման հիմնական հարցերը վերաբերում են բնապահպանական հիմնախնդիրներին, թեև այդ ձևակերպումը չի սահմանափակում ներկաներին քննարկել այլ՝ իրենց հետաքրքրող հարցեր:Մ. Նալբանդյանը հակիրճ ներկայացրեց կառավարման պլանի հիմնական տվյալները՝ անտառտնտեսությունը առանձնացված էՍուբար, Աչաջուր, Կիրանց, Գետաշեն անտառպետություններով:Ներկայացվեցին քարտեզներն ու աղյուսակային տվյալները:

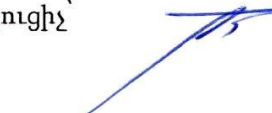
Լրացում՝Գ. Հարությունյան – Քարտեզագրման ընթացքում աերոնկարահանումներ իրականացնելիս արձանագրվել են կոորդինատային գետտարածական անճշտություններ, որոնց արդյունքում անտառտնտեսության տարածքը ավելացել է 666 ք.մ-ով:Բացի աերոնկարահանումներից աշխատանք է տարվել նաև բոլոր վարչական շրջանների ներկայացուցիչների հետ: Աերոնկարահանումների արդյունում ստացած թարմացված կոորդինատները և կադաստրային տվյալները ներկայացվել են Անտառային կոմիտեին: Առաջարկեղավ, որ Շրջակա Միջավայրի նախարարության, Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարության, ինչպես նաև Կադաստրի հետ համատեղ աշխատանքի արդյունքում հետագա ճշգրտումներ իրականացվեն:

Մ. Նալբանդյանը ևս մեկ անգամ խնդրեց ներկաներին հանդես գալ հարցադրումներով, իսկ եթե այս պահին հարցեր չկան, նա հորդորեց ներկաներին հնարավոր հարցերի դեպքում կատարել նաև գրավոր հարցադրումներ, նշելով, որ առաջիկայում սպասվում են ևս 3 քննարկումներ, որոնց ընթացքում բնակիչներն ու շահագրգիռ կողմերը հնարավորություն կունենան առավել մանրամասն քննարկելու իրենց հետաքրքրող հարցերը:

Այլ հարցեր չհնչեցին և Սևբարի համայնքապետարանի ներկայացուցիչ պարոն Թ. Թելոյանը շնորհակալություն հայտնեց ներկաներին մասնակցության համար և ամփոփելով ավարտեց հանդիպումը:

Քննարկումների վարող՝
«Ի Սի Ի Քաուքազու» ՍՊԸ-ի ներկայացուցիչ Մ. Նալբանդյան

Քննարկումների արձանագրող՝
«Ի Սի Ի Քաուքազու» ՍՊԸ-ի ներկայացուցիչ Մ. Բաբայան

Քննարկումների պատասխանատուի ներկայացուցիչ՝
Սևբարի համայնքապետարանի ներկայացուցիչ՝ Թ. Թելոյան

Ձեռնարկողի ներկայացուցիչ՝
«Ուայդ Գեյթ» ՍՊԸ-ի ներկայացուցիչ՝ Գ. Հարությունյան

Հավելված 4. ՏԻՄ նախնական համաձայնության գրությունը

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ
ՍԵՎՔԱՐԻ ՀԱՄԱՅՆՔԱՊԵՏԱՐԱՆ

ՀՀ ՏԱՎՈՒՇԻ ՄԱՐԶ Գ.ՍԵՎՔԱՐ

sevqar.tavush@mta.gov.am

N 01/165

„13“ հուլիսի 2021թ.

«Ուայր Գեյթ» ՍՊԸ-ի տնօրեն
պարոն Գ. Հարությունյանին

Հարգելի պարոն Հարությունյան,

«Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության մասին» ՀՀ օրենքով /21.06.2014թ. ՀՕ-110-Ն/և ՀՀ կառավարության 19.11.2014թ. N 1325-Ն որոշմամբ սահմանված կարգով 2021թ-ի հուլիսի 13-ին ժամը 12:00-ին ՀՀ Տավուշի մարզի Սևքարի համայնքապետարանում տեղի են ունեցել «Սևքարի անտառափայտություն» մասնաճյուղի 2021-2030թթ կառավարման պլանի նախագծի վերաբերյալ-ին փուլի հանրային ծանուցում քննարկումներ, որի ընթացքում նախագծի հեղինակների և այլ մասնագետների կողմից ներկայացվել և հանրային քննարկման մասնակիցների հետ քննարկվել է վերոհիշյալ նախագիծը:

Ներկայացված նախագծի և քննարկման արդյունքների հիման վրա Սևքարի համայնքապետարանը սույնով տալիս է իր նախնական համաձայնությունը «Սևքարի անտառափայտություն» մասնաճյուղի 2021-2030թթ կառավարման պլանի նախագծին՝ նախապայմանով, որ հետագայում ճշգրտվեն և համայնքի հետ լրացուցիչ համաձայնեցվեն վերջնական քարտեզները, քանի որ այս փուլում ներկայացված քարտեզներում նշված անտառները համադրվում են Սևքար համայնքի վարչական սահմանների կադաստրային քարտեզով առկա համայնքային և սեփականաշնորհված գյուղատնտեսական նշանակության հողամասերի հետ:

Սևքար համայնքի ղեկավար

Թ. Թելոյան